

Onsdagen den 3 juni

Kl. 09.00–14.34
16.00–16.17

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 13 maj justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare för statsråd

Talmannen anmälde att *Inga-Lill Sjöblom* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för statsrådet Ardalan Shekarabi (S) under tiden för Gustaf Lantz (S) ledighet den 24 augusti–15 december.

§ 3 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Skrivelse
2019/20:170 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Trafikutskottets betänkanden
2019/20:TU13 Användningsförbud och avskyltning av fordon med obetalda felparkeringsavgifter
2019/20:TU12 Luftfartsfrågor

Utrikesutskottets betänkande
2019/20:UU16 Det östliga partnerskapet efter 2020

Försvarsutskottets betänkanden
2019/20:FöU4 Riksrevisionens rapport om statens arbete för att förhindra och hantera kärntekniska olyckor
2019/20:FöU10 Ett förtydligt statligt ansvar för vissa kärntekniska verksamheter

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd till
hälso- och sjukvården,
utbildningsinsatser
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset*

Socialutskottets betänkanden
2019/20:SoU9 Socialtjänst- och barnfrågor
2019/20:SoU12 Kompetensförsörjning och prioriteringar inom hälso- och
sjukvården m.m.

§ 5 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd till hälso- och sjukvården, utbildningsinsatser och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU60
Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd till hälso- och sjukvården, utbildningsinsatser och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:167)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag vill rikta ett stort tack till alla som kämpar på i sjukvården och omsorgen runt om i hela Sverige. Stort tack för era insatser! Tack också till alla er som varje dag går till jobbet och ser till att vårt land fungerar! Tack till alla er som tar ansvar för att minska smittspridningen!

Det är glädjande att se alla de initiativ som tas på många olika orter runt om i vårt fantastiska land. Man skänker mat och resor till våra hjältar i omsorgen och vården. Andra går och handlar till våra äldre och dem som befinner sig i riskgrupp. Vi moderater lade därför fram ett förslag i riksdagen om att slopa förmånsbeskattningen på mat och resor som skänks till våra hjältar i den här krisen. De ska uppskattas och inte förmånsbeskattas. Nu har en enig riksdag också tagit det beslutet.

Vi moderater har också föreslagit ett coronatillägg på 5 000 kronor extra varje månad för den personal som varje dag sliter i vården och omsorgen med de allra mest utsatta i krisen. Det är bra att vi i ord beskriver hur tacksamma vi är för deras insatser, men vi behöver också visa det i handling och pengar i lönekuvertet. Då ser vi deras ansträngningar på allvar.

Vi har i Sverige på vissa ställen fulla uteserveringar – livet pågår precis som det gjorde före krisen. I andra delar av vårt samhälle kämpar människor för sina liv på våra sjukhus med fantastisk personal som tar hand om dem på det bästa sätt som går. Det är två väldigt olika verkligheter som finns samtidigt.

Krisen orsakad av covid-19 är inte över. Tillsammans kommer vi att ta oss igenom den. Men vi måste hjälpas åt, hålla i, hålla ut och hålla avstånd ett tag till – tills vi har tagit oss igenom den.

I dag behandlar riksdagen den åttonde extra ändringsbudgeten den här våren – så här långt, är det väl bäst att tillägga, för det kommer fler. Den första ändringsbudgeten tog vi moderater initiativ till före krisen. Vi ville förstärka sjukvården, för vi såg brister i den välfärd som vi alla bryr oss om. Vi såg brister i sjukvården och skolan, och vi behövde förstärka resur-

serna. Vi samlade en opposition i den här riksdagen och drev tillsammans igenom mer resurser till välfärden, som fick välbehövliga tillskott.

Sedan dess har covid-19 på ett fruktansvärt sätt förändrat världen. Miljoner människor har insjuknat. Hundratusentals människor har dött. Vi befinner oss mitt i en pandemi i ett historiskt skede, och vi vet inte hur länge det kommer att vara eller exakt hur det kommer att gå. Världsekonomin är satt under hård press. Miljoner och åter miljoner människor har förlorat sina arbeten och sin försörjning på olika platser runt om i världen. Gränser har stängts mellan länder på ett sätt som jag tror att få av oss hade kunnat förutse innan den här krisen slog till.

Alla de problem Sverige hade före krisen kommer Sverige också att ha efter krisen, inte minst den grova brottsligheten. Den och många andra saker kommer att finnas kvar för oss att ta tag i.

Sjukvården ställdes om för att hantera covid-19. Många människor har också sannolikt undvikit kontakt med sjukvården trots att de haft behov av den. Det innebär att vi just nu bygger upp en vårdskuld som ska kunna hanteras när vi är igenom den svåra delen av krisen. Då har vi mycket personal som slitit väldigt hårt, en ansträngd ekonomi och väldigt många människor som kommer att behöva ta del av den välfärd som redan före krisen var rätt ansträngd.

I dag går regeringen oss moderater till mötes när det gäller mer resurser till sjukvården. Det är bra. Det är bra för Sverige och för de människor som bor i vårt land. Vi moderater kommer att fortsätta lägga fram förslag för att rädda svenska jobb och svenska företag. Vi välkomnar när regering- och samarbetspartierna tar förslagen till sig. Det är bra för Sverige.

Sverige gick in i coronakrisen med en arbetslöshet som var bland de högsta i EU. Såväl IMF som EU-kommissionen prognostiserade också att Sverige kommer att vara ett av de länder i EU där arbetslösheten ökar som mest under den här krisen. Skulle Sveriges arbetslöshet exempelvis utvecklas på samma sätt som i Tyskland, Finland och Danmark skulle 100 000 personer färre i vårt land slippa förlora sina jobb. För att kunna pressa tillbaka arbetslösheten och inte hamna där behöver vi göra mer. Vi måste göra mer för att hålla igång den svenska ekonomin.

Vi moderater lägger i dag fram förslag på nya satsningar på infrastruktur. Det är rätt av två skäl. Satsningar på infrastruktur är ett dokumenterat effektivt sätt att stötta ekonomin i vikande tider. Dessutom är underhållet av vägar och järnvägar rätt i sak. Det är eftersatt underhåll runt om i hela Sverige. Under krisen är det också mindre belastning på transportsystemen. Det gör att underhållet stör mindre och kan ske betydligt effektivare än när transportsystemen nyttjas till fullo.

Vi vill också säkra utbyggnaden av tunnelbanan i Stockholm, främst finansierat genom att förlänga avbetalningsplanen med trängselskatten. Vi moderater vill även satsa 100 miljoner kronor på de regionala flygplatserna. Det är viktigt för att säkra snabba transporter i hela Sverige för allt från ambulansflyg till andra nödvändiga transporter.

Herr talman! Vi moderater har under hela den här krisen tydligt drivit på för mer satsningar för att rädda svenska jobb och svenska företag, men även för att minska smittspridningen, inte minst genom mer testning. Samtidigt kostar alla de olika räddningspaketen väldigt mycket pengar, och den svenska statsskulden ökar nu i snabb takt. Det kommer att ta många år att återställa de underskott som vi nu bygger upp.

Prot. 2019/20:131

3 juni

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd till
hälso- och sjukvården,
utbildningsinsatser
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset*

Även efter krisen måste vi säkerställa goda resurser till sjukvård, omsorg, skola, polis och en hel del annat. Höjda skatter är helt fel väg att gå – det kommer allvarligt att försvåra den svenska ekonomins återhämtning efter krisen. Det har redan nu börjat pratas om höjda skatter som ett sätt att betala tillbaka. Det kommer inte att fungera om man vill att Sverige ska ha tillväxt.

Det innebär att vi efter den här krisen måste bli mycket bättre på att prioritera bort saker i statsbudgeten, även sådant som vi tidigare har tyckt varit viktigt. När pengarna inte räcker till allt måste vi kunna säga vad det är som ska få stå tillbaka för att vi inte ska behöva skära ned på det vi tycker är allra viktigast: sjukvården, omsorgen, skolan och polisen. Vi måste se till att ta tag i de problem som fanns före krisen och också kommer att finnas kvar efter krisen.

Vi moderater har redan pekat ut några sådana områden. Inte minst kommer det svenska biståndet att behöva stå tillbaka för att man ska kunna göra de andra nödvändiga satsningarna i den svenska välfärden.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till Moderaternas reservation.
(Applåder)

Anf. 2 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi ännu en extra ändringsbudget med anledning av coronaepidemins härjande. Och det är stora summor det handlar om. Bara denna vecka rör det sig om nästan 24 miljarder kronor.

Sverigedemokraterna är överens med regeringen om flera av de föreslagna åtgärderna. Men det är lånade pengar vi använder oss av, och därför har vi politiker ett extra stort ansvar för att göra noggranna överväganden om hur pengarna bäst bör användas.

Regeringen gick i våras ut och uppmanade alla som kände sig det allra minsta sjuka att stanna hemma. För att få människor att faktiskt stanna hemma lovade regeringen att slopa karensavdraget. Som vi alla vet var det fake news. I praktiken har de anställda inte alls fått slopat karensavdrag. I stället ger regeringen en karensersättning som schabloniserats till 700 kronor före skatt, vilket innebär att de flesta löntagare får betydligt lägre ersättning under karensdagen än vad som motsvarar deras ordinarie sjuklön. Därför är det positivt att regeringen höjer ersättningen till 804 kronor.

Däremot är det Sverigedemokraternas ståndpunkt att åtgärder skyndsamt ska vidtas för att slopa karensavdraget fullt ut så att sjuklön betalas ut redan från första sjukdagen under den tid som krisen råder. Samtidigt ska arbetsgivaren kompenseras fullt ut för denna kostnad.

Dessa månader har tydligt visat att den kanske viktigaste åtgärden för att minska smittspridningen är att den som har symtom faktiskt stannar hemma. Genom att låta den enskilde bära delar av kostnaden för att åtgärden genomförs ökar risken för att fler kommer att gå till jobbet trots symtom. Sverigedemokraterna anser att karensavdraget snarast ska tas bort helt.

Herr talman! I ändringsbudgeten ökas anslaget till insatser för den ideella sektorn med 100 miljoner kronor för 2020. Satsningen syftar till att stärka civilsamhället och ge organisationer möjlighet att skala upp sin verksamhet under krisen. Satsningen är uppdelad i två delar.

50 miljoner kronor avsätts för sociala och humanitära insatser där det råder ett särskilt behov. Det kan till exempel handla om insatser för personer i hemlöshet, personer som vistas här illegalt samt andra människor i socialt utsatta situationer.

50 miljoner kronor avsätts för att motverka ensamhet hos äldre under virusutbrottet. Där kan det handla om uppsökande verksamhet på telefon för att motverka isolering, hjälp med digitala möten eller hjälp med matinköp och andra praktiska ting.

Sverigedemokraterna tillstyrker 50 miljoner kronor för att motverka ensamhet hos äldre men avstyrker övriga 50 miljoner kronor för insatser till illegala invandrare, då det principiellt är fel att subventionera illegalt uppehälle i landet och att därmed öka incitamenten att stanna för dem som inte har rätt att vistas här. Dessutom är det otydligt hur mycket av dessa 50 miljoner kronor som faktiskt skulle gå till andra grupper av hemlösa och socialt utsatta. Vi önskar att regeringen förtydligar fördelningen av stödet och återkommer med detta till riksdagen.

Herr talman! Regeringen har överlag vidtagit ett antal tämligen kloka åtgärder i dessa kristider även om vi anser att man har varit, och är, extremt senfärdig i vissa fall.

Direktstödet till företag som drabbats av ett stort omsättningstapp är fortfarande inte på plats, vilket är svårt att tolka på något annat sätt än som ett direkt resultat av regeringens ovilja att stötta det privata näringslivet – samma näringsliv som skapar arbetstillfällena och står för enorma skatteintäkter. Omställningsstödet borde ha varit på plats.

Ingen kan svara på hur länge epidemin kommer att härja och fortsätta att påverka våra liv. Om ambitionen är att statsskulden ska återgå till pre-coronainivåer kommer ett antal tuffa prioriteringar att behöva göras framöver. Skattehöjningar påverkar tillväxten negativt, så det är det inte tal om. Vi kommer i stället att få titta på utgiftsminskningar. Det kommer att vara det realistiska verktyget.

Att i detta läge öka ett särskilt riktat anslag till just mediebranschen med en halv miljard kronor framstår som mycket märkligt. De flesta branscher, kanske undantaget livsmedelshandeln och läkemedelsbranschen, går igenom otroligt tuffa tider. Varför just mediebranschen, men inte andra branscher, ska ges ett särskilt stöd i form av ett ökat anslag framstår inte som helt genomtänkt.

Tidningsbranschen visade redan före corona att den inte är livskraftig, och ett helt nytt grepp behövs för att skapa bärkraftiga tidningar. Mediebranschen har samma möjligheter som andra företag och samma villkor för att korttidspermittera personal. Den har lägre arbetsgivaravgifter och en mycket låg momssats. Den kommer också – så småningom i alla fall – att ha möjlighet att söka omställningsstöd om man har haft ett stort tapp i omsättningen.

Sverigedemokraterna anser att stöd för att täcka de så kallade vita fläckarna när det gäller tidningsredaktioner på lands- och glesbygd är för-svarbart. Det är ur en principiell synvinkel bra att de tillfälliga mediestöden breddas och när fler nyhetsmedier. Vi anser dock att de generella anslagshöjningarna är för generösa.

Vi ser ett stort behov av att prioritera andra sårbara sektorer på kulturområdet som har svårare att ställa om under coronakrisen, till exempel landets museer och kulturhistoriska besöksmål.

Herr talman! I förra veckan gick Gotlands länsmuseum ut och varnade för att Gotlands länsmuseum hotas av konkurs. Sverigedemokraterna ser hellre att vi prioriterar extraordinärt stöd till vårt världsarv än att vi underhåller en otidsenlig tidningsbransch.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation.

Anf. 3 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Ännu en debatt och en dag präglad av coronapandemin här i Sveriges riksdag och i vårt avlånga land.

Jag tror att många av oss ser fram emot sommaren. Den blir inte som vanligt, men vi ser ändå fram emot den. Trots det måste vi bibehålla fokus på krisen och på att vidta de rätta åtgärderna i varje givet läge. Inte minst måste vi se den situation som vårdens och omsorgens personal befinner sig i, där de inte kan se fram emot sommaren med samma tillförsikt. De vet ju fortfarande inte i många fall om de får någon ledighet.

Här måste regeringen göra mer. Här måste kommuner och regioner göra sitt, men regeringen måste vidta ytterligare åtgärder för att se till att personalen kan få den avlastning de behöver både i sommar och över tid. Här krävs stora och viktiga reformer framöver.

Vi behöver också se till att testningen kommer igång på allvar och att de problem som finns med 21 regioners ansvar och med regeringens ansvar rättas till. Det är, herr talman, en viktig sak för att vi ska kunna möta en fortsatt pandemi.

Herr talman! Låt mig också säga något här i dag om civilsamhället. Civilsamhället och Föreningssverige finns där. Alla ideella organisationer, kyrkor, samfund, idrottsklubbar och kulturföreningar finns för barns och ungas fritid, för att kanalisera samhällsengagemang, för att erbjuda gemenskap och inte minst för att med enorm uthållighet hjälpa den som är utsatt eller i nöd. Med sina hundratusentals frivilliga och miljontals volontärtimmar bär de samhället. Civilsamhället utgör i många fall det yttersta skyddsnät som fångar upp samhällets allra mest utsatta och står för en blick som ser bortom de egna behoven.

Och de fortsätter att göra det. De har mobiliserat under den här krisen. Men pressen är också hård, för intäkterna har vikt snabbt också för civilsamhället. Många är i djup ekonomisk kris.

Civilsamhället har många gånger visat att de inte lämnar någon enda i sticket. Det är också dags för det offentliga att visa att vi inte tänker svika civilsamhället och Föreningssverige i den här krisen. Skulle det ske kan priset bli väldigt högt.

Civilsamhällets gemenskaper spelar stor roll. I kristider blir detta särskilt tydligt. Jag tänker på statsministern, som har talat med värme om föreningsliv och civilsamhälle. En statsminister som normalt sett ofta sätter likhetstecken mellan samhälle och det offentliga ser nu också civilsamhällets bidrag som en hörnsten i det starkare samhälle som vi vill bygga.

Det sociala arbete som till exempel Stadsmissionen och Hela Människan bedriver skalas nu upp för att hjälpa de människor som drabbas hårdast av pandemin, inte minst när andra verksamheter, kommunala och andra, tvingas stänga av olika skäl. Idéburna vårdgivare ställer om för att kunna bidra i krisen.

I de ändringsbudgetar vi hittills debatterat fram till i dag har civilsamhället i stort sett varit bortglömt, negligerat, inte funnits där. Det räcker inte med tack, utan det krävs också konkreta stöd. Därför är jag glad att det i dag finns ett förslag om 100 miljoner ytterligare från regeringen till civilsamhället.

Vi kristdemokrater anser att det behövs mer. Vi har drivit krav om en civilsamhällesakut för att civilsamhällets organisationer vars intäkter viker ska kunna få ett mer kraftfullt stöd. Vi anser också att även de organisationer som jobbar humanitärt och socialt med de ökade behoven under pandemin ska kunna få ett större stöd.

Nu föreslår regeringen 50 miljoner. Det är bra. Mer krävs. Det ska gå just till dem som jobbar med humanitära och sociala hjälpbehov.

Då är det förstås svårt att inte notera föregående talare från Sverigedemokraterna, som kräver att de pengarna dras in – att Stadsmissionen, Göteborgs Räddningsmission, Hela Människan och de andra organisationer som jobbar mot de mest utsatta i samhället inte ska ha en krona eftersom de inte frågar människor som kommer till deras hjälpverksamhet om de är papperslösa eller inte. Det är värt att notera. Jag tycker att det är ynkedom.

Herr talman! Vi behöver göra mer för civilsamhället, inte mindre. Vi behöver se till att rikta större insatser till dem för att de ska klara sig genom krisen och för att de ska klara sitt viktiga uppdrag att fortsätta, med den enorma uthållighet som de nu visar, att hjälpa människor som finns i en utsatt situation oavsett varför man har hamnat i den. Det är bra att det nu kommer stöd, men det kommer också att krävas mer framöver. Det är jag helt övertygad om.

Herr talman! Vi behöver också se över övriga insatser i den här budgeten, utvärdera dem och se till att de fortsätter att uppfylla sitt syfte. Jag tänker särskilt på a-kassan och bostadsbidraget. De har lite olika syften. Det är rimligt att taket i a-kassan höjs i den här krisen på det sätt som regeringen föreslår. Det har vi inga invändningar mot. Men samtidigt är a-kassan en omställningsförsäkring, och det är viktigt att den över tid även fortsättningsvis bidrar till en sådan omställning. Det anser vi att man behöver ha fokus på också framöver, så att man klarar att ge människor trygghet utan att samtidigt över tid bidra till mer arbetslöshet.

Vi ser också att bostadsbidraget nu höjs. Det är positivt. Det ger ökat stöd till utsatta barnfamiljer. Men också där behöver man överväga om denna tillfälliga höjning är rätt väg. Vi skulle nog hellre se att man gjorde en permanent förstärkning av bostadsbidraget. Bostadsbidragets syfte är ju att ge personer i ekonomisk utsatthet, inte minst barnfamiljer, stöd att långsiktigt klara sina bostadskostnader. Där bör man nog se ett permanent stöd tillsammans med andra reformer som en bättre åtgärd. Men det är förstås inte dumt eller dåligt att detta genomförs.

Därutöver ser vi att vi i det här läget skulle kunna göra mer när det gäller järnvägen och dess infrastruktur. Nu är det mer tomt på spåren, och då gäller det för oss politiker att försöka nyttja detta tillfälle att vidta smarta åtgärder för att rusta vårt järnvägssystem. Vi vet att det i normala tider är väldigt svårt att få till det viktiga underhållet, men nu när det är glesare skulle vi kunna göra mer för att rusta järnvägen och därmed också rusta Sverige för kommande tider.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis bara säga något om en annan av satsningarna i ändringsbudgeten. Det handlar om satsningen för att motverka äldres ensamhet.

Pandemin har satt fokus på de viktiga frågorna om social isolering och ensamhet. Det är viktigt att de organisationer som jobbar med att bryta ensamheten och isoleringen i denna pandemi får det här extra stödet, inte minst de telefonlinjer som hålls öppna för att kunna ge stöd till personer som finns i ofrivillig ensamhet.

Men jag tänker också på dem för vilka pandemin inte har ändrat förutsättningarna över huvud taget, de hundratusentals personer som redan före krisen fanns i ensamhet och isolering och för vilka besöksförbudet på äldreboendena inte spelade någon roll eftersom de fanns i en sådan ensamhet redan tidigare. Det här arbetet måste påbörjas och ske med förnyad styrka efter pandemin för att vi ska kunna bryta den ofrivilliga ensamhet som många upplever och som skapar så mycket problem i vårt samhälle, inte minst när det gäller människors både fysiska och psykiska ohälsa.

Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation, nr 3.

Anf. 4 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! Jag vill inledningsvis verkligen understryka det som har sagts här av andra om de fantastiska insatser som görs runt om i vårt samhälle av vård- och omsorgspersonal, av människor som utför sitt samhällsviktiga arbete och av alla andra som ser till att hålla social distans och bromsa smittspridningen. Nu handlar det verkligen om att inte riktigt andas ut utan att mer hålla ut. Vi är inte igenom den här krisen ännu.

Sedan virusutbrottet har riksdag och regering tagit ansvar för Sverige och snabbt fattat en lång rad viktiga beslut. Det är historiska krispaket och ändringsbudgetar med åtgärder för ungefär 245 miljarder kronor som satts på plats – åtgärder som bromsar smittspridning, som stärker hälso- och sjukvården, som värnar svenska jobb och företag och som stärker tryggheten och möjligheten till omställning för den som blir arbetslös.

Redan den 11 mars meddelade regeringen att staten skulle stå för alla extraordinära vård- och omsorgskostnader med anledning av coronaviruset. Nu tillför vi ytterligare 2 miljarder kronor för att kompensera kommunsektorn. Sammantaget är 5 miljarder kronor avsatta för att säkerställa bland annat resurser för extra materialåtgång, smittspårning och högre kostnader för personal. Behövs det mer pengar kommer vi också att skjuta till ytterligare resurser på det här anslaget. Budskapet till alla kommuner och regioner är glasklart: Pengar ska inte, får inte och kommer inte att stå i vägen för sjukvårdens och omsorgens viktiga arbete.

För att ytterligare hindra smittspridning och för att fler ska stanna hemma vid sjukdom förlängs nu karensersättningen. Ersättningen höjs också från 700 till 804 kronor om dagen.

Herr talman! Vi står mitt i en hälsokris där vi gör vårt yttersta för att värna liv och hälsa och stötta upp hälso- och sjukvården. Men den ekonomiska krisen som vi nu ser runt om i världen har också slagit hårt mot svensk ekonomi. Prognoserna framåt är osäkra, och vi vet ännu inte när krisen är över. För att lindra de ekonomiska effekterna av pandemin har vi infört många olika åtgärder, till exempel korttidspermittering som nu omfattar en halv miljon svenska anställda. Över 25 miljarder kronor har beta-

lats ut från Tillväxtverket, och det är 5 miljarder mer än när jag stod här för en vecka sedan.

För att ytterligare hjälpa i grunden livskraftiga svenska företag att övervintra krisen ska vi införa ett omställningsstöd, och vi har sänkt arbetsgi- varavgifterna under fyra månader. För att ytterligare lyfta av kostnader för arbetsgivare förlängs nu statens ansvar för sjuklönekostnaderna. Även det slojade kravet på läkarintyg förlängs.

För att stärka likviditeten har regeringen i nuläget ställt ut krediter och garantier på 560 miljarder kronor. För att kunna möta en ökad efterfrågan på riskkapital och öka möjligheterna att låna för små och medelstora före- tag förstärks kapitaltillskottet till Almi med ytterligare 400 miljoner kro- nor.

Vi vet att coronaviruset har slagit särskilt hårt mot vissa branscher. Vi har sedan tidigare gett stora tillskott till kultur och medier, och i dag för- stärker vi satsningen för de annonsberoende medier som snabbt har sett sina intäkter vika.

För att säkerställa en fungerande journalistisk i hela landet tillförs yt- terligare 500 miljoner kronor i stöd till allmänna nyhetsmedier under 2020. I Sverige vill vi att journalisterna ska granska den här krisen. Vi vill inte att journalisterna ska korttidspermitteras, utan de ska granska vad vi makt- havare och beslutsfattare gör. I Sverige riktar vi inte udden mot journali- stiken, utan vi stöttar den så att den kan göra sitt viktiga jobb i vår demo- krati.

Därtill stärker vi också den ideella sektorn, som Jakob Forssmed talade om alldeles nyligen, med 100 miljoner kronor för dem som jobbar med stödverksamhet för de allra mest utsatta i samhället och för att vi ska kunna motverka äldres isolering och ensamhet.

Herr talman! Trots historiskt stora och kraftfulla åtgärder kommer vi inte att kunna rädda alla jobb. Det har vi inte kunnat göra – det har vi sett därför att arbetslösheten ökar. Därför har vi sedan tidigare sänkt trösklarna till arbetslöshetsförsäkringen så att den ska kunna omfatta fler, och samti- digt har taket höjts.

För att ytterligare stärka den ekonomiska tryggheten höjs nu den högsta inkomstrelaterade ersättningen efter de första 100 dagarna från 760 till 1 000 kronor om dagen. För att särskilt nå ekonomiskt svaga hushåll införs ett tilläggsbidrag för de barnfamiljer som har rätt till bostadsbidrag. Det ska gälla året ut.

Coronakrisen har särskilt synliggjort det svåra bemanningsläge som vi har i äldreomsorgen och som man också står inför framöver. Jag vet att de som drar ett tungt lass nu vid frontlinjen mest av allt behöver fler kollegor för att långsiktigt orka fortsätta sitt arbete. Därför gör vi ett äldreomsorgs- lyft där man får möjlighet att utbilda sig till vårdbiträde eller underskö- terska på betald arbetstid. Därför bygger vi ut yrkesvux med 5 000 helårs- platser. Målet är att skapa fler möjligheter att heltidsanställa personer som redan är i yrket och skapa en bättre omsorg. De som nu tar den här chansen att växla yrke och fortbilda sig väljer ett av våra viktigaste framtidsyrken.

Förutsättningarna på svensk arbetsmarknad har dramatiskt förändrats och kommer att fortsätta att göra det över tid. Utbildning är för många en nödvändig nyckel för att kunna etablera sig på eller återkomma till arbets- marknaden när krisen väl är över. Vi ser redan nu hur fler söker sig till

Prot. 2019/20:131

3 juni

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd till
hälso- och sjukvården,
utbildningsinsatser
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset*

högskolor och universitet. Därför för vi till mer resurser för att man ska kunna erbjuda fler studieplatser.

Vi vill också underlätta för fler att ta del av studiestartsstödet. Mer resurser tillförs för korta kurser som möjliggör för personer som har gått ned i arbetstid att ta chansen att fortbilda sig och ombilda sig. Även folkbildningen förstärks i den här propositionen.

Utbrottet av det nya coronaviruset har ändrat förutsättningarna för att bedriva undervisning i grund- och framför allt gymnasieskolan. Ökad sjukfrånvaro och mer av distansstudier är två exempel som för många elever har gjort det svårare att nå kunskapskraven. Därför öronmärks pengar för att skolorna ska kunna erbjuda lovskola.

För att stärka upp välfärden har vi hittills under 2020 tillfört ett historiskt stort tillskott på 26 miljarder kronor i generella bidrag. Utöver detta tillför vi nu 3 miljarder ytterligare till regionerna för att de ska kunna upprätthålla den viktiga kollektivtrafiken då de har sett stora tapp i biljettintäkter de senaste månaderna. Inte minst är det viktigt för att vi ska kunna säkerställa att människor i samhällsbärande yrken ska kunna ta sig till sina arbeten.

Flera talare här har lyft fram att eftersom resandet har minskat är det ett gyllene tillfälle att göra insatser i vår infrastruktur och tidigarelägga satsningar på vägunderhåll och banarbete. Sådana förslag finns också med i den här propositionen. Det skapar både sysselsättning här och nu och bygger och förbättrar vår infrastruktur långsiktigt.

Herr talman! Det är som sagt historiska krisåtgärder som vi har presenterat. Bara dagens beslut beräknas kosta 23,7 miljarder kronor. Tack vare en rekordlåg statsskuld och urstarka statsfinanser har vi skapat buffertar som nu ger utrymme för stora investeringar och stödåtgärder. De åtgärder som vi sätter på plats i dag bidrar till bromsad smittspridning, stärker sjukvården, värnar svenska jobb och företag och stärker tryggheten och möjligheten till omställning för den som har blivit arbetslös.

Krisen kommer vi naturligtvis att ta oss igenom. En vacker dag är det mer som vanligt än vad det är i dag, och då ska vi sätta ny fart på Sverige igen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 5 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Då står vi här igen och ska debattera och sedermera fatta beslut om ännu en extra ändringsbudget. Det har blivit mycket av den varan, men vi kan konstatera att Sveriges politiska processer under den här våren har visat sig från sin bästa sida. Visst har det funnits olika åsikter, och visst finns det nu reservationer med idéer om saker man borde göra mer eller mindre av, men detta har inte stoppat denna kammare från att agera mycket snabbt och mycket kraftfullt. De saker som måste komma på plats har kommit på plats så snabbt, rakt och enkelt som möjligt. Det är väldigt positivt.

Den extra ändringsbudget som i dag debatteras är något av ett potpurri med flera olika viktiga insatser på ett flertal olika områden. Det handlar om att vi fyller på åtgärder som har vidtagits tidigare. Det har redan av denna kammare tagits stora beslut när det gäller att bygga ut antalet utbildningsplatser och så vidare, och nu tas det ytterligare beslut i den riktningen så att alla de som nu ser denna ekonomiska nedgång som en chans att ut-

bilda sig och kanske byta karriär har goda möjligheter till detta när det gäller platser, studiestöd och liknande.

Vi har tidigare stärkt upp Almi Företagspartner, som är en viktig del i den svenska kapitalförsörjningen för inte minst små och växande företag. Nu fyller vi på ytterligare för att framför allt Almi Invest ska kunna agera med ägarkapital och fylla på där man redan är delägare och även kunna gå in i nya typer av bolag där det finns stor potential men man behöver stöd från det statliga riskkapitalförsörjningssystemet. Därför stärks Almi ytterligare.

Vi fyller också på och uppdaterar beräkningarna när det gäller till exempel det sjukvårdslöfte som ju var ett av de första mått och steg som togs i denna coronahantering och där vi gjorde klart att kommuner och regioner inte behöver tacka nej till någon enda motiverad åtgärd när det gäller att hindra, fördröja eller motverka smittspridning. Staten tar de kostnaderna rakt av, och prislappen för detta har vuxit i ett antal omgångar och kommer sannolikt att växa igen. Men vi fyller på med ytterligare pengar för att tydliggöra att det löftet är fullt finansierat. Kommuner och regioner kan planera sin testning, sin sjukvård och liknande sådana åtgärder i full trygghet gällande att staten tar hand om de extraordinära prislapparna.

Under denna debatt och denna vår har ett flertal företrädare från, gissar jag, alla partier fört resonemang på temat: Det vi alltid har tyckt tycker vi fortfarande, och det är än viktigare på grund av coronakrisen. Vi har tyckt det i decennier. Coronakrisen visar bara att vi har haft rätt hela tiden.

Jag har också några sådana punkter och skulle kunna tala om civilförsvaret, livsmedelsförsörjning och annat. Men det är nästan mer intressant att titta på vilka nya slutsatser man har dragit eller vilka åtgärder man har medverkat till att få på plats som kanske inte ligger helt och hållet i mittfåran av partiprogrammet. Jag skulle vilja ta några sådana exempel.

I vanliga fall anser Centerpartiet att vi ska ha en stram a-kassa som leder till och är en del av en arbetslinje. Nu har vi medverkat i ett flertal steg, varav vi tar ett i dag, mot att göra a-kassan bredare och mer generös. Det är rätt sak att göra, precis som att det är rätt att stärka upp bostadsbidraget. Inte heller det är en fråga som Centerpartiet kanske har förfäktat allra mest. Det handlar om att på alla plan skapa den samhälleliga trygghet vi talar om.

För människor med tajta inkomster är det tufft att få budgeten att gå ihop. Det är värre än någonsin att behöva sitta med den typen av oro under pågående coronakris. Det här är också en period då extratimmarna på jobbet som kanske löser budgeten dras in. Det finns en större osäkerhet än någonsin vad gäller hur man ska klara försörjningen. Då är det rätt och riktigt att vi ser till att bidra med den trygghet vi kan genom att, som vi gör i dag, fylla på när det gäller a-kassa och ett mer generöst bostadsbidrag. Det är rätt saker att göra. Det är inte Centerpartiets viktigaste prioriteringar i alla lägen. Men här och nu är det rätt saker att göra.

Jag ska ta ett annat exempel. De senaste fem sex åren har centerpartister stått i denna talarstol och på många andra platser och förfäktat vikten av att dra ned på de specialdestinerade statsbidragen och att satsa på generella bidrag som kommuner själva kan prioritera. Nu går vi fram med ett nytt temporärt specialdestinerat bidrag på 3 miljarder för regionernas kollektivtrafik. Varför då?

Prot. 2019/20:131

3 juni

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd till
hälso- och sjukvården,
utbildningsinsatser
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset*

Det handlar om att stärka upp de centrala samhällsfunktionerna, och kollektivtrafiken, som regionerna ser till rullar, måste fortsätta fungera. Men den prioriteringen är givetvis svårare än någonsin för regionerna, eftersom de också måste prioritera nya extraordinära sjukvårdskostnader. För att den prioriteringen och för att upprätthållandet av den samhällsfunktionen ska fungera så bra, rakt och enkelt som möjligt är det därför rätt med ett specialdestinerat bidrag direkt till den samhällsfunktionen, till kollektivtrafiken. Det är ett specialdestinerat bidrag. Det är i normalfallet dåligt. Men just nu är det rätt sak att göra.

Det tredje och sista exemplet är det förhöjda presstödet. I normalfallet är det inte en av våra viktigaste prioriteringar. Men vi vet att tidnings- och mediebranschen var mycket pressad redan tidigare. Vi vet också att passiviteten från politikens sida skulle innebära avveckling och nedstängning av ett antal framför allt regionala tidningar under brinnande coronakris.

Det är ett sämre läge än någonsin för en sådan utveckling och för att inte göra någonting. Samhällelig ro och samhälleligt lugn kräver en vital journalistik runt om i landet. Det är alltid viktigt att ha det. Men det är viktigare än någonsin att se till att det inte är under pågående pandemi och kris som landets landsortspress ska duka under. Den behövs tvärtom mer än någonsin, och förhoppningsvis ska vi lösa problemet inte bara temporärt utan också på ett mer permanent sätt. Här och nu är det rätt sak att göra att gå in med en extraordinär satsning, inte minst för våra lokaltidningar. Den viktiga samhällsfunktionen måste och förtjänar att finnas kvar i dessa mycket tuffa tider.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och återgår till arbetet. Jag misstänker nämligen att det här inte är den sista extra ändringsbudgeten vi debatterar i närtid.

Anf. 6 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! När året började stod det klart att det planerades omfattande nedskärningar i välfärden. Därför tog Vänsterpartiet tre veckor in på det här året initiativ till en extra ändringsbudget. Den gick så småningom igenom här i kammaren. Vi förhandlade med Moderaterna och Kristdemokraterna.

För en vecka sedan tog vi ett nytt initiativ för att pressa fram nya pengar till välfärden. Det pågick nämligen fortfarande nedskärningar runt om i landet. Då meddelade regeringen tillsammans med sina samarbetspartier att man skulle tillskjuta 6 miljarder till. Trots det vet vi att det fortfarande pågår nedskärningar där ute.

Till skillnad från moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater – jag förmodar att också centerpartister och liberaler vill fortsätta sänka skatter – tror inte vi att välfärden kan finansieras genom trolleri. Vi menar att det är helt rimligt att människor som har tjocka plånböcker och stora rikedomar kan bidra mer så att vi kan få ett värdigare och mer jämlikt samhälle.

Till skillnad från Centerpartiet tycker vi även när det inte är coronakris att det är viktigt att människor inte är fattiggjorda utan får värdiga levnadsvillkor. Därför är det rimligt med en förhöjd a-kassa och att göra den mer tillgänglig för fler. När man mister jobbet ska det väl inte vara på det sättet att man inte ska vara kvalificerad för a-kassa. Det är självklart att vi ska ha en värdig och trygg a-kassa med god ersättningsnivå för människor som

förlorar jobbet. Vår ingång är att människor vill bidra till samhällsbygget. De allra flesta gör också så gott de kan i det.

Under debatten och under den tid vi har levt med corona har det ofta pratats om hjältar i vård och omsorg. Det är bra. Det är bra att man lyfter fram deras arbete och synliggör deras insatser. Men låt mig konstatera att de insatser som görs nu är insatser som har gjorts också tidigare. Visst är det nu under starkare press och större stress, och det är ett väldigt viktigt och centralt arbete för hela samhället. Men det är det också till vardags.

De gamlas omsorg är central för hela välfärdsbygget, inte minst ur ett feministiskt perspektiv. Vi kvinnor arbetar ofta inom äldreomsorgen. De gamla som tas om hand är också ofta äldre kvinnor. De har nämligen tidigare tagit hand om sina äldre män. Likadant är det med vården. Där kämpar man. Och det har man gjort länge, med alltför få resurser.

Herr talman! Jag tänker ägna större delen av mitt anförande åt just äldreomsorgen. Äldreomsorgen är den kommunala verksamhet som har haft mest omfattande nedskärningar under längst tid. Det som den behöver är resurser. Det är resurser för att motverka delade turer, minutjakt, stress, dåliga arbetsvillkor och en ständig press.

Jag har tillbringat mycket tid med att praktisera i äldreomsorgen under de år jag har varit kommunalråd men också som riksdagsledamot. En gång i tiden jobbade jag också i äldreomsorgen. Jag har valt att göra praktiken för att skapa mig en egen bild av läget i äldreomsorgen. Den kan lätt sammanfattas så här: De anställda säger ”Vi gör ett väldigt viktigt arbete. Vi uppskattar och gillar vårt arbete. Men vi har väldigt dåliga arbetsvillkor. Vi har dåliga löner, och vi har alltför lite tid att utföra den omsorg som faktiskt skulle behövas. Det är en ständig jakt på tid. Vi är för få.”

När jag pratar med de gamla säger de: ”Vi uppskattar mycket dem som kommer hit. De är väldigt många, och de är alltid stressade. Vi önskar att de hade mer tid, för vår skull men också för deras egen skull.”

Jag ska ge några exempel på hur det kan se ut när det inte är kris. Jag praktiserade i en kommun där två undersköterskor under arbetstid tre gånger per dag åkte tio mil, fem mil dit och fem mil tillbaka, men kommunen hade ingen budget för att finansiera de resorna. Man fick alltså inte betalt för den tid man satt i bilen.

I samma kommun sa cheferna: När vi får vår budget vet vi redan från början att den inte räcker året ut.

I en annan kommun sa chefen: Vi vet att vår budget inte räcker till – den räcker inte till telefonkostnaderna eller till bensinkostnaden för bilar, och vi kommer inte att ha råd med vikarier.

I en kommun som jag besökte hade man haft fortbildningsstopp i flera år, i en annan i ett år. Det är så det ser ut.

Jag pratar ofta med undersköterskor när jag är ute. De berättar om delade turer. De kan åka hemifrån vid halv sju på morgonen och komma hem vid tio–elva på kvällen. Samtidigt har de fått sitta på jobbet i tre timmar mitt på dagen och vänta. Under den tiden har de inte hunnit åka hem, men de kanske har kunnat ta en promenad, ätit lite grann och funderat på livet eller vad de ska göra på jobbet – obetalt, så klart. De är borta 13 timmar från hemmet och har betalt för kanske halva den tiden eller några timmar till. Så ser arbetsvillkoren ut i äldreomsorgen.

Prot. 2019/20:131

3 juni

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd till
hälso- och sjukvården,
utbildningsinsatser
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset*

Vi kan se att 25 procent av de anställda har tillfälliga anställningar. 20 procent är timanställda. Här i Stockholm ser det betydligt värre ut än genomsnittligt. Det är borgerligt styrda kommuner. Danderyd, en lågskattekommun, är värst. Där är 43 procent av dem som arbetar i äldreomsorgen timanställda. Kan en sådan verksamhet, en välfärdsverksamhet som är central, anses som viktig politiskt om man misshandlar den på det här sättet? Jag skulle vilja säga nej.

Nyligen kunde vi i tidningarna läsa om ett privat bolag som ansåg att två anställda nattetid kunde ta hand om 50 gamla. En sådan verksamhet anses inte vara tillräckligt viktig.

Jag hoppas att corona har fått fler att inse hur viktig äldreomsorgen är för vårt samhälle. Äldre ska alltid ha en värdig omsorg. Stressen, jakten på minuter, de delade turerna och de dåliga arbetsvillkoren måste få ett slut.

Det förslag om en utbildningssatsning som finns i den här budgeten tycker jag är väldigt bra. Det var ett förslag som vi hade i vår budget i höstas och som vi återigen förde fram under corona. Den är bra, men den kommer att vara för liten eftersom det behövs 150 000 fler anställda för dagens kvalitet i välfärden fram till 2030.

Jag tycker också att det är bra att man förändrar studiestartsstödet och gör det tillgängligt för fler. Det är en insats som egentligen skulle behöva vara permanent. Fler behöver läsa, för vi vet att just arbetslöshet ofta orsakas av att man har för kort utbildning. Det är också bra att man kan ställa om mitt i ett yrkesliv och ha förutsättningar och möjligheter att läsa vidare. Därför är det bra att regelverket för studiestartsstödet ändras, men det borde vara permanent.

Det är också bra att man ökar järnvägsunderhållet. Det föreslog vi för någon månad sedan. Det skulle behöva vara större, men det är i rätt riktning.

Det är bra att man höjer ersättningen under karensdagen – ett karensbidrag som höjs. Men man har inte avskaffat karensavdraget, som man påstår sig ha gjort.

Till sist vill jag bara instämma i Jakob Forssmeds ord ”ynkedom” om Sverigedemokraternas inställning till civilsamhällets insatser och när det gäller vilka människor som får ta del av insatserna. Jag vill också säga att jag tycker att det är bra att civilsamhället får mer resurser, men det behövs mer. Det är en omfattande kris som drabbar civilsamhället, och framför allt de människor som de hjälper och finns till för, väldigt hårt. Men detta får vi återkomma till.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, och Vänsterpartiet har också ett särskilt yttrande.

Anf. 7 MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Jag känner en enorm stolthet över Sverige som välfärdsnation och välfärdssamhälle. När jag på morgonen lämnar min son på förskolan hemma i Skåne och senare på dagen behöver besöka vårdcentralen eller när jag ringer mina gamla föräldrar hemma i Småland och vet att de har tillgång till omsorg och sjukvård när det behöver det känner jag hur vårt välfärdssamhälle faktiskt levererat.

Särskilt i den här krisen har vårt välfärdssamhälle verkligen levererat. Sjukvården har mött en anstormning av patienter. Människor har kunnat känna sig trygga i hela sjukvården. Men omsorgen om de äldre har inte fungerat som den borde.

Herr talman! När jag tänker på vårt välfärdssamhälle och reflekterar över krisen och vad som sker just nu har en sak blivit väldigt tydlig för mig: Vi ser hur kommuner och regioner nu har väldigt svårt att få ekonomin att gå ihop. Varför är det så? Ja, inte är det för att för att man själv har sagt upp personal. Tvärtom har många regioner och kommuner anställt fler under krisen. Men det som har hänt är att företag har gått i konkurs och att företag har varslat och sagt upp medarbetare. När arbetslösheten går upp och sysselsättningen går ned slår det med klinisk precision in i kommunernas och regionernas budgetar.

Det är naturligtvis vår uppgift i den här kammaren att se till att kommuner och regioner under krisen inte behöver säga upp medarbetare i vården. Sjuksköterskor, förskollärare, lärare och läkare ska naturligtvis ha kvar sina jobb även om det är en coronakris.

Men detta visar också att det som bygger vårt välfärdssamhälle är att vi har full sysselsättning. Det är att företagen anställer och att småföretagare och företagare varje dag går till jobbet och kämpar och bygger sina livsverk och drömmar. På det sättet bygger de vår gemensamma välfärd. Utan företag stannar Sverige. Det är företagare som bygger vår gemensamma välfärd. Det tycker jag är en tydlig lärdom av krisen.

Herr talman! Ska vi ha det välfärdssamhälle som jag tycker så mycket om och som har visat sig stå relativt starkt under krisen bygger det på att människor arbetar. Det bygger på att vi kan undvika masskonkurser och massarbetslöshet. Det bygger på att företag kan anställa. Det finns alltså en koppling mellan välfärdssamhället, jobben och företagen.

Därför är den här budgeten väldigt viktig, för den innehåller just dessa element. Den innehåller satsningar på välfärden och riktade satsningar till kollektivtrafik, men den innehåller också lättnader för Sveriges företagare. Det slopade sjuklöneansvaret förlängs, vi gör riktade satsningar på mindre företag genom pengar till Almi Invest, och vi stärker välfärden genom utbildningsinsatser som ökar medarbetarnas kompetens och kunskap, vilket kommer de äldre till del genom högre kvalitet.

Herr talman! Vi har under den här krisen gemensamt i Sveriges riksdag arbetat brett över blockgränserna. Från Liberalernas sida tar vi ansvar, och vi ser med glädje på att fler partier tar ansvar i den här krisen. Det är viktigt. Det är ett styrkebesked för svensk politik och något vi ska bära med oss framöver.

När vi nu tar ansvar för Sverige och gör vårt yttersta för att se till att säkra jobben och välfärden är det också viktigt att vi ser att vi kommer att behöva göra mer. Detta är en av många budgetar som vi behandlar. Jag ser framför mig att vi bör behandla fler. Vi kommer att behöva göra mer för att säkra välfärden och undvika konkurser och massarbetslöshet. På det sättet står vi upp för devisen att vårt välfärdssamhälle bygger på att vi har företagare. Utan företagare stannar Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

Anf. 8 GUNILLA SVANTORP (S):

Herr talman! Trots covidläget och all den oro som det medför är jag ändå glad över att vi står här i kammaren i dag och ska diskutera EU-kommissionens vitbok om artificiell intelligens. Vi har i utbildningsutskottet haft denna fråga på dagordningen ganska länge – under flera mandatperioder har frågan av och till dykt upp när något statsråd har åkt till Bryssel på ministermöte och vi har fått bidra med medskick till den svenska ståndpunkten. Vi ser fram emot att få fortsätta att bidra med medskick.

Artificiell intelligens handlar om intelligens hos maskiner och om en digital infrastruktur som i bästa fall arbetar för människans och samhällets bästa. Infrastrukturen finns ju för att tjäna människor och inte tvärtom.

Den vitbok som EU-kommissionen har skickat ut beskriver ett ekosystem av spetskompetens som stöder utveckling. Det är en tredelad strategi. Den första delen i strategin handlar om att öka de offentliga och privata investeringarna i artificiell intelligens. Den andra delen handlar om att förbereda för de samhällsförändringar som artificiell intelligens medför. Den tredje delen handlar om att garantera ett etiskt och rättsligt ramverk.

Det är viktiga saker alla tre, och alla går i varandra. Men det finns såklart också risker med artificiell intelligens. Jag tänkte ägna några minuter åt att prata om just de riskerna, som vi måste ha koll på.

Detta är såklart ett hot mot personlig integritet. Det finns människor och system som samlar in information om oss och använder den informationen för egna syften. Vem äger data? Hur används data? Av vem används data, och till vad används data? De frågorna är viktiga att reda ut och ha regler och rutiner kring.

En annan risk är att man ser artificiell intelligens som bara teknik eller data. Det handlar om oändligt mycket mer. Det behövs teorier och insikter från humanistiska och samhällsvetenskapliga discipliner. Att vi pratar om artificiell intelligens och ett multidisciplinärt förhållningssätt i samma mening är A och O om vi ska hamna rätt i denna fråga.

Det är väldigt viktigt att vi håller koll på det etiska perspektivet. I dag vet vi att det som programmeras in i den artificiella intelligensen väldigt ofta görs av människor som ser ungefär likadana ut och som har ungefär likadan bakgrund och likadant kulturellt förhållningssätt. Det som kommer ut kommer att se likadant ut som det som stoppas in. Jag skulle vilja säga att detta kanske är den allra viktigaste funderingen och det viktigaste påpekandet som vi hela tiden måste ha med oss: att vi på alla sätt måste diskutera jämställdhet och mångfald när vi diskuterar AI.

Vi måste också hålla koll på kompetenshöjande insatser. Artificiell intelligens måste förstås och användas av många fler, och Sverige måste fortsätta att vara en del av den världsledande forskningen, som vi i dag ser att vi är inom detta område. För att vi ska lyckas med detta krävs det ständigt uppdaterad mänsklig kompetens, så att vi verkligen vet att artificiell intelligens gör rätt saker.

Vi måste också ha koll på ansvarsbiten, såklart. En bra artificiell intelligens tar bort farliga eller tråkiga arbeten, som kanske skapar ohälsa hos människor, genom att arbeten automatiseras. Men vad händer med ansvaret? Var slutar människan, och var börjar maskinen? Sådana frågor måste vi ställa.

Sedan vet vi att det frigörs tid när arbeten automatiseras – det har vi sett genom historien. Vad gör vi med den tiden? Hur ökar vi livskvaliteten genom artificiell intelligens? Det är också frågor som vi behöver ha med oss.

Artificiell intelligens, slutligen, handlar om forskning på både grundnivå och tillämpad nivå. Det handlar om utbildning och utveckling. Det handlar om att kunna växla och byta arbete. Det handlar om omställning. I alla de olika delarna behöver frågan om artificiell intelligens finnas med. Men jag vill återigen understryka att det framför allt handlar om en ansvarsfull artificiell intelligens med etiska principer. Och jag vill än en gång säga detta: Mångfald i utveckling och utförande måste vara A och O.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i utlåtandet.

Anf. 9 LARS PÜSS (M):

Herr talman! Det känns lite extra högtidligt att få stå här när man numera endast är här sporadiskt.

Moderaterna ser mycket positivt på kommissionens vitbok om artificiell intelligens, AI. Det är också mycket bra att diskussioner kommer att inledas om Europas framtida förhållningssätt när det gäller just AI.

Tack vare digitaliseringen och utvecklingen av AI har vi kunnat fortsätta riksdagens arbete under coronapandemin. Även många företag har kunnat ställa om sina verksamheter, och undervisningen på våra gymnasier och högre lärosäten har kunnat fortgå tack vare utvecklingen inom AI.

AI-teknik har stor potential inom många områden, till exempel för att kunna utveckla välfärden men även för att kunna stärka konkurrenskraften för svenska företag.

Vi instämmer i att spetskompetens ska byggas upp för att stödja utvecklingen av AI inom EU. För att lyckas med detta måste vi mobilisera resurser så att EU kan stärka sina positioner. Vi ser också att forskningen inom AI måste prioriteras på europeisk nivå. Vi vill se stöd till både grundforskning och tillämpad forskning men även riktade insatser för att främja spetskompetens.

Vi moderater vill peka på att det är nödvändigt med ökad samverkan mellan näringslivet och akademien. Vi ser här att det finns betydande brister, och vi vill understryka vikten av att man säkerställer att det finns tillräckligt med kompetens för att potentialen med AI ska kunna utnyttjas fullt ut. En av de saker som måste prioriteras är att våra högskolor och universitet måste satsa mer på utbud och innehåll när det gäller utbildning inom AI.

Men det kommer inte att räcka med att det enbart går att utbilda sig inom AI på högskolenivå. Vi är övertygade om att kunskapen måste in i betydligt lägre åldrar. Det måste också gå att som redan yrkesverksam kunna vidareutbilda sig. Därför kommer det att behöva göras satsningar inom det livslånga lärandet, inte minst inom vuxenutbildningen, som vi strax ska debattera.

Resultatet av AI-forskningen kan göra stor nytta inom offentlig sektor, och vi är positiva till stöd till forskning med samhällsnytta. Potentialen är enorm om vi bara har förmågan att se möjligheterna.

Men, herr talman, AI medför också risker om den används fel – det kan till exempel handla om kriminell verksamhet eller om otillåten övervakning. Vi vill betona att utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter ska tas på allvar. Och den internationella utvecklingen bör följas noggrant. Därför ser vi moderater att det även måste satsas resurser på att forska inom detta område.

Avslutningsvis tror jag att det är mycket angeläget att riksdagens alla utskott – inte enbart utbildningsutskottet – engagerar sig i AI-frågan. Det finns beröringspunkter med i princip alla riksdagens områden. Ska Sverige som nation kunna bli ledande på detta område måste vi också arbeta med hur detta ska tillämpas, och det gör vi bäst tillsammans.

Anf. 10 PER LODENIUS (C):

Herr talman! De flesta som är engagerade i denna fråga – från politiken, näringslivet, akademien och samhället i stort – kan nog enas om att den svenska debatten om digitalisering och artificiell intelligens präglas av en del myter. Men den präglas också av att man ofta blandar äpplen och päron – det ska sägas att det allt som oftast sker oavsiktligt.

Fortfarande sätter nog de flesta ett likhetstecken mellan AI och någon form av superintelligens. Men begreppet AI är så otroligt mycket mer än så. Inte minst för oss i politiken är det viktigt att förstå detta, annars kan vi inte utforma rätt politik vare sig till den tekniska utvecklingen i stort eller till AI mer specifikt. Det är nämligen stor skillnad mellan rekommendationsalgoritmerna i Netflix eller HBO och AI-driven manipulation av marknader.

Vi är redan inne i ett digitalt assisterat samhälle, även om de flesta nog inte reflekterar över förändringarna eftersom dessa för det mesta sker kontinuerligt och obemärkt. Många har redan en smartwatch, uppkopplade vitvaror och hushållsapparater. Vi har avancerad screeningteknik för att upptäcka sjukdomar som läkare sedan behandlar fysiskt, och självkörande fordon testas i pilotprojekt i en allt högre utsträckning, för att bara nämna några saker.

Utvecklingen av AI kan även innebära något annat, nämligen att vi för första gången börjat ta fram maskiner och robotar som kan ersätta eller motsvara mänsklig innovationsförmåga, kreativitet och etiska betänkligheter. Den utvecklingen går framåt med enorma tekniksprång och oerhört stora investeringar från de stora techbolagen, i princip utan någon reglering i något land.

AI i sig är immateriellt, men i kombination med den supersnabba utvecklingen inom närliggande områden som växande beräkningskraft i datorer, machine learning, volymerna av big data som genereras varje dag, 5G, nya generationer av alltmer avancerade robotar, drönarteknik och 3D-skrivare står vi inför något nytt.

Oavsett om vi pratar om de allra enklaste och mest närliggande frågorna, som en mer centraliserad digital infrastruktur, de medelsvåra frågorna om hur big data ska få användas och delas eller om de riktigt svåra frågorna, som en totalt förändrad arbetsmarknad och integritetsaspekter av AI, är det tydligt att politiken i dag inte har lösningarna eller verktygen.

Herr talman! Från Centerpartiets sida välkomnar vi kommissionens vitbok. Med dagens betänkande är det vår förhoppning att vi kan påbörja en bredare diskussion i Sverige om alla de aspekter av digitalisering och AI som vi från politiken behöver hantera.

Det är ställt utom allt tvivel att arbetsmarknaden kommer att förändras. Det har i realiteten redan pågått en längre tid. Gamla jobb kommer att försvinna, och nya kommer att tillkomma. Detta måste både arbetsmarknadspolitiken och hela utbildningssystemet svara upp mot.

Kompetens både i form av löpande kompetensförsörjning och i form av vidareutbildning är oerhört centralt. Det handlar om hur vi kan stärka både Sverige som forskningsnation och EU som forskningsunion. Men det handlar också om vad vi behöver göra för att säkerställa att mer grundläggande kompetens finns.

Centerpartiet har länge drivit vikten av mer tillgängliga data, och med kommissionens vitbok som grund hoppas jag att vi i detta hus nu kan få en bredare förståelse för vikten av tillgängliga data och riskerna med data-monopol.

Herr talman! Digitaliseringen har tagit sjumilakliv under de senaste månaderna när stora grupper på arbetsmarknaden distansarbetar digitalt. Denna förändring är viktig att resonera om, för den visar med all tydlighet att vi inte kan orkestrera fram vare sig en digital arbetsmarknad eller för den delen ett digitalt samhälle.

Det vi enligt Centerpartiets mening kan och ska göra är att ge rätt förutsättningar för det digitala samhället att växa fram genom att skapa lagar och regler som tar till vara individens och samhällets rättigheter och behov samtidigt som vi inte stoppar upp innovationskraften. Tekniken är inte ett mål i sig utan ett medel som används för att nå ett visst mål. Det är vår roll i denna kammare att se över vilka mål tekniken kan hjälpa oss att nå och vilka avväganden vi måste göra i allt från säkerhetspolitik till äganderättsliga frågor.

Herr talman! Det är inom vård, skola och omsorg som vi i hög utsträckning behöver fokusera det politiska arbetet – från förskola till avancerad forskning, från primärvården och äldreomsorgen till den avancerade akutsjukvården. Detta är såklart prioriterade områden i sig, men det är också områden där vi kan kombinera stora framsteg med att få mer för samma pengar samtidigt som vi stärker individens valfrihet. Den utveckling som vi har sett under den pågående pandemin är ett bevis på att det finns mycket att vinna på en mer digitaliserad välfärd. Det gäller både storstad och landsbygd.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag betona att den potentiella samhällsnytta med AI som vi understryker i betänkandet utifrån min horisont inte bara är potentiell. Den är på riktigt.

Anf. 11 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Herr talman! Artificiell intelligens är både en möjlighet och ett hot. Rätt använd och med en forskning som utgår från hur tekniken kan användas för människor och för att minska orättvisor och fattigdom är tekniken positiv. När AI används för att skapa mer precisa och autonoma vapen eller används för övervakning i diktaturer är AI ett hot.

Vitboken tar inte upp utveckling och användning av AI för militära ändamål, men AI-system kan användas i det sammanhanget. Därför är det så viktigt att vi slår fast att vi behöver ett internationellt förbud mot dödliga autonoma vapensystem. Sådana system är oförenliga med folkrätten. Jag är glad över att vi här i Sveriges riksdag är eniga om detta och har skrivit in det i vårt utlåtande.

Vi får inte heller blunda för att AI används för övervakning i icke-demokratiska länder, till exempel med hjälp av ansiktsgenkänning och insamling av personliga data. Länder som Kina ligger före oss i Europa när det gäller utvecklingen av AI, och det är viktigt att vi inte halkar efter. Att EU-kommissionen har tagit fram vitboken är ett steg på vägen för att komma i kapp och för att få en utveckling av AI som utgår från demokrati, folkrätt, jämställdhet och mångfald.

Det är också viktigt att AI-forskningen och utvecklingen inom EU används rätt. AI kan och måste användas i mänsklighetens tjänst. Ett exempel är miljö och klimat, där flera användningar har kunnat identifieras, till exempel övervakning av utsläpp och avskogning från jordbruket, effektivare transportnät för att reducera onödiga resor med mera.

Allra mest framåtsyftande är att använda geoengineering för att reflektera solens energi och värme tillbaka ut i rymden. Det finns forskare som hoppas på att detta är en användning av AI som fungerar. Det framgår i alla fall av en rapport som kom förra året.

Även här i Sverige gör vi satsningar på AI och klimat. AI i klimatets tjänst är en forskningssatsning där Vinnova och Forma utlyst 100 miljoner. Ansökningstiden pågår just nu. Satsningen ska bidra till att Sverige senast 2045 inte har något nettoutsläpp av växthusgaser och att samhället anpassas till de klimatförändringar vi inte kan förhindra.

Det är nog bara klimatförnekare och de som sticker huvudet i sanden som tror att tekniken ensam kommer att lösa våra klimatutmaningar. Det krävs beteendeförändringar och tydliga politiska satsningar, men tekniken kan användas för att underlätta vår omställning till fossilfritt.

Andra positiva områden är vården och omsorgen, där AI kan bidra till både en bättre vård och en bättre omsorg.

Det jag känner oro för är den starka koppling som finns mellan forskning och marknad. Jag är glad över att utskottet i sitt utlåtande tog med Vänsterpartiets inspel om att det inte bara handlar om att "säkerställa att hela kedjan från forskning till marknaden beaktas" utan också att resultatet av AI-forskning har stor potential i offentlig sektor och att det krävs stöd till forskning med samhällsnytta.

De fördelar som AI ger måste komma alla till del och inte vara en fråga om resurser. Den offentligt finansierade forskningen kan inte i första hand vara till för marknaden utan måste vara tillgänglig och offentlig och användas till förstärkning av välfärden.

Rätt använd kan tekniken användas för att utveckla samhället så att fler monotona uppgifter kan utföras digitalt och på så sätt underlätta människors arbete. Robotar och digitala lösningar frigör människors tid så att vi får mer fritid och kan korta arbetsdagen. Gunilla Svantorp undrade vad man skulle använda tiden som frigjordes till, men Vänsterpartiet har ju länge drivit en arbetstidsförkortning från åtta timmar till sex timmar. Detta kan AI bidra till att möjliggöra.

En viktig fråga att reda ut handlar om ansvaret. Om en förarlös bil krockar, är det då ägaren till bilen eller tillverkaren av programvaran som har ansvaret? Vems ansvar är det om AI i sjukvården resulterar i en vårdskada i stället för bot? Är det läkaren eller den som tillhandahåller maskinvaran?

En annan viktig fråga är äganderätten till all den data som samlas in och vem som äger den tekniken. Hur bekväma känner vi oss när vi kollar upp en sak på internet och därefter får riktad reklam i alla sociala medier? Vi äger inte all den data som samlas in om oss i dag, och vi kan inte heller påverka hur den används.

Herr talman! Vid utvecklingen av AI, oavsett om det handlar om näringslivet, välfärden eller rättsväsendet, måste etiska och säkerhetsmässiga överväganden väga tungt. Vid den satsning som nu sker, och som kommer att ske framöver, på att utbilda och forska inom AI på högskolor och universitet måste det etiska övervägandet vara integrerat och en viktig del av utvecklingen.

Det finns en risk att utvecklingen av AI sker inom ett fåtal företag och länder som kommer att hamna i eller redan är i en monopolställning. Kunskap och utveckling av AI bör spridas över flera parter. Där är den svenska fria forskningen viktig. Målet måste vara att AI blir en demokratisk och teknikutvecklande revolution som gynnar alla och inte bara några få.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget till beslut i utlåtandet.

Anf. 12 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! Självkörande bilar, robotar som utför alltmer avancerade uppgifter, analyser av omfattande material och analytiskt stöd när en diagnos ska ställas i vården är några exempel på de outtömda möjligheter som kommer via artificiell intelligens.

AI utgör, precis som många av mina företrädare i talarstolen har uttryckt, en fantastisk möjlighet för människor. Vi behöver ta vara på den på ett sätt så att den skapar just möjligheter och inte begränsningar eller in-trång för såväl enskilda som grupper av människor.

Herr talman! Liberalerna välkomnar kommissionens initiativ till vitbok. Vi står också bakom utskottets utlåtande. Vi skulle dock vilja lyfta fram några delar som särskilt viktiga framöver.

För det första behöver vi mer forskning om AI. Jämfört med Kina och USA är Europa långt efter när det gäller forskning och utveckling av just AI. Det inkluderar även Sverige. Det finns bra ansatser i Sverige, inte minst Wasp, Wallenberg Artificial Intelligence, Autonomous Systems and Software Program. Det är Sveriges största enskilda forskningsprogram. Projekt finns också inom Rise och på ett antal av våra lärosäten.

Frågan är då, herr talman, vad avsaknaden av forskning leder till. Förutom det uppenbara att Sverige riskerar att hamna efter leder också avsaknaden av egen forskning till att det är svårt att förstå, analysera och ta till oss av de landvinningar som görs på annat håll. Utan att Europa – Sverige – är en intressant aktör kommer inte svenska och europeiska aktörer att kunna påverka val av standarder och andra lösningar inom artificiell intelligens. Det skulle vara förödande.

Givet de framsteg och de utmaningar som finns är behovet stort av att AI-utveckling också blir ett ämne för andra vetenskapliga discipliner än de tekniska. Utvecklingen spänner över humanistiska, statsvetenskapliga och juridiska aspekter som också behöver vara en del av forskningen.

För det andra, herr talman, i likhet med vad tidigare talare har sagt, behöver framstegen inom AI bevakas så att de inte samtidigt betyder bakslag för mänskliga rättigheter eller övergrepp på den personliga integriteten.

Det ska också poängteras att det finns nationella säkerhetsintressen att bevakas. Den nya tekniken kan ha såväl spion- som vapenapplikationer som kontinuerligt behöver bevakas så att de inte missbrukas. Detta sammantaget minner om att alla framsteg kan, tyvärr, om de missbrukas också skapa problem.

Anf. 13 MARIA GARDFJELL (MP):

Herr talman! EU kraftsamlar nu för en digital tidsålder. AI kommer att vara ett viktigt verktyg för att stärka välfärden och möta klimatutmaningen. Det är bra att vi nu tar fram en gemensam europeisk hållning för en säker och ansvarsfull utveckling av AI.

Kommissionens förslag innebär en tredelad strategi, nämligen att öka de offentliga och privata investeringarna inom AI, att förbereda för de samhällsförändringar som AI kommer att medföra och att garantera ett lämpligt etiskt och rättsligt ramverk.

Vi behöver skapa ett ekosystem av förtroende med hjälp av ett regelverk, och vitboken pekar verkligen ut grundstenarna. AI bör vara förenlig med lagstiftningen, den bör uppfylla etiska principer och den bör vara robust. AI ska vara tillförlitligt.

Jag är nyligen utsedd till Miljöpartiets första AI-politiska talesperson. Jag är glad att Miljöpartiet redan har några års viktiga erfarenheter i AI-politiken eftersom vi har ansvarat för regeringens nationella inriktning för AI, som togs fram förra mandatperioden.

Det är genom samarbete och genom att dela och föra vidare kunskap som vi människor byggt det moderna samhälle vi i dag lever i. Kapaciteten att organisera samhället, att låta en mängd processer pågå samtidigt och att styra dem måste bidra till ett hållbart samhälle. Vi människor har byggt större och mer komplicerade samhällen än någonsin tidigare. Ibland förändras tillstånden oerhört snabbt – jag tänker förstås nu på den coronapandemi vi är mitt uppe i, men jag tänker också på klimatförändringarna. Rätt använd kan digitalisering och artificiell intelligens hjälpa oss med de enorma utmaningar mänskligheten står inför.

Det är lätt att bli fascinerad över vad AI kan åstadkomma, herr talman. Den ger oss effektiva sökmotorer, GPS, det vill säga navigeringssystem, talande personliga assistenter och spamfilter utan vilka våra e-postlådor skulle svämma över av skräp. Det är vidare algoritmer i våra sociala medier, som ibland får för sig att vi är vansinnigt intresserade av symaskinsreklam, robotassistenter åt äldre och översättningsfunktioner så att vi kan förstå varandra bättre. AI ger oss stora möjligheter när vi bygger system för förnybar energi runt om i världen, den bidrar med autonoma fordon, den diagnostiserar sjukdomar och så vidare.

Herr talman! Förväntan är stor om vad AI kan bidra med, och det är de bredare tillämpningarna som kommer att vara till störst nytta för offentlig sektor. Avvikelse-detektion, prediktion och underlag till subjektiva bedömningar är de tre breda tillämpningar som Uppsala kommuns digitaliserings- och AI-strateg Markus Bylund lyfter fram. Hans viktiga budskap till offentlig sektor är att AI och mänsklig intelligens tillsammans är mest effektivt.

AI kommer inte att hjälpa oss politiker att fatta besluten, men AI kommer att höja kvaliteten i de beslut vi fattar. Medborgarna kommer aldrig att respektera en politiker som bara skyller ifrån sig på AI om en enskild medborgare drabbas på grund av ett felaktigt beslut.

AI är beroende av stora mängder data. Frågor vi behöver ägna mycket tid åt är om det finns digitala arbetsflöden, vem som äger data, om det finns inbyggda problem eller fördomar i data. Det gäller likaså hur autonoma system kan samexistera med gammal hederlig teknik. Titta på trafikpolitikens område: Behöver trafikföreskrifterna i varje kommun skrivas om i varje kommun när självkörande fordon introduceras?

Utbildning och forskning är andra områden vi måste engagera oss i. Jag är glad att Olle Häggström vid Chalmers har gett Miljöpartiet ett intressant kunskaps- och diskussionsunderlag för vårt arbete framöver.

Jag har själv inte gått onlinekursen Elements of AI men hoppas få tid till det i sommar. Det är ett tips till alla riksdagsledamöter som inte gjort det.

AI kan användas för att bygga välfärd och för att ödelägga den. Därför är det viktigt vem som styr över AI. Den digitala världen är global, och den som har makten över de digitala företagen har också stor makt över vår framtid.

De två dominerande inom tillämpad AI är Kina och USA. Kina är en totalitär stat, och frågan är hur stabilt USA egentligen är.

EU har tidigare visat stor beslutsamhet i att skydda medborgarnas grundläggande rättigheter, till exempel genom att begränsa masslagring av data från mobiltelefoner och genom införandet av dataskyddsförordningen – något som gröna politiker i EU varit starkt pådrivande för.

Därför är det hoppingsvande att EU-kommissionen nu i sin vitbok tar tag i frågan om hur AI kan främjas och begränsas så att den kan stå i medborgarnas tjänst och inte användas av stater som vill förtrycka sina och andras medborgare. För att uppnå detta behöver vi i EU skapa en marknad med goda möjligheter för företagen. Teknik som är så viktig för samhället måste kunna användas av många, och den måste kunna granskas så att ansvar kan utkrävas när saker går fel.

Utrikesutskottet påpekar i sitt yttrande att ”EU:s medlemsländer, tillsammans med likasinnade, arbetar över statsgränserna för att möta hot och ta vara på möjligheterna med AI”. Det handlar om att skapa tillräcklig tillit mellan världens stater så att vi inte får en destruktiv kapplöpning, en kapprustning, där tekniken används för krig i stället för till att bygga en bättre framtid tillsammans.

Även om världen framöver kommer att lyckas använda AI för att främja mänskligheten, minska hunger, klara klimatet och rädda naturen kommer det alltid att finnas de som vill missbruka tekniken för egen vinning. Med teknik som är global och används i alla delar av samhället finns det

risker förenade. Därför måste det byggas en robust och tillförlitlig struktur som kan stå emot angrepp.

Sverige ligger långt framme vad gäller kunskap och innovation inom digitala lösningar, förnybar energi och telekommunikation. Men vi behöver göra mycket mer. AI kommer att forma framtiden. Därför behöver vi styra utvecklingen av AI genom att se till att det finns ett etiskt regelverk och att all upphandling av AI som görs med skattepengar görs på ett etiskt sätt.

Vi behöver också förbjuda den absolut sämsta användningen av AI, nämligen till autonoma vapen. Därför är det viktigt att Sverige fortsätter driva på inom ramen för konventionen om vissa konventionella vapen för ett effektivt internationellt förbud mot dödliga autonoma vapensystem, som är oförenliga med folkrättens krav. Detta framförs också i förslaget, som jag yrkar bifall till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas under § 13.)

§ 7 Komvux för stärkt kompetensförsörjning

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU22
Komvux för stärkt kompetensförsörjning (prop. 2019/20:105)
föredrogs.

Anf. 14 LARS PÜSS (M):

Herr talman! Först vill jag nämna att jag tycker att utredningen och propositionen som nu ligger på riksdagens bord har tagit vuxenutbildningen ett rejält steg framåt. Med den nya målsättningen, där man också väger in arbetsmarknadens behov, är jag övertygad om att vi kommer att få en bättre skola för alla.

Trots det är vi besvikna eftersom vi ser att ambitionsnivån är alltför låg. Moderaterna anser att den föreslagna målsättningen för komvux är för vid och behöver snävas in. Vidare vill vi lyfta fram risken med olika tolkningar av definitionen ”störst behov av utbildning” och peka på behovet av att nogsamt följa hur skrivningen uttolkas.

Moderaterna avstyrker förslaget om ett förenklat betygssystem och sammanslagning av komvux och särsvux. Vidare lägger vi förslag om valfrihet och högre kvalitet inom vuxenutbildningen, individuella prestationsplaner i sfi, fler sfi-lärare, resultatbaserad ersättning i vuxenutbildningen och statlig tillsyn.

Herr talman! Den viktigaste punkten är dock det jag inledde med, nämligen målsättningen. Moderaterna anser att målsättningen med komvux måste vara att ge vuxna de verktyg som är nödvändiga för att kunna fungera i både arbets- och samhällslivet.

De andra förslag som regeringen listar som målsättningar uppfyller inte kraven för mål utan bör snarare ses som medel för att uppnå ett överordnat mål. Det självklara som borde styra och vara det övergripande målet med all utbildning är att vi ska kunna fungera i vårt samhälle, både i dag och i morgon.

Att dessutom, som regeringen gör, säga att alla de fyra föreslagna målsättningarna ska väga lika tungt skapar problem. Målsättningen med att gå i skolan kan inte bli ett självändamål.

Moderaterna anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på ny målsättning för komvux enligt följande:

”Det övergripande målet för komvux ska förändras till att vara: Vuxna och unga ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet och unga som ej fått godkänd gymnasieexamen eller vill byta spår ska få möjlighet till det.

Komvux ska för att uppnå detta mål bland annat arbeta med att

- stödja och stimulera vuxna och unga i deras lärande
- utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.”

Varför ska man då inte ha flera mål? Jo, det kan man absolut ha, men då måste de också vara en faktisk målsättning. Att som regeringen nu gör föreslå att ”vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande” som ett mål blir bara konstigt. Måluppfyllnaden säger att detta är en fjärdedel. ”Ja, vi har uppnått den till 25 procent – vi har en elev här som är väldigt motiverad, men han har inte lärt sig något.” Det blir fel målsättning när vi ska mäta effekten. Självklart ska de som studerar, oavsett nivå, stödjas och stimuleras i sitt lärande. Men det är knappast en målsättning för studierna. Det här handlar snarare, som jag tidigare nämnt, om ett medel.

Problemet med att göra medel till mål är att när man ska stämma av måluppfyllelsen kan resultaten bli väldigt underliga. Det leder till att fel resurser anslås och att man försöker lösa problem som egentligen inte finns eller kanske borde prioriteras lägre.

Herr talman! När det gäller urvalet välkomnar Moderaterna den nya urvalsdefinitionen ”störst behov av utbildning”. Det är däremot bekymmersamt att det ges stort utrymme för i princip oändlig tolkning av innebörden av detta.

Utredningen påpekar att den föreslagna förändringen innebär att det ges ökat tolkningsutrymme avseende vem som ska prioriteras och därmed en ökad risk för icke likformiga bedömningar.

Vi kan inte nog understryka vikten av att det tas fram riktlinjer som förhindrar godtyckliga tolkningar av urvalskriterierna. Det är viktigt att studenter som inte gått klart gymnasiet, bytt program eller av andra skäl behöver komplettera sin gymnasieutbildning har möjlighet att studera på komvux.

Som avslutning vill jag yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 15 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Herr talman! Komvux inrättades 1968, och ordet är, som ni vet, en förkortning av kommunal vuxenutbildning. Syftet är att ge utbildning till vuxna som saknar kunskaper motsvarande grundskolan eller gymnasieskolan och alltså att ge vuxna individer de kunskaper som behövs för att delta i samhälls- och arbetslivet. För att få börja i den grundläggande vuxenutbildningen ska man under året fylla minst 20 år och vara bosatt i Sverige, och utbildningen ger också möjligheter till fortsatta studier. Detta är vad komvux är.

Komvux är däremot *inte* ett integrationsprojekt för att försöka reparera en katastrofal migrationspolitik med omfattande bristande studieresultat som följd. Men när man läser regeringens proposition är det precis den bilden man får. Det är uppenbart att propositionens omnämnande av bättre genomströmning och förändrad målgrupp vittnar om just detta.

Sverigedemokraterna är djupt negativa till, och direkt oroliga över, att ambitionerna för vuxenutbildningen inte är högre än så. Snarare anser vi att komvux ska verka för att värna kvalitet och kunskap och ställa höga krav och förväntningar.

Det finns ett starkt värde i att ha en vuxenutbildning som håller hög kvalitet och förbereder eleverna för framtida yrken eller studier. Sverigedemokraterna är i grunden positiva till möjligheten att även senare i livet kunna omskola sig för att bli mer attraktiv på en föränderlig arbetsmarknad. Detta gäller såväl dem som saknar grundläggande utbildning som dem som har en längre utbildning bakom sig.

Vi kan förvisso se ljuspunkter i att propositionen understryker att vuxenutbildningen även riktar sig till dem som har en längre utbildning bakom sig. Men i likhet med ett antal remissinstanser, exempelvis Göteborgs universitet och Skolinspektionen, menar vi att det finns goda skäl att ifrågasätta vad som menas med begreppet ”med störst behov av utbildning”.

Vi ser en fara i att den ovan nämnda målgruppen med en sådan prioriteringsordning får stå tillbaka för andra. En ny prioriteringsordning får heller inte leda till rättsosäkerhet eller olika bedömningar i olika kommuner.

Personer med någon form av utvecklingsstörning har rätt att läsa vid komvux, där de ska prioriteras och ges särskilt stöd. Dock är det vanligare att delta i särvtux, där behov kan tillgodoses på ett annat sätt som den vanliga komvuxutbildningen inte kan erbjuda.

Sverigedemokraterna anser därför att det var ett stort misstag att låta särvtux upphöra som särskild skolform och uppgå i den ordinarie vuxenutbildningsverksamheten. Det riskerar att få förödande konsekvenser för kvaliteten på utbildningarna, samtidigt som det finns en överhängande risk för att dessa elever blir marginaliserade. Vi delar således den kritik och oro som framförts av en rad remissinstanser, exempelvis Specialpedagogiska skolmyndigheten och Lärarnas Riksförbund. Vi är även djupt oroade över att denna målgrupp kommer att få stå tillbaka för andra målgrupper om den föreslagna prioriteringsordningen införs.

Vidare anser vi att förslagen om en förenklad betygsskala och om att göra om gymnasiearbetet till ett komvuxarbete drastiskt sänker kunskapskraven och skapar en orättvis relation till den ordinarie grund- och gymnasieskolan. Sverigedemokraterna menar att det måste råda likhet mellan studier i den allmänna grund- och gymnasieskolan och komvux på motsvarande nivå. Förslaget att införa en förenklad betygsskala står i direkt strid med denna övergripande princip.

Med det nu aktuella förslaget skapas snarare snabbspår för vissa målgrupper, inte minst nyanlända och elever med bristande kunskaper i svenska språket. Det är inte rimligt att sänka trösklarna för denna målgrupp och därmed göra det betydligt lättare att komma in på gymnasial utbildning eller att erhålla gymnasieexamen.

Vi delar uppfattningen att sfi-undervisningen är av avgörande betydelse för att en person ska kunna bli anställbar och därmed bli en del av det svenska samhället. Till skillnad från regeringen anser vi dock att det måste ställas betydligt högre krav på sfi än vad som görs i dag – inte lägre.

Ett stort problem är till exempel att det inte finns någon fastställd tidsgräns för sfi, utan kursen anses avslutad först när en elev uppnått kunskapskraven för den aktuella kursen. Detta innebär att sfi-studierna kan pågå under oacceptabelt lång tid. Regeringen borde därför, innan propositionen lades på riksdagens bord, ha inväntat resultaten av de tilläggsdirektiv som bland annat berör just tidsramen för sfi.

För att ytterligare säkerställa undervisningskvaliteten inom sfi anser vi vidare att icke legitimerade modersmåls lärare endast ska få tidsbegränsade anställningar, mot bakgrund av att målsättningen måste vara att öka andelen behöriga lärare även inom sfi.

Med detta sagt önskar jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 1 och avslag på propositionen i dess helhet.

Anf. 16 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till Centerpartiets reservation nr 3, för, herr talman, livslångt lärande och möjligheten att vidareutbilda sig också efter gymnasiet är viktigt. Lika viktigt som det är att den som har lätt för sig har möjlighet att välja utbildning och utvecklas efter sin förmåga och sitt intresse är det att den som har en intellektuell funktionsnedsättning också får möjlighet att utvecklas efter sin förmåga och sitt intresse.

Men har du gått i särskola har du inte samma möjlighet. Det är inte självklart att du ska få studera vidare på en eftergymnasial utbildning. Det beror i stället på vad kommunen vill erbjuda dig och om de anser att du verkligen behöver vidare studier. Du har egentligen ingen egen valmöjlighet. Detta är så fel och så onödigt.

Särskolan är viktig för de elever som behöver denna skolform. Samtidigt innebär en placering i särskolan begränsningar när det gäller möjligheter till vidareutbildning och arbete när man blir äldre. Vi vet att det finns många jobb man kan utföra även om man har en intellektuell funktionsnedsättning, bara man får chansen att fortsätta att lära sig mer efter gymnasiet.

Centerpartiet vill öppna fler möjligheter för den som gått i särskolan. Det handlar om möjlighet till anpassad utbildning, både inom yrkeshögskolan och högskolan, liksom lärlingsutbildning och andra arbetsmarknadsanpassade utbildningar för den som gått i särskolan. Också bättre möjligheter att studera på folkhögskolor behövs.

Den 4 maj 2017 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande som sa att regeringen särskilt ska se över hur tillgången till eftergymnasial utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning kan förbättras. Det var ett beslut jag hade längtat efter och arbetat för sedan jag fick förmånen att komma in som ledamot i Sveriges riksdag 2006. Det var en enig riksdag som efter tio års arbete fattade beslutet den där vårdagen 2017 – ett beslut som samtliga riksdagspartier stod bakom.

Så ska det vara. Detta kan inte och bör inte vara ett partiskiljande ställningstagande. Att ta ställning för att ge möjlighet till den som gått i särskola att uppfylla sina drömmar, precis som det är möjligt för den som har lätt för sig att uppfylla sina drömmar, är en fråga om demokrati. Alla har en plats i vårt samhälle, och alla behövs i vårt samhälle.

Herr talman! Från Centerpartiet ställer vi oss bakom stora delar av de förslag från regeringen som vi i dag debatterar. Vi har från Centerpartiet under lång tid drivit frågor i syfte att förbättra matchningen på arbetsmarknaden, underlätta omställning och skapa goda förutsättningar för ett livslångt lärande. Vi instämmer även i de förslag som syftar till att stärka möjligheterna för vuxna elever med intellektuell funktionsnedsättning att uppnå högskolebehörighet.

Däremot anser vi inte att tillkännagivandet från maj 2017 är uppfyllt. Att förbättra förutsättningarna för särskoleelever att uppnå högskolebehörighet är en del. Men för att förbättra tillgången krävs också att hänsyn tas till studiefinansieringen, utbildningens utformning och möjligheten att studera på annan ort. För de personer som utbildats i särskolan saknas alternativ. Utbildningsplatserna har blivit färre på folkhögskolorna, samtidigt som universitet och högskolor i dagsläget inte alls erbjuder några anpassade utbildningar.

En del av problematiken är ersättningen till den studerande. Särskoleelever som går vidare till högskola har inte med automatik rätt till helt studiemedel eftersom studietakten ofta behöver vara långsammare än för andra studenter och de därför inte kan ta det antal poäng som krävs för helt studiestöd. Samtidigt förlorar den som studerar på högskola rätten till sin aktivitetsersättning. Dessa elever hamnar i ett moment 22 som är helt oacceptabelt.

Aktivitetsersättningen utgör den största inkomstkällan för många som har utbildats i särskolan. Förlorar man sitt stöd, sin inkomst, utan möjlighet till annan kompensation blir det givetvis svårt, för att inte säga omöjligt, att studera vidare.

Studiemedelssystemet behöver anpassas och bli mer flexibelt för att över huvud taget ge möjlighet till fortsatta studier.

En annan del av problemet är att utbildningarna ofta inte är anpassade efter studenternas förutsättningar. De är självklart utformade efter studenter som utbildats inom gymnasieskolan, vilket självklart ställer den som studerat inom gymnasieskolan helt utanför.

Vidare är det svårt att studera på annan ort för den som behöver särskilt stöd i sin vardag. Det är hemkommunen som bestämmer om det stöd som krävs ska ges vid en flytt. För många innebär detta i princip en kommunarrest. Och det begränsar självklart utbildningsutbudet och valmöjligheten för individen.

Herr talman! De hinder vi såg våren 2017, när vi samtliga partier i riksdagen beslutade om tillkännagivandet, finns fortfarande kvar. Tillkännagivandet sa att regeringen särskilt ska se över hur tillgången till eftergymnasial utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning kan förbättras, för det finns fortfarande betydande hinder kvar för elever med intellektuell funktionsnedsättning att ta del av eftergymnasial utbildning.

Från Centerpartiet är vi därför tydliga med att frågan behöver utredas ytterligare.

Anf. 17 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! För många människor har vuxenutbildningen inneburit en andra chans när tidigare skolformer har misslyckats, för andra en chans till yrkesväxling.

Efter att ha gått igenom grund- och gymnasieskolan ska alla ha tillräckliga kunskaper för samhälls- och arbetsliv. Dessa kunskaper ser Vänsterpartiet som en rättighet. Alla vuxna som inte har dessa kunskaper ska ha rätt att få det tillgodosett inom vuxenutbildningen.

I takt med att arbetsmarknaden förändras blir det ett växande problem att många unga inte har fullföljt gymnasieskolan. Det finns i dag en stor grupp unga vuxna som är dåligt rustade för arbetslivet och riskerar att få det svårt att behålla eller att få ett arbete. Det behövs särskilda insatser inom vuxenutbildningen och arbetsmarknadspolitiken för att förbättra deras möjligheter och för att underlätta den framtida kompetensförsörjningen.

Att studera som vuxen innebär andra förutsättningar än för barn och unga. Studierna behöver i många fall kunna kombineras med föräldraskap och arbete. Därför är det viktigt med en flexibel utformning av studierna med möjlighet till distansstudier, kvällsstudier eller studier i olika tempo.

Vuxenutbildningen behöver i hög grad utgå från de studerandes olika behov av stöd och olika studiebakgrund. Det kan handla om studiehandledning på modersmål, studiemotiverande kurser eller individuell planering.

Vuxenutbildningen behöver dock inte lämnas i händerna på privata aktörer, med begränsade möjligheter för ansvarig rektor att ta kontroll över verksamheten som följd. Dagens system riskerar att ge kommunerna incitament att upphandla utbildning till lägsta möjliga kostnad med förhoppning om att många ska få tillgång till utbildning men med risken att skattepengar i stället slösas bort på kurser som inte håller tillräckligt hög kvalitet. I stället bör kommunerna få förutsättningar att erbjuda utbildning i klassrum och på distans i egen regi.

Yrkesutbildning för vuxna måste utvecklas vad gäller både omfattning och kvalitet. Det finns behov av flexibla utbildningsformer som kan möta dessa tillfälliga eller lokala behov av utbildning. Dessutom måste det finnas möjligheter att utbilda sig för mer traditionella hantverksyrken, exempelvis. För att lyckas med yrkesutbildning av hög kvalitet måste dessa utbildningar drivas i nära samverkan med vuxenutbildningen och de branscher och arbetsgivare som sedan ska anställa utbildad personal.

Valfrihetssystemet i vuxenutbildningen kan få effekten att utbildningsutbudet utgår från utbildningsföretagens intressen snarare än kompetensbehoven på den lokala arbetsmarknaden.

Herr talman! Ekonomiska kriser går sällan att förutse. Vi vet inte hur länge den som har orsakats av coronapandemin kommer att pågå. Men det är troligt att många människor kommer att behöva omskola sig under krisen eller när krisen är över. Vi kan redan se konsekvenserna av pandemin inom många sektorer.

Det är positivt, menar vi, att regeringen nu föreslår en lagändring som gör att det är de som har störst behov av utbildning som ska prioriteras vid antagning. Utifrån rådande läge kan vi inte vänta ett år på att denna lagstiftning ska träda i kraft. Därför menar vi från Vänsterpartiet att

lagstiftningen rörande prioriteringsbestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 6.

Anf. 18 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Vi debatterar i dag regeringens förslag om förändringar i komvux. Flera av delarna är mycket välkomna, som att tydligare möta vuxnas behov av ny kompetens för att komma vidare i arbetsliv och försörjning och att koppla komvux till arbetsmarknadens behov av kompetens.

Den mismatchning som råder i dag är negativ både för den enskilda personen och för samhället i stort. Var och en behöver känna att ens förhållanden tas till vara och att man får möjlighet att bidra till samhället och till sin egen försörjning.

Vi ställer oss även bakom förslaget om förenklad betygssättning. Vi har också förståelse för förslaget att särskild utbildning för vuxna med utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada, särsvux, ska ingå i komvux. Men det finns en överhängande risk för att en redan utsatt grupp marginaliseras när de kommer att ingå i en större organisation. Jag vill särskilt framhålla den särskilda kompetens som behövs bland lärare och annan personal, till exempel studie- och yrkesvägledare, för att möta denna grupps särskilda behov. Jag anser därför att frågan bör följas noga och utvärderas två år efter att reformen har trätt i kraft.

Herr talman! Det är rimligt att man, oavsett i vilken kommun man bor, har möjlighet att läsa in de olika nationella program som erbjuds inom yrkesvux eller gymnasieskolan. Om en kommun inte tillhandahåller ett visst program bör den kommuninvånare som vill läsa just det programmet kunna få göra det i en annan kommun. Kommuner kan ju också skriva samarbetsavtal med varandra, så att exempelvis mindre kommuner kan tillhandahålla några gymnasieprogram per kommun i stället för att alla kommuner nödvändigtvis ska ha beredskap för precis alla utbildningar.

Att däremot tillåta komvuxelever att på annan ort läsa sådana utbildningar som redan erbjuds i kommunen kan leda till omotiverade kostnader, särskilt för små kommuner. I en kommun som jag har varit i kontakt med innebär en enda elev som studerade på annan ort att komvux plötsligt fick bära en kostnad som motsvarade en femtedel av hela komvux budget. Jag menar därför att rätten att läsa i en annan kommun bör begränsas till att gälla utbildningar som inte erbjuds i hemkommunen eller samarbetsområdet. Detta gäller både nuvarande komvuxelever och de som i dag går på särsvux, och som alltså kommer att tillhöra komvux efter att reformen har genomförts.

I en del fall där en kommun inte erbjuder den komvuxutbildning som studenten behöver för sin etablering på arbetsmarknaden eller för vidare studier kan det alltså vara rimligt att studenten kan få gå en sådan utbildning i en annan kommun, även utanför samarbetsområdet. Det kan till exempel gälla en smal hantverksutbildning som inte finns inom samarbetsområdet. Vid sådana fall uppstår ju en betydande kostnad för kommunen som alltså kan spräcka hela komvuxbudgeten, i synnerhet som detta främst drabbar mindre kommuner med begränsade ekonomiska resurser. När särsvux inom kort kommer att ingå i komvux kommer det sannolikt att bli fler

sådana fall. Detta är något som behöver följas upp och eventuellt kan behöva åtgärdas när man ser effekterna av det hela.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation 4.

Anf. 19 GUNILLA SVANTORP (S):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi diskuterar nu regeringens proposition *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*. Jag kommer in på förslagen lite senare, men efter att ha lyssnat känner jag ett behov av att tala lite om dels Socialdemokraternas syn på vuxenutbildning, dels hur vuxenutbildningen startade i vårt land.

För oss socialdemokrater är bildning och utbildning grundpelare i vårt samhällsbygge. Bildning och utbildning skapar frihet, jämlikhet och jämställdhet oavsett den ryggsäck man har med sig. Därför har socialdemokratiskt ledda regeringar alltid satsat på bildning och utbildning. Vi har sett det med andra regeringar också men framför allt när vi finns med och styr.

Folkbildningen är en del av vuxenutbildningen. Det finns en devis som verkligen visar vad folkbildning är: Bildning inte bara för folket utan också genom folket. Man deltar på lika villkor och att det man gör är viktigt.

Folkbildningen startade med studiecirklar, just för att under en tid då vårt land var väldigt ojämnt ge människor möjlighet att öka sina kunskaper och ta plats i samhället oavsett vem de var. Detta skedde i studieförbunden. Sedan kom folkhögskolorna, som redan då hade ett slags vuxenutbildning i form av sina kurser.

Viktig var 1946 års skolkommision, som identifierade något de kallade senväckta begåvningar, alltså vuxna människor som kommit på sent i livet att de ville plugga vidare. I 1946 års skolkommision föreslogs det att de skulle beredas plats på en för dem anpassad studiegång. Detta blev så småningom vår tids vuxenutbildning, som vi har haft sedan 1968.

Med anledning av det vi har hört om målsättningarna från tidigare talare vill jag påminna om vad vuxenutbildningen har för målsättningar. Då som nu handlar det om att ge individer en andra chans att stärka sin ställning i arbetslivet och samhällslivet samt främja personlig utveckling. Vuxenutbildningen handlar mycket om att stärka demokratin och den personliga utvecklingen, öka jämställdheten och ge tillgång till ett livslångt lärande. Det finns inga åldersgränser i vuxenutbildningen; det är viktigt att komma ihåg. Det ska finnas under hela livet.

Att individens, samhällets och arbetsmarknadens behov ska jämkas ihop kan vara ett problem. Det som har varit bra med vuxenutbildningen historiskt är att den hela tiden har följt utvecklingen. Den har inte varit statisk eller sett likadan ut sedan 1968, utan den har hela tiden ändrat sig.

Vad händer nu då? Jo, nu måste vuxenutbildningen i ännu högre grad fungera som ett stöd för nyanlända. En stor del, ungefär 90 procent, av dem som går grundutbildningen är födda i andra länder, och då måste vuxenutbildningen givetvis vara ett stöd för att komma ut i samhällslivet och arbetslivet.

Vuxenutbildningen ska också vara ett komplement i arbetsmarknadspolitikerna och stärka individens jobbchanser. Den ska även vara ett näringspolitiskt verktyg för att bredda kompetensförsörjningen.

Vi får dock aldrig glömma bort att det finns fler målsättningar. Vuxenutbildning handlar inte enbart om att komma ut i jobb; det handlar också om att stärka människor.

Utmaningen i dag är att elevgruppen är alltmer heterogen och att fler är i behov av särskilt stöd.

Jag yrkar därför bifall till dagens förslag, som handlar om de övergripande målen. Regeringen är mycket tydlig med att det inte finns någon rangordning i de övergripande målen. Det nya målet om kompetensförsörjning handlar om hur det ser ut i dag, men det är därmed inte sagt att det är överordnat de andra målen. Det är viktigt att komma ihåg. De redan existerande målen förlorar inte i betydelse, utan de är lika viktiga.

Så till förenklad betygsskala. Eftersom vi ser att betyg inom grundvux och sfi inte har någon betydelse som urvalsfunktion ska vi kanske låta lärarna göra något annat under den tiden. Jag tycker att detta är ett mycket bra förslag.

När det gäller att de med störst behov av utbildning ska prioriteras handlar det om hur det ser ut i dag. Vi har brist på yrkesutbildade människor samtidigt som många har gått igenom en gymnasieutbildning och därmed inte prioriteras för yrkesväxling. Detta måste vi göra något åt; det är jätteviktigt.

Slutligen har vi sårvux. Det är jättebra att vi äntligen likställer och ger alla, oavsett vem man är, möjlighet att komma vidare i livet. Att det ska finnas möjlighet till eftergymnasial utbildning är vi rörande överens om. Det vill jag skicka med Per Lodenius. S, C och L har drivit på denna fråga och de andra partierna i riksdagen. Det är viktigt att vi fortsätter att hålla i denna fråga.

Den långa, utdragna regeringsbildningen och det vi lever i just nu kan vara en orsak till att vi ännu inte har fått fram konkreta förslag, men vi håller i denna fråga. Det ska vara en självklarhet att man oavsett vem man är ska kunna plugga vidare.

Fru talman! Vi ska vara stolta över våra satsningar på vuxenutbildningen. Det är viktigt att satsa pengar på att människor kan ställa om i livet och ständigt utvecklas. Det måste dock göras varsamt, och vi måste ha koll på konsekvenserna. Därför följer vi hela tiden upp vad som händer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 20 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Vi debatterar i dag utbildningsutskottets betänkande som grundar sig på de förslag som regeringen lägger fram på riksdagens bord genom propositionen *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

Fru talman! Liberalerna yrkar inte på något annat än utskottsmajoritetens förslag. Vi tycker att propositionen generellt innehåller bra förslag, men jag ska använda mina få minuter i talarstolen till att ta upp några delar där vi uppmanar regeringen att fortsättningsvis följa utvecklingen noga.

I den nuvarande ordningen är vuxenutbildningen inte sällan styvmoderligt behandlad. Det är den skolform man lägger till i en hast för att inte helt glömma bort den eller den skolform som inte omnämns över huvud taget.

Det talas ofta fint, inte minst från denna talarstol, om att vuxenutbildningen ska vara en andra chans. Men frågan, som jag även ställer till mig själv och mitt parti, är om vi politiker har skapat tillräckliga förutsättningar för att det ska bli just en andra chans. Jag tror vi behöver fråga oss när vi debatterar denna proposition vad vi mer behöver göra för att vuxenutbildningen ska bli en reell väg framåt och inte ännu en återvändsgränd för de människor som söker just en andra chans.

Det brukar sägas att det inte finns någon skolform som är så konjunkturkänslig som just vuxenutbildningen. I tider av kris är det allt fler som söker sig till vuxenutbildningen för att klara av en omställning i arbetslivet eller för att komma vidare.

Den 30 mars presenterade regeringen tillsammans med Centern och Liberalerna åtgärder för regional yrkesvux, yrkeshögskola och så vidare med ökat antal platser, slopade medfinansieringskrav med mera. Det är bra, viktigt och nödvändigt.

Fru talman! Jag ska nu gå över till mina och Liberalernas medskick vad gäller det föreliggande betänkandet. I propositionen föreslås att särvux ska tas bort som särskild skolform och låta den bli en del av komvux, om än som ett separat spår. Det är bra.

I texten i propositionen beskrivs att särvux tappar elever. Det är också den bild som jag har fått. Men denna bild behöver fördjupas och något problematiseras.

Särvux är en fantastiskt viktig verksamhet, men en verksamhet som ställer stora krav på lärares förmåga att se och anpassa verksamheten till varje individ. Vissa elever har mycket grava funktionsnedsättningar, medan andra har betydligt lättare. En viktig del vid införlivandet av särvux i komvux måste vara att förstärka möjligheterna för dem med lättare funktionsnedsättning att rustas för arbetsmarknaden.

Inom särvux finns också elever som skulle vilja plugga mer. Men på grund av regler för aktivitetsersättningar får de inte plugga mer än 5 procent. Annars måste de ta studiemedel, och det är de rädda för på grund av risk för att misslyckas och bli återbetalningsskyldiga. Detta behöver vi också göra någonting åt.

Fru talman! Ett förstärkt fokus på kompetensförsörjning är också välkommet. Bristen på rätt kompetens har länge varit en av näringslivets största utmaningar. Nu är situationen förändrad, men utmaningen om kompetensförsörjning kommer att kvarstå om än se något annorlunda ut.

Att dimensionera utbildningar får inte bli en fråga om att dimensionera för kommunala behov, utan här är det fortsättningsvis viktigt att vuxenutbildningen samverkar med branschorganisationer och det lokala näringslivet. Det finns tecken på att regionalt yrkesvux inte har klarat av detta fullt ut. Låt det bli en läxa nu när vi fortsätter detta arbete.

Vad gäller urvalsprinciper och förändringar som ligger på bordet vill jag säga att personer som i dag blir arbetslösa eller som vill yrkesväxla men redan har en gymnasieutbildning eller till och med en högskoleutbildning ibland har haft svårt att komma in på vuxenutbildning med nuvarande urvalsprinciper. Det är bra att de förändras. Men jag vill verkligen understryka vikten av att de som i dag utgör vuxenutbildningens främsta målgrupp, de som saknar gymnasieutbildning och som står allra längst bort från arbetsmarknaden och utbildningsområdet, inte får glömmas bort. För-

ändringen får inte innebära att de hamnar sist i kön för utbildning och att en utsatt grupp blir ännu mer utsatt.

Jag vill också understryka vikten av likvärdighet i hela landet. Det talas mycket om det inom ungdomsskolan men alldeles för lite inom vuxenutbildningen. Det är också ett medskick från Liberalerna.

Fru talman! Kommer de förändringar som föreslås i propositionen att råda bot på alla de utmaningar som finns inom vuxenutbildningen? Mitt svar är nog nej. Är det tillräckligt? Mitt svar på detta är också nej. Är det ett steg på vägen? Förhoppningsvis är det det.

Anf. 21 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Arbetsmarknaden i vårt land förändras i snabb takt. Coronapandemin påskyndar ytterligare denna omställning. Många människor förlorar sina jobb, och vi ser ett skriande behov av arbetskraft inom andra yrken.

Vuxenutbildningen finns till för att vuxna ska kunna utvecklas i sitt lärande och för att det livslånga lärandet ska kunna pågå hela livet. Den finns för dem som vid 15 års ålder inte visste att de ville bli plattsättare eller frisörer. Den finns för dem som vid 18–19 års ålder inte klarade av sin gymnasieutbildning. Men den finns också för dem som i coronapandemins spår inte längre kan arbeta som pilot. Den finns för dem som vill bidra i äldreomsorgen, som ser att den är underbemannad och som vill läsa till undersköterska.

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens proposition *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*. Här tas flera viktiga steg för att bättre anpassa vuxenutbildningen till dagens föränderliga arbetsmarknad och till det faktum att det nya normala inte kommer att vara att man har samma yrke på olika arbetsplatser under arbetslivet utan faktiskt flera olika yrken under sitt arbetsliv. Därför är förändringen vad gäller prioritering av vilka som ska få tillgång till vuxenutbildning viktig. Det ska vara de som har störst behov.

Även fortsättningsvis kommer det i stor utsträckning att vara de som har låg utbildning med sig som har störst behov. Vi vet nämligen att den viktigaste inträdesbiljetten till arbetsmarknaden är att ha en gymnasieexamen eller motsvarande. Men vi kommer också att se behov av vuxenutbildning genom komvux för dem som har en utbildning på högskolenivå, kanske från ett annat land eller kanske inom bransch som inte längre behöver lika många anställda när digitaliseringen och AI tagit över fler arbetsuppgifter, eller när omställningen till följd av coronapandemin eller andra samhällsförändringar leder till att hela branscher stöps om.

Fru talman! Förslaget att slå samman särvox och komvux ger bättre möjligheter för personer som har intellektuella funktionsnedsättningar och som samtidigt har förutsättningar att utbilda sig vidare på komvux att också göra det. Det tycker vi är viktigt.

Miljöpartiet instämmer i det som flera talare har sagt från denna talarstol, nämligen att vi även i fortsättningen behöver arbeta för att de som har gått på särskola också ska ha möjligheter till vidare studier efter den gymnasiala nivån. Det tillkännagivande som vi var eniga om handlade om att just se över denna möjlighet, och det har regeringen också gjort.

Förslagen från den av regeringen tillsatta utredningen har presenterats för regeringen och bereds nu i Regeringskansliet. Men vi vet alla att arbetsbelastningen för tillfället med anledning av inte minst coronapandemin är stor på Utbildningsdepartementet.

Att det är på detta sätt beror på att Sverige har en lång och stolt tradition av att utbilda människor ur ekonomiska kriser. Sverige är ett framgångsrikt exempel inom OECD vad gäller just vuxenutbildning. Vi är bra på att ge människor en andra chans, en tredje chans och en fjärde chans och att utvecklas som människor och kunna delta i samhällslivet och på arbetsmarknaden.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet som utvecklar vuxenutbildningen för att bättre anpassas efter de föränderliga behov som vi ser på arbetsmarknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2019

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU18
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning
2019 (redog. 2019/20:RJ1 och redog. 2019/20:RR3)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU21
Ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning (prop.
2019/20:145)
föredrogs.

*Ett förenklat förfarande vid vissa
beslut om hemlig avlyssning*

Anf. 22 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Vi lever just nu i en verklighet där vi primärt diskuterar coronaviruset. Det är väl den stora frågan. Men det finns också andra ärenden som bubblar upp lite i debatten och som, kan man konstatera, inte har tagit paus i verkligheten trots pågående coronapandemi. Tyvärr är kriminaliteten ett av de områden där vi kan se att skjutningar och sprängningar inte på något sätt har tagit paus under de senaste månaderna. De har tvärtom ökat. Rimfrostoperationen verkar heller inte ha inneburit att sprängningar och skjutningar har minskat, utan de har som sagt ökat under det senaste halvåret. Detta är såklart problematiskt på väldigt många sätt.

Vi lever i en tid då kriminaliteten så att säga har ändrat skepnad. Det är en utveckling som inte är alldeles ny, utan den har pågått under en tid. En sådan sak är att kriminaliteteten tyvärr spridit sig längre ned i åldrarna.

Personer börjar begå brott allt tidigare. När man är 17–18 år har man ofta en lång brottsaktiv karriär bakom sig. Vi ser också hur kriminella gäng vidtar allt större försiktighetsåtgärder. Kriminaliteten blir alltmer avancerad. Man är beredd att gå väldigt långt för att undanhålla information och för att försvåra för rättsvårdande myndigheter att klara upp de brott som har begåtts.

Detta är på väldigt många olika sätt såklart problematiskt. Det försämrar möjligheten att klara upp brott. Det försvårar möjligheten att avbryta kriminaliteten i tid. Det gör det även svårare att ge brottsoffer den upprättelse som de förtjänar.

Propositionen handlar om hemlig avlyssning, något som ställer många frågor på sin spets. Det gäller inte minst den enskildes integritet, som man alltid ska ta på stort allvar. Samtidigt måste man säkerställa att rättsväsendet har tillräckliga resurser för att kunna klara upp de brott som begås och förhindra att nya brott begås.

Vi moderater välkomnar på många sätt den här propositionen om ett enklare förfarande. Det är dumt och onödigt att detta viktiga arbete tyngs av ganska onödig byråkrati. Vi är övertygade om att det går att förenkla arbetet utan att man behöver ge avkall på de viktiga integritetsfrågorna. Vi stöder den inriktning som finns i propositionen.

Med det sagt, fru talman, tror vi att det faktiskt finns möjligheter att gå några steg längre och att det är motiverat mot bakgrund av den kriminalitet och allvarliga utveckling som vi just nu ser i samhället. Det gäller den reservation som vi har lämnat in till justitieutskottet. Den handlar om att man i stället för knyta ett beslut om tvångsmedel till ett visst telefonnummer skulle kunna göra det till en specifik person.

Bakgrunden till detta är det som jag tog upp inledningsvis. De kriminella gängen blir allt duktigare på att verka i det dolda och försvåra för rättsvårdande instanser och myndigheter att klara upp brotten. Det är i dag standard att man använder sig av många olika telefonnummer och olika slags utrustning för att försvåra detta. Det är därför lite onödigt att det krävs ett beslut för varje enskilt telefonnummer. Det hade varit betydligt bättre, enklare och mindre byråkratiskt om det i stället gick att koppla detta till en specifik person.

Jag kan konstatera att det inte bara är vi moderater som har lyft upp detta. Även andra partier här i riksdagen har gjort det. Men framför allt pekar brottsbekämpande myndigheter själva på detta i sina svar. Åklagarmyndigheter gjorde det redan så långt tillbaka som 2015.

Om denna förändring blev verklighet skulle den innebära en förenkling. Det skulle bli enklare att följa de kriminella nätverken och lagföra dem för de brott som de har begått och avbryta deras kriminella aktiviteter. Vi tror också att en åtgärd som denna skulle stå i proportion till de eventuella mindre rättssäkerhetsförluster som riskerar att uppstå. Vi tycker att det är en rimlig avvägning som vi här har att göra.

Med anledning av detta vill jag från Moderaternas sida yrka bifall till den reservation som finns i ärendet.

Anf. 23 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar ärendet om ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning. Precis som föregående talare beskrev det är detta ett arbete som är nödvändigt mot bakgrund av den samhällsutveck-

ling som vi har haft och som vi fortfarande har. De kriminella nätverken och gängen existerar på ganska goda villkor i vårt land. Det är därför motiverat att man inom politiken flyttar fram positionerna för att enklare kunna sätta dit personer och binda dem vid de brott som gängen begår.

Sverigedemokraterna har länge haft en annan syn på jämvikten mellan det integritetskränkande intrånget som hemliga tvångsmedel utgör och effektiviteten som rättsstaten måste ha för att kunna bekämpa dessa brott. Skiljelinjen mellan Sverigedemokraterna och den rödgröna regeringen har varit ganska tydlig. Vi har i många frågor förespråkat mer långtgående åtgärder för att man ska kunna sätta dit gängen.

Det handlar exempelvis om den sänkta gränsen för när hemliga tvångsmedel får användas. Regeringen har här en stelbent syn vad gäller balansen mellan integritetsintrånget å ena sidan och samhällets förmåga att bekämpa brotten å andra sidan.

Det handlar också om när man får använda överskottsinformation. Vi har haft synpunkter på detta. Rättsvårdande myndigheter kan sitta på bevis för väldigt integritetskränkande sexualbrott genom de hemliga avlyssningar som man har gjort. Men de får inte använda den här bevisningen för att sätta dit personer för dessa brott.

Vi tycker, fru talman, att regeringen alltid har gjort en avvägning till förmån för de kriminella gängen i valet mellan integritetsintrång å ena sidan och samhällets förmåga att bekämpa brott å andra sidan. Jag tycker mig se att vi har fog för vår kritik när man kan se att de kriminella gängen lyckas flytta fram sina positioner, trots exempelvis Operation Rimfrost som nu har pågått i ett halvår.

Som tidigare talare också tog upp finns i betänkandet en reservation som tar fasta på vad remissinstanser som Polismyndigheten, Tullverket och Säkerhetspolisen har angett. De vill att man ska kunna knyta beslutet om hemliga tvångsmedel till en person i stället för till ett telefonnummer, en adress eller liknande. Skälet är att man vill göra det enklare för rättsvårdande myndigheter att agera mot de kriminella miljöerna.

Sverigedemokraterna är mot bakgrund av detta beredda att gå de remissinstanser som har yttrat sig i denna riktning till mötes på den här punkten. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 24 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Sverige ska vara ett tryggt land att leva i oavsett om man bor på landsbygden, i en stad eller i en förort, och polisens roll i det brottsförebyggande arbetet är centralt.

Svensk polis är i dag hårt ansträngd. Utmaningarna att bekämpa mängdbrottslighet, bostadsinbrott, grov organiserad brottslighet och gängkriminalitet kvarstår. Att polisen kommer när den behövs och har förmåga att beivra brott och lagföra brottslingar är centralt för att vi ska kunna upprätthålla lag och ordning i samhället. Som enskild ska man alltid kunna lita på att polisen har de resurser som krävs för att den ska klara av sina uppgifter – att förebygga, förhindra och beivra brott.

I dagens samhälle är kriminella nätverk ofta mycket medvetna om vilka begränsningar som finns för polisens tvångsmedel, och de utnyttjar dessa begränsningar till max. Vår utgångspunkt är att man ska försvåra för kriminella aktörer. I dag använder sig terrorister och organiserad brotts-

lighet av olika former av kommunikation, och går den inte att komma åt blir brotten enormt mycket svårare att lösa.

Fru talman! Regeringen har lämnat en proposition om ett förenklat förfarande vid hemlig avlyssning till riksdagen. Det föreslås att rätten inte ska behöva hålla ett sammanträde när ett nytt tillstånd för hemlig avlyssning av ett kontantkort behöver beslutas. Kristdemokraterna vill att rättsväsendet får ändamålsenliga tvångsmedel för att beivra brott och stöder därför en förenkling av möjligheten att avlyssna anonyma kontantkort. Svenskt rättsväsen ska inte bakbindas av att lagstiftningen ligger efter den tekniska utvecklingen.

Vi invänder emellertid mot regeringens bedömning att avlyssningsbeslut inte ska bindas till person i stället för telefonnummer, adress eller viss elektronisk kommunikationsutrustning. Kristdemokraterna delar bland annat Polismyndighetens och Tullverkets invändningar i de remissvar som inkommit, där man förespråkar att tvångsmedlen knyts till person i stället för plats.

Fru talman! I samband med propositionen om hemlig dataavläsning, som behandlades tidigare i år, förordade tre remissinstanser – Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket – en lösning där tillståndet knyts till en person. En sådan ordning skulle enligt myndigheterna innebära så stora fördelar ur ett brottsbekämpande perspektiv att dessa överväger nackdelarna.

Vi anser att det är problematiskt att kriminella sätter i system att byta nummer och telefoner för att undvika avlyssning och övervakning. Som vi argumenterade för i våras vill vi att övervakning genom hemlig dataavläsning ska knytas till personer i stället för platser, eftersom kriminella snabbt kan byta både verktyg för kommunikation och mötesplats. Då försvinner hela poängen med övervakningen, och nya tillstånd hinner inte samlas in i tid.

Fru talman! Vi värnar den personliga integriteten och anser att varje åtgärd i det brottsbekämpande arbetet måste stå i proportion till de rättssäkerhets- och integritetsskyddsförluster som uppstår. Samtidigt kan vi konstatera att brottsligheten de senaste åren har ändrat karaktär och att den allra grövsta brottsligheten har blivit alltmer hänsynslös. Det är viktigt att rättsväsendet har ändamålsenliga tvångsmedel för att beivra dessa brott. I dag finns det dock flera brister, och vi anser att de brottsbekämpande myndigheterna behöver få bättre verktyg för att använda sig av hemliga tvångsmedel.

Regeringens lagförslag innehåller en förenkling av användningen av hemliga tvångsmedel. Det är positivt. Samtidigt är förslaget onödigt byråkratiskt, och vi menar att det finns utrymme för ytterligare förenklingar. Det finns anledning att ha invändningar mot den avvägning som regeringen har gjort. Arbetet skulle förenklas och göras mer effektivt genom att ett beslut om tvångsmedel knyts till en person i stället för till telefonnummer, adress eller elektronisk kommunikationsutrustning. På så vis skulle det bli lättare att avlyssna samtal i mobiler med anonyma kontantkort. Det är också något som de brottsbekämpande myndigheterna har framhållit i sina remissvar. Vi menar att en sådan åtgärd skulle stå i proportion till de mindre rättssäkerhets- och integritetsskyddsförluster som riskerar att uppstå.

I propositionen konstateras också att antalet beviljade tillstånd för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har ökat. Under 2018 fattades cirka tre beslut om hemlig avlyssning per avlyssnad person. Att koppla tillståndet till en person skulle avsevärt minska antalet beslut, och vid en sammanvägd bedömning menar vi därför att tillståndsgivning om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation bör knytas till person.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi kristdemokrater stöder den gemensamma reservation som finns i ärendet.

Anf. 25 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Betänkandet vi i dag debatterar handlar om att göra det enklare att ta beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och på det sättet få en mer effektiv brottsbekämpning. Detta är ännu en viktig produkt från regeringen i arbetet för att stärka och vässa samhällets verktyg i bekämpandet av den grova organiserade brottsligheten. Med dagens beslut kommer vi att kunna minska det glapp som kan uppstå när kriminella byter och använder flera nummer eller utrustningar. Snabbare beslut, och därmed snabbare inkoppling, ger en effektivare brottsbekämpning.

Fru talman! Tillgången till uppgifter från elektronisk kommunikation är ofta avgörande för att polis och åklagare ska kunna utreda allvarlig brottslighet. Sådana uppgifter kan svara på viktiga frågor om vem som har haft kontakt med vem och var misstänka personer har befunnit sig. Uppgifter om elektronisk kommunikation kan också vara av största vikt för underrättelseverksamhet som syftar till att upptäcka, förebygga och förhindra brottslig verksamhet.

Regeringen arbetar därför aktivt med frågor på det här området. Förra året infördes nya regler om datalagring, och nyligen trädde lagen om hemlig dataavläsning i kraft. I måndags överlämnades också den utredning där det, i likhet med vårt vallöfte, föreslås regler om en skyldighet att registrera uppgifter om abonnemang för kontantkort. Att polisen och andra brottsbekämpande myndigheter har möjlighet att avlyssna och övervaka brottsmisstänkta är en mycket viktig del i bekämpandet av den allvarliga brottsligheten.

Fru talman! I kriminella kretsar är det vanligt att anonyma simkort används i mobiltelefoner och att såväl kort som telefoner byts ut i syfte att undvika och försvåra avlyssning. Varje gång ett sådant byte sker måste ett nytt tvångsmedelsbeslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation meddelas, och rätten måste hålla ett sammanträde. Den nuvarande ordningen är resurskrävande och inte nog effektiv, vilket vi nu vill ändra på. Det förenklade förfarande som vi nu föreslår får användas om det redan finns ett gällande tillstånd för avlyssning, det vill säga om en förhandling i domstol har hållits, och om anmälan gäller samma person och grundas på samma omständigheter som det tidigare tillståndet.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag kort beröra frågan varför tillståndet inte ska knytas till en person. Att domstol prövar kopplingen mellan nummer, adress, utrustning och den person som ska avlyssnas är en grundläggande rättssäkerhetsgaranti. Den effektivitetsvinst som skulle kunna bli följden av en ordning där tillstånd för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation knyts till en person i stället för till ett telefonnummer, en adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning står enligt vår

mening inte i proportion till de rättssäkerhets- och integritetsskyddsförluster som skulle uppstå.

När det gäller hemliga tvångsmedel måste frågor om effektivitet alltid balanseras mot skyddet av den personliga integriteten. Det förslag som ligger på riksdagens bord innebär att förfarandet effektiviseras samtidigt som avkall inte görs på skyddet för den personliga integriteten. Det vore kort och gott systemfrämmande att införa en möjlighet att knyta hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation till person. Frågan om kopplingen mellan person och tvångsmedel har varit föremål för överväganden i många lagstiftningsarbeten om hemliga tvångsmedel. Sedan mitten av 90-talet har kopplingen mellan person och tvångsmedel diskuterats, och en koppling till person har alltid avfärdats med hänsyn till skyddet för den personliga integriteten. Så tycker vi att det bör fortsätta vara.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 26 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Att bekämpa kriminalitet, långsiktigt och uthålligt, är en av de viktigaste utmaningarna vi har. Vi måste nöta ned de kriminella strukturer som har fått fotfäste i alltför stora delar av vårt avlånga land. Vi måste göra det smart – vi måste göra det smartare än de kriminella. Att besluta om ett enklare förfarande vid hemlig avlyssning är ett smart steg. Frågan är om det räcker.

I dag beviljas tillstånd till hemlig avlyssning av telefonnummer och e-postadress om straffvärdet är över två år. Beslut fattas efter att rätten sammanträtt. Offentligt ombud ska utses, och det är åklagare som ansöker. Detta kan göras enligt rättegångsbalken, preventivlagen och lagen om särskild utlänningskontroll.

Men, fru talman, problemet är att tekniken sprungit ifrån verkligheten. Det är, som vi hört och som vi vet, superenkelt att byta e-postadress eller mobilnummer från en dag till en annan. Detta har de kriminella slagit mynt av för att försvåra för polis med flera brottsbekämpande myndigheter. Rätten måste sammanträda igen för varje ansökan om nytt telefonnummer, och dyrbar tid går till spillo.

Förslaget är alltså att rätten kan besluta om nya tillstånd utan att rätten håller sammanträde – gott så.

Fru talman! Vad finns då mer att önska?

Det finns förslag i följdmotioner och från en del remissinstanser om att tillståndet för hemlig avlyssning ska knytas till en person i stället för till ett mobilnummer eller annan elektronisk utrustning. Det känns vid en första anblick mindre krångligt och på alla sätt mer logiskt att koppla dessa tvångsmedel till person snarare än till telefonnummer eller adress. Denna uppfattning har även Centerpartiet tidigare förfäktat.

Samtidigt känner vi att vi måste lyssna till alla de utredningar som gjorts och till vad en överväldigande majoritet av remissinstanserna säger, nämligen att det givet nuvarande teknik och övriga omständigheter inte är försvarbart ur integritets- och rättssäkerhetssynpunkt. Vår lagstiftning måste vara robust och rättssäker.

Fru talman! Det har visat sig att utredning efter utredning kommer fram till ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprinciper inte fungerar tillfredsställande med tillstånd kopplat till person. Detta har berörts bland

annat vid arbetet med lagen om hemlig kameraövervakning och lagen om hemliga tvångsmedel liksom vid arbetet med försökslagstiftningen om hemlig dataavläsning. Den senare kommer att ge långtgående möjligheter till olika brottsbekämpande metoder. De olika utredningarna och lagförslagen har i stället lett till olika former av enklare förfaranden, liksom förslaget är nu.

Jag nämnde att en del remissinstanser förordar att beslut om hemlig avlyssning ska kopplas till person, men många, exempelvis Åklagarmyndigheten, har också avstyrkt det av bland annat just integritetsskäl.

Fru talman! Med dagens förslag kan rätten fatta beslut om ett förnyat tillstånd om hemlig avlyssning om det gäller samma förutsättningar som ett redan existerande tillstånd – till exempel vad gäller tid och person – utan att rätten sammanträder om det visar sig att den misstänkte exempelvis börjar att använda ett nytt telefonnummer.

Centerpartiet stöder detta förslag, men därmed inte sagt att det räcker för all framtid. Tekniken kommer att springa före verkligheten igen och igen. När det gäller exempelvis arbetet med husrannsakan i molntjänster kan det visa sig att vi måste omvärdera detta för att komma åt material på servrar i andra länder. Centerpartiet är alltid berett att titta vidare på hur den brottsbekämpande förmågan kan stärkas samtidigt som rättsstatliga principer upprätthålls.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 10 Vapenfrågor

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU33
Vapenfrågor
föredrogs.

Anf. 27 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Vi har i dag att debattera justitieutskottets betänkande som rör vapenfrågor. Jag vill inleda med att poängtera att vi står bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 9, gällande synnerliga skäl i vapenlagen.

Fru talman! Många är de arrangemang som har fått ställas in eller flyttas fram med anledning av den pandemi vi befinner oss mitt i. Ett i mängden av dessa arrangemang är Stockholm Criminology Symposium, som skulle äga rum i början av juni. En betydande del av arrangemanget är utdelandet av The Stockholm Prize in Criminology. Priset har delats ut sedan 2006 och beskrivs som världens största och mest prestigefyllda pris inom kriminologi. Det är kanske kriminologins motsvarighet till en Oscar.

Priset, som utdelas av Stiftelsen för Stockholmspriset i kriminologi i samarbete med Stockholms universitet och Brottsförebyggande rådet, går till den eller dem som gjort framstående prestationer inom kriminologisk forskning eller som praktiskt tillämpat sådan för att minska brottsligheten och främja de mänskliga rättigheterna.

Prot. 2019/20:131
3 juni

Ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning

Vapenfrågor

I år delades priset ut till Philip J Cook och Franklin E Zimring, båda verksamma i USA, för deras evidensbaserade forskning kring vikten av vapenlagar. Enligt juryn har årets pristagare utvecklat viktiga metoder för att påvisa och förstå vilken avgörande roll tillgången till skjutvapen har i relation till antalet dödsfall. De har på ett övertygande sätt kunnat bevisa att påståendet att tillgänglighet till skjutvapen inte skulle påverka volymen skador är falskt.

Vi står alla inför en stor utmaning, både globalt och nationellt. Hur minskar vi antalet mord, självmord och olyckor orsakade av skjutvapen? År 2016 dog fler än en kvarts miljon människor i världen till följd av skjutvapenrelaterade skador. I Sverige har vi sett en kraftig ökning, från 68 fall 2012 till 108 fall 2018. Det är en utveckling som jag är övertygad om att vi alla anser måste brytas och ska brytas.

Därför, fru talman, gläder det mig att det finns en stor samstämmighet i Sveriges riksdag gällande arbetet mot illegala vapen. Redan 2010 drev Socialdemokraterna på för att minska antalet illegala vapen. Då krävde vi, tillsammans med bland annat Skånepolisen, att minimistraflet för grovt vapenbrott skulle höjas för att ge polisen bättre verktyg för att bekämpa denna brottslighet genom till exempel telefonavlyssning. Samtidigt drev vi på för ett särskilt straffansvar för den som olovligen förvarar skjutvapen åt andra.

Det var därför bra och nödvändigt med de skärpningar som gjordes både 2014 och 2017, inte minst skärpningen av straffet för olaga vapeninnehav till två år. Det innebär i praktiken att om du går ut på gatan med ett olagligt vapen kommer du inte hem förrän tidigast om två år. Detta var som sagt bra, men det är inte tillräckligt.

Därför är det positivt att regeringen, vilket vi kan läsa i dagens Aftonbladet, inom kort ämnar presentera en lagrådsremiss som tar ytterligare steg i bekämpandet av de illegala vapnen. Det handlar om ytterligare straffskärpningar för vapenbrott och brott kopplade till sprängningar. Lagförslaget kommer bland annat att innebära att nya brott införs samtidigt som straffen för vapensmuggling och smuggling av explosiva varor skärps. Det är i princip det som efterfrågas i utskottets enhälliga tillkännagivande gällande en egen brottsrubricering för vapensmuggling. Den nya lagstiftningen kan förhoppningsvis träda i kraft före årets slut.

Fru talman! Jag köper premissen att den grova organiserade brottsligheten inte använder sig av legala vapen. Jag köper också premissen att terrorister inte använder sig av legala vapen. När det gäller legala vapen är det snarare ensamvargen som skrämmer mig, som Peter Mangs i Malmö eller som vid terrorhandlingen i Hanau i februari.

När det gäller legala vapen är det alltså inte direkt den organiserade brottsligheten som skrämmer, och absolut inte den laglydiga jägaren eller sportskytten. Jakten är en stor folkrörelse och en viktig del i Sveriges viltvård. Målskyttet är en viktig del i den svenska idrottsrörelsen och den frivilliga försvarsrörelsen, som är en avgörande del av det svenska totalförsvaret.

Fru talman! Gällande tillkännagivandet om licenshantering vid vapenbyte har frågan om en utökning av vapenhandlares uppgifter nyligen utretts. Utredaren gjorde bedömningen att en överföring av tillståndsprövning i vapenärenden till vapenhandlare inte kan ske med bibehållen säkerhet. Utredaren föreslog i stället att tillståndsprövningen skulle effektivise-

ras och handläggningstiderna kortas genom att Polismyndighetens tillståndsprövning i okomplicerade vapenärenden skulle automatiseras. De förslagen är nu remitterade och bereds för tillfället i Regeringskansliet.

Vad gäller begreppet synnerliga skäl i vapenlagen menar vi att det i fråga om helautomatiska vapen och enhandsvapen är befogat med särskild restriktivitet i tillståndsgivningen. Enhandsvapen är den vapentyp som i störst utsträckning riskerar att användas i andra syften än det avsedda. De tidsbegränsade licenserna syftar till en kontinuerlig uppföljning av att förutsättningarna för tillstånd är uppfyllda vad avser innehav av särskilt stöldbegärliga eller särskilt farliga vapen. Det är således inte bara innehavarens skötsamhet utan också dennes behov av vapnet som återkommande prövas. Det är motiverat att kontrollera att den som har licens fortsatt uppfyller de krav som ställs för att minimera antalet enhandsvapen.

Fru talman! Vi anser inte att regeringens arbete med att genomföra 2017 års ändringsdirektiv i svensk rätt ger fog för att oroa sig för en så kallad överimplementering, på samma sätt som regeringen inte överimplementerar andra rättsakter från EU. Vi finner dock inte skäl att reservera oss mot tillkännagivandet i fråga, eftersom inte heller vi anser att införandet av direktivet i svensk rätt i onödan bör försvåra för laglydiga jägare och skyttar.

Anf. 28 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! I dag ska vi återigen debattera hur vi kan underlätta för landets jägare och sportskyttar och samtidigt underlätta arbetet för polisen. Betänkandet innehåller åtta tillkännagivanden, så kallade uppdrag till regeringen, och 22 reservationer.

Den 19 juni 2019, det vill säga för snart ett år sedan, tog en stor majoritet i riksdagen beslut om att regeringen skulle genomföra följande sju tillkännagivanden:

1. skärpa straffen för vapenbrott
2. skärpa straffen för vapensmuggling
3. göra en översyn av vapenlagstiftningen för att underlätta för landets jägare och sportskyttar och minska polisens arbete
4. avskaffa tillstånden för ljuddämpare
5. ta bort de tidsbegränsade vapenlicenserna
6. utöka vapengarderoben och ge möjlighet för jägare och sportskyttar att ha fler vapen
7. se över reglerna när det gäller EU:s vapenpass.

Fru talman! Nu har det snart gått ett år. Är det någon som har märkt att regeringen gjort något i dessa frågor? Ja, möjligtvis i en fråga som Sandell tog upp. Har någon märkt att regeringen har gjort något som riksdagen tog beslut om och som regeringen skulle genomföra? Svaret är mycket enkelt: Regeringen har inte gjort något, och man har inte genomfört det som riksdagen beställde.

Men, fru talman, det är inte nog med det. För drygt fem år sedan, den 26 mars 2015, tog riksdagen ett majoritetsbeslut som innebar att regering-

en skulle arbeta fram ett förslag om att i Sverige inrätta en ny viltmyndighet som skulle ta hand om jakt- och viltvårdsfrågorna. Nu har det gått över fem år sedan beslutet, men ingenting har hänt. Regeringen sitter fortfarande kvar på sina händer. Detta är självklart både nonchalant och helt oacceptabelt.

Fru talman! En sak är alldeles säker: Den här regeringen har inget arbetstempo. Man struntar i att genomföra riksdagens beslut och förhalar arbetet. Om drygt två år kommer regeringens arbetsgivare, svenska folket, att kunna avgöra om man vill ha kvar denna hopplöst handlingsförlamade regering eller om man vill byta ut den mot en ny, mer handlingskraftig regering.

Fru talman! Vi har i Sverige drygt 600 000 lagliga vapenägare som ägnar sig åt jakt, skytte eller samling. Sveriges lagliga vapenägare har de hårdaste kraven på sig när det gäller utbildning, avlagda prov, förvaring och lämplighet och har en ständig kontroll på sig. Varje vapenägare i Sverige kontrolleras dagligen. Tänk, fru talman, om regeringen hade haft sådan kontroll på brottslingarna i Sverige!

I dag får våra jägare och sportskyttar vänta orimligt länge på sina licenser när de köper ett nytt vapen eller byter in sitt vapen. Detta arbete tar tid, kostar pengar, tar av polisens resurser och arbetstimmar och försvårar för landets jägare och sportskyttar att ha sitt vapen klart tills jakten börjar eller till träning och tävling.

Fru talman! I detta betänkande föreslår en tydlig majoritet en rad olika förslag som skulle underlätta hanteringen av lagliga vapen för landets jägare och sportskyttar. Behöver jag påpeka att S-regeringen självklart inte vill genomföra dessa förslag utan reserverar sig mot dem? Den socialdemokratiska regeringen har ju sedan den tillträdde gjort precis tvärtemot vad som sas i valrörelsen. Den har i stället gjort allt för att försöka försvåra ytterligare för landets lagliga jägare och sportskyttar – självklart ivrigt påhejad av Miljöpartiet.

Fru talman! I stället för att göra det som riksdagen tagit beslut om, senast i juni förra året, har regeringen lagt stor kraft på att försöka överimplementera EU:s vapendirektiv. När man inte lyckades med det kom ett nytt förslag om att försöka reglera magasinerna. Men även det förslaget placerade riksdagen i papperskorgen.

Fru talman! Den här regeringen fortsätter att jaga landets lagliga jägare och sportskyttar. Man vill uppenbart att polisen ska lägga mer arbetstid på att administrera detta. Men Sveriges polis ska inte sitta vid skrivbordet och handlägga licenser. Sveriges polis ska jaga brottslingar och sätta dem innanför lås och bom. Det vore mycket bättre om Sveriges regering i stället hade lagt fokus på att jaga kriminaliteten och den grova brottsligheten och slutat upp med att jaga landets jägare och sportskyttar.

Fru talman! I detta betänkande har återigen en stor majoritet i riksdagens justitieutskott ställt sig bakom nya tillkännagivanden. Det är åtta stycken.

Fru talman! Det första nya tillkännagivandet handlar om en ny brottsrubricering för vapensmuggling. Vi vill därmed förtydliga och skärpa lagstiftningen för vapensmuggling, så att vi kan få stopp på den olagliga införseln av vapen i landet. Vi hörde i det föregående anförandet att regeringen nu har lyssnat på oppositionen och påbörjat arbetet och kommer att komma med ett förslag i den riktningen.

Fru talman! Vi vill utreda och genomföra en flytt av licenshanteringen från polisen till den nya viltmyndigheten. Om detta är möjligt skulle det minska polisens arbete och därmed frigöra resurser till ökad brottsbekämpning.

Återigen föreslår vi en översyn av handläggningstiderna. De är i dag oacceptabelt långa och skapar problem för jägare, skyttar och vapenhandlare.

Återigen föreslår vi en översyn av vapenlagstiftningen. Det är ett tidigare tillkännagivande från juni 2019 som återupprepas i detta betänkande.

När det gäller EU-direktivet har vi återigen varit tydliga med att det ska vara minsta möjliga påverkan för landets jägare, skyttar och samlare.

Fru talman! Vi vill ta bort de tidsbegränsade licenserna. De skapar i dag bara extra jobb och byråkratiskt krångel både för polisen och för landets sportskyttar. Polisen handlägger i dag ca 3 000–4 000 sådana ärenden per år.

Vi vill ta bort de synnerliga skälen och i stället tydligt specificera kraven. Det skulle också underlätta arbetet för den myndighet som handhar licensärendena.

Fru talman! Vi har även ett tillkännagivande om licenshantering vid vapenbyte. Att kunna byta sitt vapen direkt hos vapenhandlaren skulle minska byråkratin och handläggningstiderna. Kommer du dit med en hagelbössa och vill byta in den till en annan hagelbössa eller eventuellt byta till ett annat vapen inom din vapengarderob ska detta vara möjligt. Därmed minskas handläggningstiderna. I dag handlägger polisen ca 70 000–80 000 vapenlicensärenden. Detta skulle kunna minskas om jägare och sportskyttar hade möjlighet att byta sina vapen direkt hos vapenhandlaren som ett enklare anmälningsärende.

Fru talman! Ett annat förslag som vi moderater och Centern lyfter upp och som vi hoppas få ännu större stöd för nästa gång är reservation 22, som handlar om tillsynen av skjutbanor. Det utförs i dag av polisen. Detta behöver ses över och eventuellt flyttas till en annan tillsynsmyndighet. Viltmyndigheten skulle kunna vara en sådan myndighet.

Fru talman! Tillsammans med de sju tillkännagivanden som riksdagen riktade i juni förra året innebär dessa åtta nya tillkännagivanden att regeringen nu har fått femton tillkännagivanden under det senaste året.

Detta behöver behandlas omgående. Att regeringen efter drygt fem år inte har genomfört införandet av en ny viltmyndighet är helt oacceptabelt. Att man inte ens har tillsatt några utredningar eller lagt fram några förslag om tidigare tillkännagivanden är under all kritik.

Fru talman! Trots att en stor majoritet för ett år sedan här i riksdagen fattade beslut om att avskaffa tillståndskravet för ljuddämpare har ingenting hänt. I stället använder den socialdemokratiska regeringen polisens begränsade resurser och tid till att administrera ca 15 000 ljuddämparärenden per år. Alla förstår att dessa timmar och resurser hos polisen hade gjort större nytta om de hade använts för att jaga den grova brottsligheten på landets gator och torg i stället för att jaga landets lagliga jägare och sportskyttar.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att vi har en sådan passiv regering, som uppenbart förhalar och struntar i riksdagens tillkännagivanden. Att regeringen uppenbart struntar i att genomföra det som riksdagen beslutat

är inte acceptabelt. Självklart ska regeringen genomföra det som riksdagen fattar beslut om, och självklart ska det ske inom rimlig tid.

Det som de socialdemokratiska ministrarna lovade före valet om förenklingar har i stället resulterat i en rad förslag till försämringar för landets jägare och sportskyttar. Lyckligtvis har riksdagen satt ned foten och placerat Socialdemokraternas förslag i papperskorgen.

Fru talman! Jag noterar också att det inte finns någon från regeringen närvarande vid debatten här i kammaren i dag för att förklara sitt långsamma arbete, och de riksdagsledamöter som företräder regeringen här i kammaren brukar undvika att ta debatten.

Fru talman! Om nu detta ska fortsätta, och regeringen inte lyssnar på riksdagens beslut, får oppositionen självklart ta en diskussion om att gå vidare med förslagen direkt här i kammaren. I stället för att rikta tillkännagivanden får man i fortsättningen stifta lagar direkt här i riksdagen utan inblandning från regeringen. Detta är fullt möjligt, fru talman, och får självklart övervägas då regeringen verkar strunta i att genomföra sitt arbete.

Fru talman! Jag har några uppmaningar till regeringen: Inrätta viltmyndigheten omgående! Det är fem år sedan beslutet fattades. Ta bort de tidsbegränsade vapenlicenserna och de synnerliga skälen! Tillsätt en utredning av vapenlagstiftningen omgående! Jag kan hjälpa regeringen med både direktiven till utredningen och namn på de personer som behöver ingå i den. Ta bort kravet på tillstånd för ljuddämpare!

Fru talman! Nu måste regeringen vakna och börja jobba med och genomföra det som riksdagen har beslutat om.

Till sist, fru talman, vill jag tacka för ett gott samarbete i justitieutskottet, som den här gången mynnade ut i åtta nya tillkännagivanden.

Jag vill också yrka bifall till reservation 22.

Anf. 29 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar vapenfrågor – frågor som sedan några år tillbaka finns i ett eget betänkande. Tidigare låg vapenfrågorna under polisfrågorna och var inbakade i det betänkandet.

Eftersom fler partier har ökat engagemanget i vapenfrågor har vi numera en separat debatt om dem. Det tycker jag är påkallat, inte minst mot bakgrund av alla de tillkännagivanden som riksdagen har riktat till regeringen om förenklingar av regler för vapenlicenser.

Jag roade mig lite grann med att försöka titta tillbaka på hur utvecklingen har varit i de här frågorna under de senaste åren. För fem år sedan var Sverigedemokraterna ensamt parti här i riksdagen om att föreslå tydliga förenklingar av legalt vapenägande. Jag blev påhoppad av Moderaternas talesperson i frågorna, som menade att en utökad vapengarderob skulle öka beväpningen i kriminella miljöer. Jag blev faktiskt chockad av det där påhoppet.

Men lyckligtvis har Moderaterna, som vi kan se här i dag, haft en positiv utveckling i de här frågorna. Vi har också en bred samsyn i flera partier i oppositionen om att förenklingar av vapenregler behövs och är befogade. De farhågor vi får höra här från Socialdemokraternas Joakim Sandell är obefogade. Det finns inget fog för farhågor om exempelvis läckage, som man försöker ge sken av skulle kunna ske.

De hårda regler som finns i dag är tillräckliga; vi behöver inte ha återkommande femårslicenser för enhandsvapen och automatvapen. Det finns synkade register, och polisen blir omedelbart uppmärksam på om personer är olämpliga och kan vidta åtgärder därefter.

Det här är ett byråkratiskt krångel som ställer till det för skötsamma människor ute i landet. Fokus måste, som andra har sagt i debatten, riktas mot de kriminella miljöerna och de illegala vapnen. Men där finns givetvis ett motstånd från socialdemokrater och globalistiska partier som inte vill vidta åtgärder mot de gränser som står vidöppna för importen av illegala vapen som förser de kriminella miljöerna med ett ganska stort våldskapital. Det har vi sett alldeles för många prov på i det här landet.

Vi har givetvis också föreslagit skärpta straff för de illegala vapnen och de vapenbrott som sker i kriminella miljöer. Jag personligen förespråkade redan 2014–2015 skärpt straff för grovt vapenbrott – ett straff som då låg på ett års fängelse.

Vi kunde då se en upptrappning inom de kriminella miljöerna där illegala vapen användes. Men det var inte för att döda varandra, för det var inte normalt i början på 10-talet. Man sköt för att hota, och man sköt för att skada varandra. Men i den upptrappning som vi då kunde se ansåg vi att det måste vidtas åtgärder där och då för att hindra en utveckling som blir mer allvarlig.

Socialdemokraterna tyckte vid det laget att lagstiftningen var väl avvägd som den var, och upptrappningen mellan de kriminella miljöerna tilläts fortskrida. Man kunde släppas ut ur häktet om man blev tagen på bar gärning med vapen på stan.

Först år 2017, när normalfallet blev att man avrättade varandra inom kriminella miljöer med skjutvapen, kom regeringen med ett lagförslag om att skärpa straffet för grovt vapenbrott för att förhindra att man slumpvis beväpnar sig inom kriminella miljöer. Men då var det redan för sent. Då hade det skett så pass många mord och kränkningar inom de kriminella miljöerna att en nedtrappning av våldet blir i princip omöjlig.

Vi kommer inte att kunna se denna nedtrappning på 10, 15 eller 20 år oavsett hur mycket vi skärper straffen nu. Man har vidtagit rätt åtgärder, men alldeles för sent, från den rödgröna regeringen. Det är priset man får betala när man har en saktfärdig regering som har fel fokus i varenda fråga och levererar för lite varenda gång. Då får man en utveckling som går åt fel håll.

Under Rimfrost har vi sett att skjutningarna, skottlossningarna och morderna inom kriminella miljöer fortsätter trots att den polisiära närvaron har ökat. Och varför skulle de sluta med det? De har ju ett eget rykte att tänka på. De agerar så; det är så här psykologin fungerar i kriminella miljöer. Man kan inte plötsligt bara komma upp och ge en annan kriminell en örfil när man är i färd med en upprättelse för ett mord på någon i den egna kriminella miljön. Mord möts med mord i kriminella miljöer.

När en sådan kultur har etablerats, vilket Socialdemokraterna har tillåtit ske i Sverige, är det för sent att komma med skärpta straff för vapenbrott. Vi välkomnar utvecklingen, för vi menar att det är viktigt att vi sätter de här individerna i fängelse. Men vi anser givetvis att det är för sent eftersom det inte kommer att hindra en fortsatt utveckling.

Som tidigare talare, Moderaternas Bergheden, förtjänstfullt har redogjort för har vi upprepade förslag till tillkännagivanden i betänkandet. Vi

får från Socialdemokraterna höra motiven till det motstånd som finns mot förslagen, och de talar om varför regeringen inte tillgodoser dessa tillkännagivanden från riksdagen.

När det gäller motståndet får man väl däremot ändå tacka för att det finns en tydlighet från regeringens sida: Den tänker inte tillgodose de tillkännagivanden som riksdagen har riktat till regeringen när det kommer till tidsbegränsade licenser, när det kommer till utökad vapengarderob och när det kommer till de andra tillkännagivandena vi har riktat om ljuddämpare och så vidare. Det är ett besked som är viktigt för oss i opposition. Då finns det anledning för oss att flytta fram våra positioner i vårt arbete för att faktiskt tillgodose det som en majoritet i riksdagen vill.

Sverigedemokraterna står beredda att göra just det. Om fler partier är beredda att göra det kommer vi att stå till hands för att medverka till att exempelvis lagstifta från riksdagen, ifall regeringen vägrar att gå riksdagens majoritet till mötes i de krav som vi har.

Det blir givetvis också den fråga som jag tänker ställa till fler partier i den här församlingen: om de är beredda att göra gemensam sak med Sverigedemokraterna och – som vi fick höra tidigare – Moderaterna i att lagstifta från riksdagen när regeringen negligerar de tillkännagivanden som vi vid upprepade tillfällen, efter dagens debatt, har riktat till regeringen.

Jag tänker avslutningsvis, fru talman, yrka bifall till en reservation i en fråga där jag anser det befogat att rikta ett upprepat tillkännagivande till regeringen men där vi i år inte fick en majoritet i riksdagen för det. Det handlar om den utökade vapengarderoben, som jag antar att det också finns ett motiverat motstånd från regeringens sida mot att genomföra. Jag yrkar bifall till den reservationen och står i övrigt bakom samtliga förslag om tillkännagivanden som vi varit med om att skapa i detta betänkande.

Anf. 30 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Så står vi här igen och debatterar dessa frågor – för vilken gång i ordningen vet jag inte på rak arm.

Jag fick fundera en stund på vad jag skulle ägna mina anmälda sex minuter till i den här debatten. Allting är ju redan sagt, flera gånger om.

Centerpartiet har från dag ett varit tydliga med hur vi tycker om de olika förslag till försämringar för laglydiga vapenägare som lagts på riksdagens bord. Vi har också tagit en hel del initiativ till förbättringar.

Ett av våra förslag som jag är särskilt stolt över, och som vi nu verkar få majoritet för i Sveriges riksdag, är att frågan om vapenlicenser ska läggas i en expertmyndighet som kan arbeta upp kompetens och effektivitet på ett sätt som motsvarar de förväntningar vi kan ha på en effektiv förvaltning. Polisen har enormt viktiga uppgifter att ägna sin värdefulla tid åt. Låt dem göra det, i stället för att grubbla över om ett visst vapens utseende gör det mer eller mindre lämpligt för jakt!

Ett annat förslag som Centerpartiet drivit är att vapensmuggling ska bli ett eget brott, precis som exempelvis narkotikasmuggling är ett eget brott, inte ett i mängden av alla andra smugglingsbrott. Det skapar en möjlighet att ha en egen straffskala och se särskilt allvarligt på det allvarliga brottet.

Det viktigaste är emellertid, tror jag, att vi tar ett nyttag kring vapenlagstiftningen i Sverige – att vi åstadkommer ett sammanhållet, enhetligt, ändamålsenligt, proportionerligt och rättssäkert regelverk för hur vi hanterar vapen i Sverige. Vapenlagstiftningen, liksom en hel del annan lag-

stiftning, har blivit ett lapptäcke som är allt svårare att uttyda och som blir mindre och mindre rättssäkert och mindre effektivt. Det är viktigt att vi gör detta. Det krävs en sammanhållen lagstiftning för vapen i Sverige.

Vissa är kanske överraskade av intresset för vapenfrågorna. Nu har nog de flesta lagstiftare blivit varse hur viktig frågan är för dem som direkt berörs, Sveriges alla ägare av lagliga vapen. Men frågan är faktiskt också viktig ur ett rent principiellt perspektiv – eller ideologiskt, om man så vill. Den handlar nämligen, som i så många andra fall, om relationen mellan medborgaren och staten.

Är man som jag liberal lutar man sig gärna mot principen om att var och en ska ha så stor frihet som möjligt, så länge denna frihet inte tränger undan någon annans frihet. Ibland blir det svåra gränsdragningar, men jag vill ändå påstå att det i denna fråga inte är så svårt. Tycker man att enskilda ska få äga vapen, eller tycker man inte det?

För mig är svaret solklart ja. Sedan måste vi lägga oss vinn om att skapa ett effektivt, ändamålsenligt och rättssäkert regelverk för hur denna rättighet ska kunna utövas. Så är inte fallet i dag. Så har det inte varit, och det har bara blivit sämre den senaste tiden.

Något slags katalysator för förfallet blev EU:s vapendirektiv. Som ett sätt för vissa politiker att visa handlingskraft efter terrordåden i Paris skred man till verket – fort och fel, riktat mot fel sorts vapen och fel sorts vapenägare.

De lagliga vapnen är inte problemet. De laglydiga vapenägarna är inte de som ska klämmas åt. Ändå var det just detta som skedde. Ändå är det just detta som sker. Och det fortsätter att ske, fastän en bred majoritet i Sveriges riksdag tydligt har uttryckt vad den representerade folkviljan önskar.

Det kändes först nästan lite futtigt att reservera sig när vi redan hade så många förslag om tillkännagivanden på plats, men jag ändrade mig. Det är nämligen tydligt att vi måste sätta tryck på regeringen att agera i enlighet med de demokratiskt fattade beslut som nu gäller sedan en ganska lång tid.

Fru talman! Ledarskap i medgång är lätt. Men det är i motgång ledarskap prövas på riktigt. Det krävs styrka och beslutsamhet att erkänna fel, backa bandet, göra om och göra rätt. Det är precis det som regeringen behöver göra. Ni har haft chansen flera gånger under det senaste året, men ingenting har hänt.

Hur många gånger ska vi tillkännage vad riksdagen vill innan det går in? Hur många år ska vi behöva vänta på ett bättre och mer ändamålsenligt, rättssäkert och effektivt regelverk för vapen i Sverige?

Jag tänker inte yrka bifall till någon av våra reservationer, när vi har en så bred majoritet om så mycket på detta område. Det är ett bra betänkande, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag. Mycket tankemöda och hårt arbete har lagts ned av flera partier för att göra lagen bättre på vapenområdet. Många av förslagen kommer att höja säkerheten i Sverige.

Nu ska de genomföras. Det är dags att leverera.

Anf. 31 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag noterade att Johan Hedin upprepar detta med att upprepade tillkännagivanden är av vikt i en situation där vi har en regering som är väldigt motvillig att genomföra det som riksdagen har tillkännagett. Vi har ett antal tillkännagivanden som är upprepade och som Centerpartiet

har anslutit sig till, just med motiveringen att det är viktigt att sätta tryck på regeringen med upprepade tillkännagivanden. Men vi har också ett tillkännagivande från förra året om utökad vapengarderob där Centerpartiet i år av något skäl har valt att inte göra just det som man talar om i talarstolen, nämligen att rikta ett upprepat tillkännagivande till regeringen för att sätta press på regeringen i just den frågan.

Jag skulle vilja veta varför Centerpartiet har valt att inte ställa sig bakom just reservationen om utökad vapengarderob. Med Centerpartiets stöd hade det blivit ett upprepat tillkännagivande. Det hade blivit en prick i protokollet i den frågan, och regeringen hade fått skämmas ytterligare.

Det är min ena fråga. Jag har också en annan fråga, men vi kan ta den här först: Varför väljer inte Centerpartiet att ansluta sig för att skapa fler tillkännagivanden till regeringen i vapenfrågor där den har visat ett motiverat motstånd?

Anf. 32 JOHAN HEDIN (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Adam Marttinen för möjligheten att tydliggöra Centerpartiets hållning i den här frågan.

Vi står självklart fast vid vår hållning i frågan om utökad vapengarderob. Som jag nämnde i mitt anförande hade jag inte tänkt ställa mig bakom en enda av reservationerna eftersom jag tyckte att det var redundant, överflödigt, när vi sitter med dem redan som det är. Nu valde jag ändå att göra det för att öka det politiska trycket och visa regeringen att vi menar allvar. Jag hade lika gärna kunnat göra det i den här frågan också men valde att inte göra det i det här läget.

Men för tydlighetens skull: Vi står fortfarande bakom en utökad vapengarderob.

Anf. 33 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Det är just det här som blir lite haltande, kan jag tycka. Man motiverar en principiell hållning att upprepade tillkännagivanden är av vikt för att sätta press på regeringen, och sedan ”cherry-pickar” man ut bara några stycken och lämnar några därhän. Då blir det lite haltande i signalerna till regeringen om vad riksdagen tycker är angeläget utifrån just den principiella hållningen.

Men okej, vi är där vi är. Vi får väl ändå vara nöjda med att Centerpartiet förra året valde att sätta press på regeringen genom ett tillkännagivande i frågan om utökad vapengarderob.

Min andra fråga tänkte jag ställa just mot bakgrund av det vi fått höra från Joakim Sandell i talarstolen som företrädare för regeringssidan. Regeringen har ju ett väldigt motiverat motstånd mot att genomföra våra tillkännagivanden i den här frågan. Är Centerpartiet, om nu regeringen vägrar att genomföra dessa tillkännagivanden så som man säger här, beredda att tillsammans med Sverigedemokraterna och andra partier i justitieutskottet lagstifta om de här sakerna från riksdagen för att de ska bli verklighet, eller är Centerpartiet inte beredda att göra det? Vill ni i stället förlita er på en motvillig regerings genomförande av dessa tillkännagivanden?

Anf. 34 JOHAN HEDIN (C) replik:

Fru talman! Lagstiftning är en ädel och svår konst. Ett av de stora problemen med svensk vapenlagstiftning, och en hel del annan lagstiftning

för den delen, är att den är ett lapptäcke. Regeringar levererar, pliktskyldigt och ibland, på tillkännagivanden, men när man gör det saknar man en tydlig bild av vad man vill med de olika frågorna.

En av de absolut viktigaste punkterna i detta, som jag också tog upp i mitt anförande, är att vi gör ett nytag kring vapenfrågorna så att vi skapar ett enhetligt, entydigt, effektivt, ändamålsenligt och rättssäkert regelverk för vapen. Vi har all konstitutionell möjlighet att stifta lag i riksdagen, men riksdagen är inte riggad för att göra det. Jag tror att det är mycket bättre om en skicklig utredare kan ta sig an denna grannliga uppgift – med en bra referensgrupp där alla partier är representerade – för att göra just det nytag jag nämnde. Jag tror att den personen har större chanser att lyckas och skapa just det här enhetliga, ändamålsenliga, tydliga och rättssäkra regelverket än om vi skjuter från höften i riksdagen.

Jag har också sagt att många har kommit med bra idéer. Men alla de här idéerna måste var och en kopplas mot de problem som vi vill lösa. Att skjuta brett med hagel i de här frågorna är inte lämpligt för att skapa en effektiv och bra lagstiftning.

Anf. 35 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Under de senaste åren har vi sett hur det grova och gängrelaterade våldet har kopplat ett grepp om allt större delar av vårt land. En av vårt samhälles viktigaste uppgifter är att garantera säkerheten för våra medborgare, och därför måste kampen mot denna brottslighet intensifieras genom kraftfulla lagar och åtgärder.

Det grova våldet har nått historiskt höga nivåer. Skjutningar och sprängdåd är inte längre något ovanligt utan förekommer ofta i nyhetsrapporteringen och är till och med något som många får anpassa sin vardag efter. Situationen saknar enligt polisen motsvarighet internationellt. De kriminella gängerna försörjer sig på narkotikaförsäljning och annan brottslighet och beskrivs som både aggressivare och mer våldsbenägna än tidigare.

I dagens debatt behandlar vi vapenfrågor, och då kan jag konstatera att i stället för att göra det svårare för gängkriminella att begå våldsbrott med illegala vapen riktar regeringen i många fall udden mot den svenska jakt- och skytterörelsen genom att försvåra för dem som laglydigt äger och hanterar ett vapen.

Fru talman! Jag kan konstatera att utskottet samlat en majoritet gällande åtta tillkännagivanden till regeringen. Vi kristdemokrater anser naturligtvis att det behövs verkningfulla insatser för att komma åt kriminellas innehav av vapen och sprängmedel, men vi menar att detta kan ske utan att skapa ytterligare problem för vanliga jägare och sportskyttar. Dessa helt vanliga människor ska inte behöva drabbas av att samhället ska anpassas utifrån vad dess mest destruktiva krafter genom gängbrottsligheten gör.

För oss kristdemokrater är det självklart att inte bunta ihop jägare och sportskyttar med dem som betar sig allra värst i samhället. Hårdare tag mot gängbrottsligheten behöver kraftfulla åtgärder för att säkra tryggheten i vårt samhälle, men man bör samtidigt inte försvåra utan snarare förenkla tillvaron för laglydiga och ansvarsfulla vapenägare. Det är ett synsätt som också en majoritet av justitieutskottet delar i och med utskottets tillkännagivande.

En överimplementering av vapendirektivet eller annan onödig reglering som försvårar för laglydiga vapenägare är inte metoderna för att få stopp på den grova brottsligheten då de i stället för att möta problemet främst drabbar laglydiga jägare och sportskyttar.

I dagens Sverige finns ett stort antal, ca 600 000, registrerade vapenägare. Den undersökning som gjordes för en tid sedan visade att under den tioårsperiod då mätningar gjordes av bruk av vapen vid grova brott kom 1,2 vapen per år från jakt och sportskytte. Detta faktum visar att det krävs andra åtgärder för att möta gängbrottsligheten än att försvåra och reglera i onödan. Det finns vägar att reglera, men jägares och sportskyttars behov ska också mötas.

Fru talman! Jag vill kort beröra några av tillkännagivandena.

Riksdagen har riktat flera tillkännagivanden till regeringen om att skärpa straffen för smuglingsbrott av vapen. Senast skedde det för cirka ett år sedan, då det enligt tillkännagivandet också skulle övervägas om smuggling av vapen ska brytas ut till en särskild brottsbestämmelse. Det är positivt att en utredare har lämnat ett sådant förslag, men det är angeläget att förslaget också leder till ett lagförslag för riksdagen att ta ställning till. Det finns därför anledning att rikta ett ytterligare tillkännagivande till regeringen.

Fru talman! År 2015 beslutade riksdagen att en ny myndighet med ansvar för jaktfrågor och viltförvaltning skulle inrättas. Detta beslut har regeringen hittills vägrat att följa. Det är beklagligt av ett flertal skäl. Ett av skälen är att det tagit bort möjligheten att flytta licenshanteringen från Polismyndigheten till den nya myndigheten. År 2015 inkom exempelvis 64 900 vapenlicensansökningar till polisen, och skillnaden är stor i hur lång tid det tar för ärendena att avgöras. Längst är väntetiden i storstadsområdena.

Polisen har visserligen lyckats minska handläggningstiderna för vapenlicenser på senare år, men vi kristdemokrater anser inte att det är en fråga som bäst lämpar sig att skötas på Polismyndigheten. Vi anser att Polismyndigheten ska fokusera på sina polisiära kärnuppgifter.

Det har tidigare funnits tillkännagivanden som inneburit att regeringen återkommit med åtgärder för att flytta ansvaret för vissa djurfrågor till länsstyrelserna. Utifrån den situation vi ser i samhället ser vi att polisens uppgifter behöver renodlas ytterligare. Att hantera vapentillstånd är en sådan fråga som lämpligen flyttas från polisen till en ny myndighet. Att den rödgröna regeringen inte agerar i frågan trots att tillkännagivanden gjorts flera gånger om införandet av en ny jaktmyndighet är anmärkningsvärt.

Kristdemokraterna förutsätter att regeringen återkommer med åtgärder för att få till stånd en ny myndighet för jaktfrågor och att licenshanteringen läggs på denna.

Fru talman! Riksdagen har sedan tidigare tillkännagett för regeringen att det behövs en mer generell översyn av det samlade regelverket för tillståndsgivning för och innehav av legala vapen och vapendelar. Vad gäller motionsyrkanden om 2017 års ändringsdirektiv är det självklart att det inte ska försämra eller försvåra för jägare och sportskyttar. Direktivet har som syfte att motverka att skjutvapen missbrukas för brottslig verksamhet.

Beroende på hur kraven i direktivet genomförs i svensk rätt finns det enligt oss en risk att det träffar fel målgrupper. I stället för att göra det

svårare för kriminella att begå våldsbrott riskerar reglerna att i onödan försvåra för laglydiga jägare och sportskyttar.

Vi anser således att frågan om illegala vapen måste ges högsta prioritet, men det får inte drabba dem som hanterar legala vapen på ett ansvarsfullt sätt. Det finns därför anledning att rikta ett tillkännagivande igen till regeringen om att genomförandet av 2017 års ändringsdirektiv i svensk lagstiftning inte ska gå längre än vad direktivet kräver i de delar som riskerar att försämra eller i onödan försvåra för laglydiga jägare och sportskyttar.

Fru talman! Reglerna för när licens ska beviljas behöver också förtydligas. Det förekommer exempelvis i dag att jägare nekas vapen som har för bra precision eller för hög vikt. Det beror på att det finns tolkningsutrymme kring lagens bestämmelser. Därför bör lagen förtydligas så att myndighetens utrymme att neka licens på vaga grunder undanröjs.

Jag vill med detta yrka bifall till Kristdemokraternas reservation nr 11.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi stöder de tillkännagivanden som har gjorts i utskottshandlingen och också reservation 11 som jag nyss nämnde. Jag hoppas nu att regeringen agerar i frågan. Det är dags att förenkla, inte försvåra, för landets jägare och sportskyttar.

Anf. 36 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det är lite märkligt med vapendebatten, kan jag tycka, att det finns så mycket känslor och att folk är så upprörda. Vi har inte en sådan debatt om till exempel kockar som hanterar farliga saker som brännare, gasol, knivar och andra saker som man kan döda eller begå grova, farliga handlingar med. Där finns det ingen sådan debatt. Men när vi talar om legala vapenägare, som jägare, sportskyttar eller andra, som absolut också hanterar farliga saker men som inte begår brott med dem blir det väldigt mycket känslor, kanske framför allt hos dem som vill göra lagstiftningen alltmer restriktiv.

Fru talman! Den här återkommande diskussionen i vapenfrågan kokar ganska ofta ned till en enkel fråga: Ska man få äga farliga saker? Ja, det tycker jag att man ska få göra. Man ska få äga farliga saker om man är en lämplig person. Om man är en person som inte begår brott, om man är psykiskt frisk och om man sköter sig i övrigt måste man få äga farliga saker.

Tidigare har Socialdemokraterna med emfas hävdade att en allt striktare vapenlagstiftning, i ett land som redan har en mycket strikt sådan, alltså Sverige, skulle vara till för att klämma åt kriminella gäng eller den organiserade brottsligheten. Det är uppenbarligen trams. De kriminella gängerna använder sig såklart inte av legala vapen. De är till sin natur gäng som bryter mot lagen och använder illegala vapen. Men i talarstolen i dag lät det som att Socialdemokraterna ändrade sig på den punkten och i stället anförde att de vill stoppa vapnen på grund av rädsla för ensamma galningar.

Fru talman! Jag tycker att det är ett lite märkligt argument. Det är klart att alla partier i Sveriges riksdag – Liberalerna har nog varit ett av de mest pådrivande partierna – vill se tuffare tag mot kriminella gäng och att polisen får resurser och befogenheter att hitta ensamma galningar och på olika sätt stävja brottslighet. Men det är konstigt att i talarstolen ta en ensam galning som exempel att skrämmas med för att klämma åt sportskyttar, jägare eller andra legala vapenägare.

Samma argument om sakers farlighet kan anföras i ett annat sammanhang. Förra gången vi hade debatt om vapen handlade det om vapenmagasin. Då pratade jag om att man kan skada någon med en fryst lax och många andra saker. Om man drämmer en sådan i huvudet kan det tillfoga någon ganska allvarlig skada.

Fru talman! Nu när sommaren rullar in och allt fler svenskar går ut i trädgården eller kanske till någon park och grillar kan vi fundera över det där. Man kan ha ihjäl någon med en fryst lax. Man kan ha ihjäl någon med den kniv man filear laxen med. Man kan också ha ihjäl någon med tändvätskan som man kanske tänder grillen med.

Visst finns det ensamma galningar som har haft ihjäl någon, kanske inte med en fryst lax men definitivt med en vanlig kökskniv eller med tändvätska. Sådana ensamma galningar finns. Men Socialdemokraterna har vad jag vet inte föreslagit att vi ska förbjuda de farliga sakerna. Jag tänker att det beror på att det inte handlar om att man är rädd för ensamma galningar, utan det är ett argument som man har gripit ur luften för att fortsätta driva sin ideologiska kamp mot legala vapenägare. Det är otroligt provocerande.

Det finns exempel ute i världen på allvarliga knivdåd som ensamma galningar har begått med helt legala knivar, farliga saker. Det finns exempel på personer i uniformsyrken som har begått allvarliga brott med helt legala vapen, eftersom de har varit ensamma galningar. Det finns exempel ute i världen på pyromaner, ensamma galningar, som har bränt ned saker. Men om man vill komma åt det ska man inte angripa de legala vapenägarna. Om man vill komma åt ensamma galningar ska man se till att polisen har resurser och befogenheter nog för att utreda och stävja brottslighet. Det är det som är problemet här, fru talman. Och förslagen för det lyser med sin frånvaro.

Jag bodde tidigare i ett av Sveriges mest utsatta områden, Tensta. Under den tid jag bodde där var det en negativ utveckling – det var inte bara mitt fel, utan det fanns andra saker som drev på den utvecklingen. Allt fler personer sköts, och de kriminella gängerna växte sig starka. När jag satt i Rinkeby stadsdelsnämnd fick vi också hantera att det kastades handgranater i våra områden.

Som en person som har bott i ett sådant område blir jag ganska provocerad när man använder de områdenas icke kriminella medborgare som slagträ i debatten. De är områdenas offer, som är rädda för kriminella gäng och som blir utsatta för både enskilda vansinnesdåd och organiserad brottslighet. Man använder dem för att klämma åt något som faktiskt inte är ett problem, det vill säga personer som fullt legalt äger vapen och kan hantera dem eftersom de är lämpliga. Jag kan bli provocerad av att man använder våldets offer för att driva fram en politisk linje som inte behövs.

Fru talman! Sverige har och ska ha en strikt och ansvarsfull reglering och hantering av vapenfrågor. Det innebär att de personer som är lämpliga att inneha vapen och som visar att de kan hantera vapen ska få ha det och göra det. Men de personer som inte är lämpliga och som misstänks kunna begå vansinnesdåd, som Socialdemokraterna var inne på, ska polisen hitta och lagföra. Konstigare än så är det inte.

Som en sista not i mitt anförande vill jag påminna om att Sverige länge har varit ett av länderna i världen med störst vapentäthet. Jag har ingen aning om hur det står till med knivtätheten i landet. Men jag vet att det

vanligaste mordvapnet är kniv och inte något annat vapen. Vill man stävja brottslighet och förekomst av kriminella gäng, organiserad brottslighet och ensamma galningar ska man alltså inte stirra sig blind på antalet vapen eller för den delen antalet knivar. Då ska man ge polisen resurser och befogenheter för att bekämpa brottsligheten.

Prot. 2019/20:131

3 juni

Vapenfrågor

Anf. 37 JOAKIM SANDELL (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Forssell, för ditt anförande!

Jag har en liten fråga utifrån den liknelse du gör mellan vapen och en fryst lax. Du poängterar dock senare att folk som är lämpliga också ska få inneha vapen.

I och med att du jämför vapen med lax undrar jag om du tycker att det ska ställas samma krav på laxägare, på kockar eller på den som ska grilla. Eller ser du att det faktiskt är skillnad mellan den frysta laxen, kocken eller den som grillar utifrån syftet med produkten?

Anf. 38 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Detta är inte så märkligt som Socialdemokraterna försöker få det att framstå. Om man grillar till exempel vilt är det ofta en jägare som har skjutit det. Det är sant att alla de personer som deltar i processen med det grillade viltet – från den som skjuter skottet i skogen och faller viltet till den som grillar och den som kanske fraktar gasolen eller tändvätskan – hanterar farliga saker. Den som anses olämplig att hantera farliga saker ska såklart inte göra det.

Polisen kan faktiskt i dag om de misstänker att någon person innehar något som man kommer att använda för att begå brott beslagta det. Jag tror inte att det finns något exempel på att någon med en fryst lax har råkat ut för det. Men som jag förstår lagen och som den ser ut i dag skulle jag tro att polisen får konfiskera en fryst lax om det finns belägg för det och det är uppenbart att den ska användas på ett brottsligt sätt. Det är sant att det inte är särskilt vanligt, men det är inte min poäng. Det är inte heller vanligt att man begår brott med legala skjutvapen. Det är extremt ovanligt. Och det är inte vanligt att kockar begår brott med sina köksknivar. Men det är inte poängen. Socialdemokraterna försöker spela bort korten här, fru talman.

Jag tycker att vi ska ha en strikt lagstiftning som ger polisen befogenheter och resurser att hantera människor som inte kan hantera farliga saker, till exempel vapen. Vi har en strikt vapenlagstiftning. Men vi ska inte gå på dem som inte begår brott.

Det är lite pinsamt när det smäller och brinner runt om i våra förorter och utsatta områden. Då står Socialdemokraterna i den här i talarstolen och frångår återigen det man sagt i talarstolen. Man får det att låta som att det handlar om organiserad brottslighet eller något liknande. Så är det inte. Legala vapenägare begår inte brott med hjälp av sina vapen.

Anf. 39 JOAKIM SANDELL (S) replik:

Fru talman! Anledningen till att regleringarna är annorlunda när det gäller innehav av vapen än innehav av frysta laxar är ju att syftet med produkterna skiljer sig åt. Och det är ju rimligt.

Det var inte jag som i talarstolen gjorde jämförelsen mellan reglering av frysta laxar och regleringen av vapen. Det var Joar Forssell. Jag tycker att frågan blir lite banal när ledamoten gör den typen av liknelser. Joar Forssell säger själv att det ska vara restriktiva lagar när det gäller vapen eftersom syftet med ett vapen är något helt annat än syftet med den frysta laxen.

Anf. 40 JOAR FORSELL (L) replik:

Fru talman! Det är sant, och det kan ibland vara svårt att förstå ett förslag som drar en princip till sin spets. Det finns personer som inte begriper att man kan göra jämförelser mellan olika storheter för att exemplifiera och förtydliga principiella ställningstaganden. Då ska jag tala med lite större tydlighet.

Fru talman! Jag tycker att man ska få äga farliga saker. Saker och ting – en lax, ett vapen eller en kniv – kan vara olika farliga sinsemellan. Detta är sant. Men den principiella grunden måste vara att man ska få äga farliga saker om man inte begår brott med dem.

Det finns saker som är farligare än andra. Dem kan man ha striktare lagstiftning för. Det har vi redan i Sverige när det gäller till exempel vapen. Men min poäng i anförandet var att man kan ha ihjäl någon med nästan vad som helst. Det omöjliggör positionen att vara emot saker bara för att de är farliga eller bara för att människor inte ska inneha saker som är farliga. Alla här inne är ju överens om att man ska kunna äga saker som är farliga.

Nästa steg blir att diskutera proportionaliteten. Det gjorde jag också i mitt anförande. Jag sa att vi har och ska ha en strikt lagstiftning, men det är oproportionerligt att angripa legala vapenägare som bedömts som lämpliga efter väldigt hård granskning när man säger att man vill komma åt en ensam galning, en yrkeskriminell eller något annat. För att komma åt sådant behövs det bättre resurser och befogenheter till polisen, inte mer socialdemokratisk retorik.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

§ 11 Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2019/20:AU13

Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden (prop.
2019/20:135)

föredrogs.

Anf. 41 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi en mycket angelägen lagstiftning för svensk arbetsmarknad, nämligen utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden, betänkande AU13. Jag vill börja med att yrka avslag på utskottets förslag att avslå regeringens proposition på området och yrka bifall till Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservationer, nr 1 och 2.

Bakgrunden till regeringens förslag till lagstiftning är att den svenska arbetsmarknaden har utvecklats under de senaste decennierna. Rörligheten på arbetsmarknaden har ökat, arbetstagare stannar allt kortare tid på en och samma arbetsplats och andelen visstidsanställda, inhyrda och utstationerade arbetstagare har blivit större.

I och med detta har också arbetstagares anknytning till arbetsplatsen blivit mindre än tidigare. Det blir då svårare att upprätthålla det samspel mellan arbetsgivare och arbetstagare som är grunden för det kontinuerliga arbetsmiljöarbetet.

Andelen småföretag ökar och likaledes andelen mindre arbetsställen. Det är en utveckling som vi gärna vill se, men samtidigt är det också viktigt att vi har ett välfungerande arbetsmiljöarbete ute på våra arbetsplatser.

Utvecklingen visar att det på svensk arbetsmarknad finns många arbetsplatser där det i dag inte finns lokala skyddsombud som tillsammans med arbetsgivaren kan kontrollera och följa upp det viktiga arbetsmiljöarbetet – därav vikten och värdet av att de regionala skyddsombuden ges tillträde till mindre arbetsplatser där det finns kollektivavtal.

Arbetsgivare på mindre arbetsställen har oftast inte samma organisation för arbetsmiljöarbetet som arbetsgivare på större arbetsplatser. De kanske inte har den traditionen eller kunskapen. I det arbetet har de regionala skyddsombuden viktiga roller.

Ett regionalt skyddsombud kan vara ett ambulerande skyddsombud som granskar arbetsmiljön och föreslår förbättringar samt främjar de anställdas deltagande i arbetsmiljöarbetet, inklusive att få fler lokala ombud valda. Detta i sin tur gagnar verkligen arbetsmiljöarbetet.

Vi har haft en period då det har varit ganska tufft på arbetsmarknaden, inte minst på grund av covid-19. Det har kommit larmrapporter från olika sektorer, till exempel från busschaufförer och andra delar av offentlig sektor, där vi ser att det finns ett behov av ett gott och trovärdigt arbetsmiljöarbete. Detta visar också på vikten av en bra arbetsmiljöorganisation.

De regionala skyddsombuden har en grundläggande uppgift i att aktivera det lokala arbetsmiljöarbetet. De har också en viktig roll i att uppmärksamma arbetsmiljörisker på arbetsställen som saknar ett organiserat lokalt skyddsarbete i form av skyddsombud eller skyddskommittéer.

Jag har väldigt svårt att förstå de forna allianspartierna och Sverigedemokraterna som väljer att inte gå fram med den här lagstiftningen, inte minst i den period som vi nu lever i. Frågan har debatterats under ganska många år nu, och det finns ett starkt krav från arbetslivet, arbetsmarknaden och de flesta av arbetsmarknadens parter på att förbättra arbetsmiljöarbetet, att stärka rollen och att stärka det lokala arbetet ute på arbetsplatserna. Det är detta som den här lagstiftningen syftar till.

Därför är det en stor besvikelse att lagstiftningen med all sannolikhet inte kommer att bli verklighet när klubban faller i eftermiddag. Min fråga till de partier som väljer att gå emot förslaget är: Hur förklarar ni för dem som i dag verkar på svensk arbetsmarknad att ni inte vill stärka det angelägna arbetsmiljöarbetet, speciellt i den tid vi nu lever i?

Med dessa ord yrkar jag alltså avslag på utskottets förslag och bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 42 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag yrkar inledningsvis bifall till reservationerna.

I Elinor Torps bok *Vi, skuggorna* finns det många berättelser som skulle kunna inleda en sådan här debatt. Jag fastnar vid en som återfinns i kapitlet Bortstädad mongol. Här får vi ta del av en journal för en okänd man från Karolinska universitetssjukhuset:

Trauma: Fick sten i huvudet från 30 meters höjd på sin arbetsplats. Stenen föll enligt uppgift från 6:e våningen. Öppen skallskada. Börjar framför vänster öra, går till bakhuvudet. Operation med cirka 2 liters blödning. Man rensar bort små benbitar, gör en ungefär 4 x 4 cm stor kraniotomi med början från frakturstället. Arbetar som byggnadsarbetare. Kommer från Mongoliet. (...) Oklart om patienten har insikt i sin situation. Klagar på smärta i huvudet. Enligt ansvarig läkare har patienten inte rätt till rehab.

Arbetaren i fråga lämnar sjukhuset och försvinner. Hans arbetsgivare har lovat honom två månadslöner om han ligger lågt och inte driver någon process.

Detta är en arbetsplats i vårt land, Sverige. Elinor Torps bok har under rubriken *ett Sverige du inte känner till*. Det är ju så att vi ogärna tänker på att det finns delar av vår arbetsmarknad som präglas av ren arbetslivskriminalitet eller som av andra skäl i praktiken inte nås av lagar, regler och praxis som ska gälla när människor går till jobbet i Sverige.

Detta är en del av verkligheten som vi lagstiftare måste anstränga oss för att känna till. Samtidigt ska vi veta att denna typ av berättelser inte kan användas för att anta att det liksom är tipp topp och hunky-dory på arbetsmiljöfronten i övrigt. Förvisso har vi i Sverige, sett ur ett långt perspektiv, lyckats få ned antalet arbetsolyckor med dödlig utgång, till exempel. Men det har funnits oroväckande tendenser till trendbrott de senaste åren. Det finns även många andra problem att ständigt återvända till, inte minst psykosociala och organisatoriska. Det är problem som får allvarliga konsekvenser på sikt.

Förra året kunde vi ta del av en studie som visade att 770 personer per år beräknas dö till följd av arbetsrelaterad stress, som orsakar stroke och hjärtsjukdomar. De arbetsrelaterade dödsfallen, skadorna och förslitningarna uppmärksammas inte alls i proportion till deras påverkan på liv och hälsa. Det är i sig en av många avspeglingar av det svenska klassamhället.

Fru talman! Vad har detta att göra med dagens betänkande? Jo, väldigt mycket. Här får jag be lite grann om ursäkt i förväg, om inlägget får karaktären av en informationsbulletin. Tyvärr är det ofta nödvändigt, när vi debatterar arbetsmarknadspolitiska frågor, att använda en del talartid till att helt enkelt förklara relativt grundläggande fakta om vad människor håller på med på svensk arbetsmarknad för kamraterna från de borgerliga partierna. Detta kan ibland till och med upplevas som ett slags arbetsmiljöproblem. Så är det egentligen inte. Det är förstas ett privilegium att få tala i riksdagen.

Hur som helst: De framgångar som vi i Sverige har haft med att förbättra arbetsmiljön över lång tid – det handlar inte minst om att kraftigt få ned dödstaten inom industrin – hänger ihop med ett systematiskt arbetsmiljöarbete som har byggts upp på arbetsplatserna och som har understötts av myndigheter och av tillämpad forskning. Där det arbetet i dag brister är

riskerna större för arbetstagarna, särskilt arbetstagare som har ett relativt litet inflytande över det egna arbetets innehåll och förläggning.

Ett centralt element i det systematiska arbetsmiljöarbetet är systemet med skyddsombud. Det är ett i grunden väl fungerande flexibelt system som man runt om i världen ofta ser på med viss avund.

Systemet med skyddsombud bygger på några grundläggande insikter. Dels handlar det om att arbetsmiljöfrågor behöver närvaro och uppföljning. Dels handlar det om att erkänna att det finns ett reellt spänningsförhållande: Arbetsgivaren, som har ett arbetsmiljöansvar, har normalt ett gemensamt intresse med arbetstagarna av att få till en fungerande arbetsplats. Samtidigt finns det en ekonomiskt baserad intressemotsättning gentemot arbetstagarna. Detta system är ett sätt att hantera den komplexa verkligheten, så att vi kan få ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatser som är små och stora – i industrier, på kontor, i butiker och på bussar.

Alla arbetsplatser med 5 eller fler arbetstagare ska utse skyddsombud. På arbetsplatser med 50 eller fler arbetstagare ska det finnas en skyddskommitté sammansatt av representanter för arbetsgivare och arbetstagare. Det gäller även på mindre arbetsplatser om arbetstagarna begär det.

Dagens betänkande berör mer specifikt det som kallas regionalt skyddsombud. På arbetsställen där det inte finns någon skyddskommitté kan en facklig organisation utse någon annan person till ett sådant uppdrag. Ett regionalt skyddsombud får då samma oerhört viktiga befogenheter som ett lokalt skyddsombud har att verka för en tillfredsställande arbetsmiljö och bidra till att skydd mot ohälsa och olycksfall kan uppmärksammas och att hoten kan avvärras. Ett regionalt skyddsombud ska jobba för att det om möjligt ska bildas en skyddskommitté där sådan inte finns.

I dag måste det finnas minst en facklig medlem på arbetsplatsen för att ett regionalt skyddsombud ska kunna utses. Det finns en del arbetsplatser i Sverige där det inte är så. Vad är det för arbetsplatser, typiskt sett? Jo, det gäller dels branscher med rörliga eller tillfälliga arbetsplatser, dels branscher med allmänt stor personalomsättning där arbetet i hög grad utförs exempelvis av bemanningsföretag. Det är också uppenbart att det i många av branscherna finns firmor som tar in utstationerad arbetskraft. De skaffar sig ett hängavtal men är i övrigt inte med så mycket, så att säga. Det kan då vara fråga om arbetstagare som inte vet att de kan gå med i facket, som inte vet hur det fungerar i Sverige eller som faktiskt inte vågar gå med i facket av rädsla för repressalier.

Som de flesta kan inse är detta arbetsplatser där behovet av att få igång ett skyddsarbete är särskilt stort. Det behövs något system som gör att fackliga organisationer har en möjlighet att medverka till att stärka en väldigt viktig del av förhållandena i branschen, nämligen de grundläggande arbetsmiljöfrågorna.

Att regionala skyddsombud ska ha tillträde till dessa arbetsplatser borde alltså vara en självklar och angelägen åtgärd. Det är också något som har efterlysts länge från fackligt håll. Vänsterpartiet har motionerat om det flera gånger i riksdagen. Nu har regeringen äntligen prioriterat att få fram en sådan proposition, och det är väldigt bra.

Vad gör då de borgerliga partierna plus, naturligtvis, Sverigedemokraterna? Jo, de föreslår avslag på propositionen. Så svag är empatin med utsatta arbetstagare hos borgerligheten och ytterhögern, och längtan efter att

vara varje nyck från arbetsköparorganisationen till lags är så stark att man lägger både pragmatism och anständighet åt sidan.

Då blir också tajmningen extra magstark. När vi nu har arbetat med betänkandet har vi alla kunnat följa de oerhörda ansträngningar som i pandemitider har gjorts när det gäller de yrken där det är nödvändigt att man är på sin arbetsplats för att kunna utföra sitt samhällsbärande arbete. Det är sjukvården, äldreomsorgen och kollektivtrafiken.

På flera av dessa arbetsplatser har det varit extremt viktigt att skyddsombuden har tagit sitt ansvar. De har upptäckt brister. De har krävt konkret handling av arbetsgivaren. De har i några fall även tagit till skyddsstopp. De har därigenom synliggjort risker och räddat kollegor från ohälsa och fara.

Men i de motioner från högern och ytterhögern som har samlat en majoritet i utskottet kommer ett synsätt till uttryck som går vidare från bara avslag på propositionen till att också misstänkliggöra och undergräva själva det system med skyddsombud som vi har i dag. Liberalerna och Sverigedemokraterna går längst i den riktningen, men övriga är inte långt efter. Inlindat i talet om utvärderingar och balans finns det en önskan att helt upphäva systemet med skyddsombud, alltså en modell där arbetstagarna själva aktivt deltar och där de har möjlighet att ställa krav när det gäller arbetsmiljö och arbetarskyddsfrågor.

Fru talman! I högerpartiernas argumentation hänvisas det ibland till att det i stället ska vara statliga inspektörer som kliver in och sköter det jobb som de regionala skyddsombuden i dag utför. Det är ett tunt skynke att gömma sig bakom, av flera skäl.

För det första vet vi att samma partier har haft en njugg inställning även till Arbetsmiljöverkets finansiering. Föreställningen att myndigheten ska göra fler inspektioner med färre inspektörer får skrivas på ett klassiskt borgerligt konto för magiskt tänkande i offentlig verksamhet.

För det andra matchas de beskedliga summor som staten i dag ger i bidrag till de fackliga organisationerna för detta arbete – 125 miljoner i senaste budgeten för alla fackliga organisationer tillsammans – med nästan lika mycket från de fackliga organisationerna själva. Vi har alltså ett väldigt kostnadseffektivt arbete.

För det tredje – och det är det viktigaste – är det orimligt att tro att en myndighet ska ha bättre koll på det som försiggår i arbetslivets kapillärer än de organisationer som befinner sig inne i den aktuella branschen. Detta är den svenska modellens styrka också generellt. Organisationerna i arbetslivet tar på sig ett ansvar att övervaka efterlevnaden av lagar, avtal och praxis på plats, nära verksamheten. Det är också väl belagt att arbetsmiljöarbetet funkar bäst så.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis återvända till exemplet med den olycksdrabbade mongoliska byggnadsarbetaren.

Arbetsmiljöverket avslutar ärendet på en gång när man får uppgifter från polisen, som kommer till platsen och finner blod men ingen skadad arbetare. Jag citerar ur Elinor Torps bok: I standardformuläret till polisen besvaras frågor med ja och nej. Har inspektion skett på arbetsstället? Nej. Har anmälan till åklagarmyndighet om misstänkt brott gjorts? Nej. Planeras detta att göras och i så fall när? Nej. Har arbetsskadeutredning/rapport gjorts eller kommer sådan att göras? Nej. Har händelsen föranlett någon annan åtgärd från Arbetsmiljöverkets sida? Nej.

Det vi behöver är att sådana arbetsplatser inte ska finnas i Sverige, inte ostörda i alla fall. Då har förstås myndigheter och deras samverkan mot arbetslivskriminalitet en avgörande betydelse. Men det har också i allra högsta grad de fackliga organisationerna och deras regionala skyddsorganisationer. När det gäller deras arbete vägrar alltså högern i denna kammarare att hjälpa dem på traven. Det är faktiskt skamligt.
(Applåder)

Anf. 43 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets förslag till beslut, som innebär att en utskottsmajoritet faller regeringens proposition om en utvidgad tillträdesrätt för fackliga regionala skyddsombud.

Det säger ganska mycket, fru talman, om hur missriktat och undermåligt regeringens förslag är när man lyckas få en bred majoritet av fem väldigt olika partier emot sig. Tyvärr handlar regeringens förslag ärligt talat inte om arbetsmiljö först och främst utan om relationerna mellan socialdemokratin och de organisatoriskt närstående delarna av fackföreningsrörelsen.

Jag beklagar faktiskt att regeringen inte lyfter den allvarliga frågan om arbetsplatsolyckor över partipolitiken utan i stället har valt att göra internpolitik av allt detta. Det är, herr talman, en alldeles för viktig fråga för det.

Vi behöver tvärtom fokusera på sakfrågan, det vill säga den viktiga frågan om arbetsmiljö – inte minst i spåren av corona. Innan man bygger ut ett system, i det här fallet systemet med regionala skyddsombud, så kallade RSO, måste man ställa sig frågan hur eller om systemet funkar till att börja med.

Alla vi partier som står bakom utskottets ställningstagande understryker också det anmärkningsvärda i att de regionala skyddsombudens verksamhet aldrig har utvärderats, trots att statliga bidrag – alltså skattepengar – går till arbetet. Ingen vet således, herr talman, hur effektiv eller framgångsrik verksamheten är, och det är därför som vi utöver att avslå propositionen föreslår en utvärdering och en utredning innan man kan besluta om en utökning av verksamheten.

Låt mig bara ta ett av en räkna exempel. I slutet av förra året rapporterade exempelvis *Ekot* att 90 procent av arbetsplatserna inom äldreomsorgen fått anmärkningar på sin arbetsmiljö enligt Arbetsmiljöverket, detta inom en sektor där man givetvis länge haft både regionala och lokala skyddsombud och där den fackliga anslutningsgraden är mycket hög.

Hade regeringens förslag haft sin grund i verkligheten borde rimligtvis både den fysiska och den psykiska arbetsmiljön här vara om inte ett föredöme så faktiskt mycket bättre än övriga sektorer där färre, eller ingen, arbetstagare valt att vara fackligt organiserad och där det inte heller finns någon lokal facklig organisation som kan tillsätta ett skyddsombud. Så är det med all önskvärd tydlighet och efter en titt på fakta tyvärr inte.

Herr talman! Intresse, engagemang och möjligheter till övergripande funktioner och positioner vad gäller arbetsmiljöfrågor ska inte direkt eller indirekt utsluta alla de arbetstagare som valt att inte vara medlemmar i facket. Frågor om arbetsmiljö angår faktiskt alla arbetstagare och givetvis arbetsgivare, som naturligtvis sitter med det yttersta ansvaret.

Vi moderater tycker att skyddsombuden har en viktig funktion på svenska arbetsplatser, och vi har givetvis inget emot att skyddsombud är fackligt anslutna. Men det ska inte vara tvingande eller normerande, herr talman.

Det är också uppenbart att arbetsmarknaden ser helt annorlunda ut i dag än på 1970-talet, när arbetsmiljölagen skrevs, och det har skett stora förändringar på svensk arbetsmarknad som har inverkan på skyddsombudens arbete.

Som tidigare sagts har andelen fackligt anslutna minskat kraftigt. En annan förändring är att företag och arbetsplatser ser annorlunda ut i dag. Det finns inte lika många stora företag utan i stället fler småföretag med färre än fem anställda.

Det finns också skäl att framhålla att arbetsmiljöarbetet inte bara är en facklig fråga. Arbetsmiljöarbetet berör och ska bedrivas av dem som arbetar i verksamheten, det vill säga arbetsgivare och medarbetare. Redan i dag uppstår det situationer där det är otydligt vilken roll och vilket mandat de regionala skyddsombuden har. Regeringens förslag riskerar att öka denna otydlighet i fråga om vilken roll RSO:erna har och därmed att försvåra det lokala arbetsmiljöarbetet i stället för att förbättra det.

Genom att se över möjligheten att ge Arbetsmiljöverket bättre insyn skulle det också kunna bli enklare för myndigheten att arbeta med arbetsmiljöproblem som är svåra att ta itu med vid reguljära platsbesök. Det är också så att arbetsmiljöutmaningarna på flertalet arbetsplatser ser annorlunda ut i dag, med växande problem med psykisk ohälsa, trakasserier och mobbning. Det är en trend som ökar, och här behöver samhället tänka om för att möta baksidan av den moderna arbetsplatsen.

Återigen och avslutningsvis, herr talman: Arbetsmiljöfrågor är för viktiga för att bara användas som en bricka i ett socialdemokratiskt internpolitiskt spel.

Anf. 44 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Det var ett intressant anförande av Mats Green, även om han i mycket liten utsträckning berörde den verklighet som propositionen har att hantera.

Jag noterar att Mats Green sa att mycket har ändrats på den svenska arbetsmarknaden. Det finns fler små företag och många som har en lösare anknytning till arbetsmarknaden. Det var bra sagt. Det är alltså ett argument *för* propositionen, och det kommer också tydligt till uttryck i den. Det var därför en lite märklig vändning från Mats Greens sida att använda det argumentet för att föreslå avslag på propositionen.

Det fanns också en del överraskande inslag i Mats Greens anförande, till exempel att samtliga fackliga organisationer i Sverige – LO, TCO och Saco, som alla står bakom en starkare roll för skyddsombuden – skulle vara något slags socialdemokratiska täckorganisationer. Det är en nyhet som inte jag har nåtts av, och, tror jag, inte heller någon som ingår i de här centralorganisationerna. Det verkar snarare vara någonting som man pratar om hos Moderaterna, och det borde man kanske sluta med.

Jag funderar samtidigt lite grann kring vad Mats Green menar med det han säger om att detta är någonting som gäller alla arbetstagare. Det är ju så att vi har kollektivavtal på svensk arbetsmarknad, och ett kollektivavtal täcker alla som binds av det, oavsett om de är medlemmar i facket eller

inte. Varför ska inte en facklig organisation kunna ta det ansvar som följer med kollektivavtalet att bidra till att, tillsammans med arbetsgivaren, ha en god koll på arbetsmiljöfrågor? Varför är Moderaterna så ängsliga för att arbetstagarna ska kunna påverka sin arbetsmiljö?

Anf. 45 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag vänder mig starkt emot att Ali Esbati idylliserar det läge och den trend som vi har sett sedan ett antal år tillbaka när det gäller arbetsmiljö och arbetsplatsolyckor i Sverige. Då kan vi inte idyllisera det system som finns nu. Uppenbarligen – bevisligen – har det systemet stora tillkortakommanden. Att i en tid när det finns många arbetstagare som väljer att inte vara medlemmar i en facklig organisation då lämna dem utanför, eller egentligen utesluta dem från, ett aktivt arbetsmiljöarbete och från att inta övergripande positioner i det arbetsmiljöarbetet – vi måste fråga oss om det är rätt väg att gå. Nej, det är det självfallet inte. Vi avvisar inte systemet med regionala skyddsombud, men vi säger att innan man gör en utökning – och man går dessutom in med statliga bidrag – är det rimligt att utvärdera systemet.

Sedan var det min kommentar till den socialdemokratiska internpolitiken. Jag konstaterar att vi har pratat med statssekreterare och i viss mån fått information från ministern. Men var det en öppen dialog eller diskussion? Vi fick ett färdigsilvererat förslag – take it or leave it. Det är inte så man gemensamt tar ansvar för en förbättrad arbetsmiljölagstiftning.

Förneka inte den oroväckande trenden vad gäller arbetsplatsolyckor som har setts under lång tid i Sverige. Om det befintliga systemet hade fungerat så väl, varför har vi den situation vi har? Där skulle jag uppskatta ett svar från Ali Esbati och Vänsterpartiet.

Anf. 46 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Jag är i och för sig född i ett annat land än Sverige, men jag misstänker att den språkförbistring som verkar finnas här inte huvudsakligen beror på mig. Allt förhåller sig i princip tvärtom mot det som Mats Green säger. Det är inte så att vi idylliserar situationen som råder på svensk arbetsmarknad, utan vi beklagar många av de försämringar som har skett, inte minst tack vare förslag som Mats Greens parti har lagt fram över tid.

För att motverka försämringarna finns en rad förslag som vi har velat se. Ett av förslagen lägger nu regeringen fram en proposition om, och det tycker vi är mycket bra. Det tycker också de fackliga organisationerna, som har insikt i frågan – de har efterlyst detta länge.

Sist jag kollade var det så att det alltid är regeringen som lägger fram propositioner. Nu har man lagt fram en proposition, och den diskuterar vi i riksdagen. Det är inte konstigt. Om Mats Green har missat den gången beklagar jag det, men nu ligger propositionen på bordet.

Mats Green efterfrågar också en utvärdering av det system som finns nu. Jag kan ändå tipsa om ett modernt elektroniskt verktyg som heter Google. Vid en sökning på Google ser man att det finns mycket skrivet om systemet för skyddsombud samt om forskning på området arbetsmiljö om varför det är viktigt med närvaro och närhet för att arbetsmiljöarbetet ska fungera.

Arbetsmiljöverket gjorde ungefär 3 000 inspektioner. De regionala skyddsombuden medverkade till ungefär 55 000 fall av kontakt för att förbättra arbetsmiljöverksamheten. Det är ett kostnadseffektivt system där staten bidrar med lite grann och där de fackliga organisationerna också bidrar.

Frågan kvarstår: Varför är Mats Green och hans parti så ängsliga inför att arbetstagare ska ha större inflytande och påverka riskerna i arbetsmiljön?

Anf. 47 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Det sista är min replik! Det är jag som ska fråga Ali Esbati varför han är så ängslig för att man ska ge alla arbetstagare, även dem som har valt att inte vara fackligt anslutna, möjlighet att bli regionala skyddsombud. Det är de facto vad Ali Esbati vill, vad han säger och dessutom vad han föreslår.

Det här, herr talman, är naturligtvis ett helt oacceptabelt angreppssätt. Tvärtom behöver man involvera fler arbetstagare, fler organisationer och i högre utsträckning den ansvariga myndigheten. Vanligtvis brukar inte Ali Esbati stå och applådera att det är icke-offentliga organisationer som ska ta över det som egentligen är en del av myndighetsutövningen – men det gör man här.

Återigen är det Ali Esbati som ska svara på frågan varför han vill utesluta de allt fler som av olika anledningar inte har valt att vara fackligt anslutna. Vi har absolut inte något emot regionala skyddsombud. Vi har inte något emot att de är fackligt anslutna, men det ska inte vara ett direkt eller indirekt krav.

Sluta med att utesluta de grupper som ofta står långt från arbetsmarknaden och som inte är fackligt anslutna från att ta del av arbetsmiljöarbetet. Sedan konstaterar jag också att under de åtta alliansåren gjorde Arbetsmiljöverket betydligt fler förbättringar än under de år då Vänsterpartiet kunde påverka budgeten. Vi har uppgifter om alla år utom 2017. Vänsterpartiet har en hel del att bevisa och en del frågor att besvara vad gäller detta.

Anf. 48 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har några frågor till ledamoten Mats Green med anledning av hans anförande.

Mats Green hänvisar till att det är angeläget att utvärdera skyddsombudens roll och funktion eftersom det inte har gjorts någonsin. När jag förberedde mitt anförande hittade jag åtminstone tio olika utredningar som har genomförts. Det är rapporter som har lämnats från arbetsmiljöverket och på annat sätt. De är offentliga handlingar och offentliga tillgångar när det gäller skyddsombudens och de regionala skyddsombudens verksamhet.

Min fråga till Mats Green är inte varifrån han får sin information – den har han rätt till – men däremot ifrågasätter jag underlaget och vad han vill åsyfta med ett sådant förslag.

Sedan har jag en fråga om de regionala skyddsombuden. Det är riktigt att det finns statliga bidrag till verksamheten, men samtidigt ska vi komma ihåg att ungefär hälften av kostnaden för dagens arbete när det gäller de regionala skyddsombuden står förbunden själva för när det gäller till exempel arbetstid.

Med den utredning som har gjorts och det förslag till avslag på propositionen som nu föreligger undrar jag hur Mats Green ser på hur den regionala skyddsombudsverksamheten ska fungera i framtiden, med tanke på hur arbetsmarknaden fungerar med nuvarande problem.

Anf. 49 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att även Socialdemokraterna, föga förvånande eftersom det är de som har lagt fram förslaget, idylliserar det system som bevisligen har många tillkortakommanden. Vi kan inte stå här och förneka den trend vad gäller arbetsmiljö och arbetsplatsolyckor som har framgått under de senaste åren. Då är det rimligt att staten gör en formell utvärdering av systemet.

Visst finns Google och en massa andra sökmotorer, men fortfarande ska det väl ändå vara staten som utvärderar det system som staten via skattebetalarna och lagstiftningen själv reglerar och stöttar ekonomiskt. Det är väl bra och naturligt med olika partsinlagor, och det ska naturligtvis vägas in i en helhet.

Jag tycker att det skulle vara intressant om Johan Andersson kunde reflektera lite över det faktum att ni har lyckats få en majoritet av Sveriges riksdag emot er. Fem tämligen olika partier har sagt att detta inte är ulti-
mat. Detta är ett dåligt förslag.

Ni socialdemokrater har valt att göra internpolitik av något som egentligen borde vara mycket viktigare och där vi egentligen borde komma överens – naturligtvis under förutsättning att alla går in i en sådan diskussion med ett öppet sinnelag.

Hur ser Johan Andersson på att ni inte har lyckats få majoritet för förslaget? Jag vill påstå, herr talman, att det talar sitt tydliga språk.

Anf. 50 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamoten Mats Green missuppfattade att det är via Google som informationen om skyddsombuden går att få fram. Det var inte så jag menade. Men jag sökte på de utredningar som har lämnats när det gäller underlaget, och den sökningen via sökmotorerna visar att det har lämnats ett antal utredningar och undersökningar genom årens lopp. Det hade kanske varit klädsamt att man tagit del av dem innan man gick fram med ytterligare delar.

Jag har svårt att se kopplingen Mats Green gör mellan Socialdemokraterna och ett lokalt eller regionalt skyddsombud. Jag har mycket svårt att se den kopplingen. Jag tycker att det är näst intill oförskämt att hänvisa till det som att det är någon form av kampanjorganisation eller hopkopplat på annat sätt.

Jag kan konstatera att vi alla har ett stort ansvar, alla 349 ledamöter här, för många angelägna frågor i Sverige. Arbetsmiljöfrågorna är en sådan, och den jobbar vi med. Vi jobbar i vårt utskott på olika sätt. Regeringen jobbar med en ny nationell arbetslivsstrategi, och det finns andra delar. Vi har frågan uppe när det gäller dödsolyckor och annat. Att uttrycka att det inte sker särskilt mycket kopplat till detta eller på annat sätt tycker jag är att skymfa i debatten.

Min fråga till Mats Green gäller framför allt påståendet om en koppling mellan Socialdemokraterna och de lokala regionala skyddsombuden. Jag

har svårt att se den, så det vore spännande att höra ledamotens kommentar till detta.

Anf. 51 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag har aldrig påstått att det finns någon samhörighet mellan regionala skyddsombud och socialdemokratin.

Vad jag säger och framför allt beklagar är att ni i dessa LAS-tider och i andra diskussioner har valt att göra någon sorts socialdemokratisk interpolitik av en fråga som faktiskt borde stå över partipolitiken och där vi alla ärligt talat borde ha kommit överens.

Att stå här och påstå att det befintliga systemet, det system vi har, är ultimatum är att förneka den utveckling vad gäller arbetsmiljö och arbetsplatsolyckor som vi sett under ett antal år. Att det här skulle vara lösningen på det finns det egentligen inte någonting som talar för.

Jag kan också förvånas över att socialdemokratin här är så mån om att man ska överlåta mycket av det som borde vara myndighetsutövning – särskilt när det som händer och hur läget är på vissa arbetsplatser definitivt borde vara föremål för ganska skarp myndighetsutövning – och att man är så mån om att andra organisationer, partsorganisationer, ska hantera detta.

Jag kan säga att jag hade inväntat också om det varit enskilda arbetsgivare som skulle hantera detta enbart utifrån arbetsgivarperspektivet. Det är självklart att vi här måste ha tydlig och ganska skarp myndighetsutövning.

Återigen: Sluta idyllisera det befintliga systemet! Trots det har vi bevisligen en ganska beklaglig utveckling vad gäller arbetsmiljö och arbetsplatsolyckor i Sverige. Låt oss i stället ta gemensamma tag för att se hur vi kan förbättra det befintliga systemet men också se vad det finns för andra möjligheter att hantera detta på ett mer ultimatum sätt.

Anf. 52 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Som framgår av utskottets ställningstagande anser vi att riksdagen bör avslå regeringens förslag om utvidgad tillträdesrätt, så som förslaget är utformat i dag.

Till skillnad från regeringen och Vänsterpartiet anser Sverigedemokraterna att tillträdesrätten för ett skyddsombud som delvis är finansierat av staten ska gälla på samtliga arbetsplatser i Sverige, oavsett om där finns fackliga medlemmar eller kollektivavtal. Det är för oss en självklarhet att samtliga löntagare som jobbar på svenska arbetsplatser ska inkluderas. Vi vill inte, som regeringen i sitt förslag, exkludera ett stort antal löntagare. Det om något tycker jag är skamligt.

Att man från regeringens sida tydligt vill att de regionala skyddsombuden ska ha en politisk agenda kan man tydligt läsa på s. 8–9 i propositionen. Där står:

”Det framstår som systemfrämmande med en ordning där tillträdesrätten grundas varken på den koppling som ett kollektivavtal ger mellan en arbetstagarorganisation och arbetsgivare eller på att arbetstagarorganisationen har en medlem på arbetsstället. En viktig uppgift för de regionala skyddsombuden är att stärka det partsgemensamma arbetet ... Det är inte deras uppgift att vara fristående arbetsmiljöinspektörer.”

Herr talman! Det blir inte tydligare än så här att regeringens förslag i stor utsträckning handlar om att man i stället för att låta skyddsombuden

vara skyddsombud vill att de även ska bedriva politiskt arbete på arbetsplatserna. Det är en arbetsordning Sverigedemokraterna sätter sig starkt emot, då vi anser att skyddsombud ska vara politiskt oberoende.

Herr talman! De problem som vi ser i dag har vuxit fram under det nuvarande systemet. Därav kan man konstatera att utvidgad tillträdesrätt för regionala skyddsombud inte är en tillräcklig åtgärd för att komma åt olyckorna i arbetslivet utan bara skulle innebära att man bygger vidare på ett system som i grunden är exkluderande för många löntagare.

Det är därför Sverigedemokraterna har lyft fram en helt ny modell som bland annat innebär att de regionala skyddsombuden på sikt ska ersättas av oberoende arbetsmiljöinspektörer frikopplade från fackföreningarna.

Regeringen säger dock nej till detta och menar i stället att det är de politiskt styrda fackens roll som måste stärkas i arbetsmiljöarbetet. Detta trots att många löntagare i dag inte är med i något fackförbund och då kommer att stängas ute från detta viktiga arbete.

Men, herr talman, det räcker inte med fackligt medlemskap. Partiboken ska även vara den rätta.

Vi som följer detta i medierna vet att för ett tag sedan kom en skiljedom som gav LO-förbundet Handels ledning rätt att exkludera löntagare från att vara skyddsombud och fackligt förtroendevalda om de samtidigt är förtroendevalda för Sverigedemokraterna.

Detta är tyvärr en historia som upprepar sig gång på gång. Jag känner igen det från min tid som aktiv i Socialdemokraterna och som skyddsombud och facklig förtroendeman, när man sattes i socialdemokratisk partiskola på Rönneberga kursgård. Men på den tiden var det inte Sverigedemokraterna utan Moderaterna som var ondskan personifierad. Det handlade enbart om politisk indoktrinering på vartenda möte. Detta är ren diskriminering och åsiktsregistrering, och det hör definitivt inte hemma på svenska arbetsplatser 2020.

Herr talman! Det är dags för ett omtag i svensk arbetsmiljöpolitik med en modell som bygger på forskning, förändrad lagstiftning och en ny utgångspunkt för hur det lokala och regionala arbetsmiljöarbetet ska utformas och samordnas. Då funkar det inte att som regeringen skära ned på anslagen till Arbetsmiljöverket, Mynak och Arbetsdomstolen, rösta nej till utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott och utestänga massor av löntagare som vill bidra. Det är åtgärder som är ett steg i fel riktning och skickar väldigt märkliga signaler till den svenska arbetsmarknaden, både till löntagare och fackförbund och till seriösa företag.

Jag vill också säga något om tillkännagivandet under punkt 2. Det handlar om att Sverigedemokraterna vill se en helt ny modell, och starten för att införa en ny modell är att utvärdera den gamla modellen.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag om avslag på propositionen samt till att rikta ett tillkännagivande till regeringen gällande en utvärdering av de regionala skyddsombuden.

Anf. 53 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Persson, för ditt inlägg! Jag har frågor om den politiska kopplingen när det gäller skyddsombud och regionala skyddsombud. Den är enligt Magnus Persson väldigt tydlig i den proposition som lagts fram, som ett flertal av arbetsmarknadens parter har ställt sig bakom i de remissvar som inkommit.

Min korta fråga är: Står samtliga centralorganisationer för den tydliga koppling mellan det socialdemokratiska partiet och skyddsombuden på arbetsplatsen som Magnus Persson talar om? Är alla, såväl TCO som Saco, inbegripna i den kopplingen? Det vore väldigt spännande att få en bild av detta. I ledamotens anförande nyss gjordes denna koppling rakt av. I dag är det alltså väldigt starkt politiserat, för att citera Magnus Persson. Är det den bilden som gäller?

Anf. 54 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Som alla vet är det fackföreningarna som utser skyddsombuden, även de regionala. Inom Byggnads blir man med automatik facklig förtroendeman.

Det är klart att det finns en koppling till socialdemokratin. Den avgående ordföranden i LO sitter i Socialdemokraternas verkställande utskott. Och tro det eller ej – den nya tillträdande ordföranden i LO sitter också i Socialdemokraternas verkställande utskott. I Socialdemokraternas partistyrelse sitter ordföranden i Byggnads. Så ja, kopplingen mellan Socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen finns, och den är stark. Där står jag bakom vartenda ord.

Anf. 55 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi kommer så långt i den diskussionen. Jag erbjuder mig gärna att vid ett senare tillfälle berätta för Magnus Persson om den långa tradition och historia som fackföreningsrörelsen, i första hand LO, och det socialdemokratiska partiet har gemensamt.

Magnus Persson föreslår i sitt yrkande att Arbetsmiljöverket ska överta den funktion som de regionala skyddsombuden skulle kunna fylla när det gäller det vi gärna vill se på detta område. Det talas mindre om finansieringen av detta. I dag finansieras de regionala skyddsombuden ungefär till 50 procent av de fackliga organisationerna, oavsett om det är TCO, Saco eller LO.

Jag vill ställa en fråga till Magnus Persson. Vi har ungefär 1 700 regionala skyddsombud runt om i landet, enligt den senaste statistiken som jag nyligen har fått fram. På vilket sätt ser man att de nya arbetsmiljöinspektörerna, vars roll naturligtvis kraftigt behöver utökas, ska finansieras?

Anf. 56 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vill göra ett litet inlägg innan jag svarar på frågan. Jag har jobbat som byggnadsarbetare i 26 år och varit med i Byggnads lika länge. Jag har varit facklig förtroendeman och skyddsombud samt aktiv inom Socialdemokraterna. Jag bytte till Sverigedemokraterna och blev på grund av detta utesluten. Den diskussionen känns alltså lite överspelad.

När det gäller finansieringen är det jättebra att Johan Andersson lyfter den frågan. I budgeten för 2020 väljer Socialdemokraterna att sänka anslaget till Arbetsmiljöverket. Det tycker jag är väldigt oroväckande i dessa tider, rent befängt, och det görs för att finansiera en avgift till en förening i Schweiz. Samtidigt väljer Sverigedemokraterna att höja anslaget till Arbetsmiljöverket med 77 miljoner, varav vi direkt örönmärker 50 miljoner för arbetet i samband med övergången från regionala skyddsombud till arbetsmiljöinspektörer.

Infrastrukturen finns redan; Arbetsmiljöverket har sina kontor över Sverige, och det är dessa man önskar utgå från. Sedan kommer vi givetvis att skjuta till mer pengar framöver. Men vi skjuter till 50 miljoner av de 77 miljoner extra som vi ger Arbetsmiljöverket detta år, i stället för att sänka anslaget, som Socialdemokraterna väljer att göra.

Anf. 57 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Magnus Persson. Jag noterade att Magnus Perssons argumentation mot propositionen huvudsakligen baserades på ett slags personligt trauma i form av att Magnus Persson inte fick vara kvar i den fria föreningen Byggnads sedan han valt att organisera sig i ett rasistiskt politiskt parti. Min fråga är: Är detta verkligen ett tillräckligt skäl att förvägra Sveriges arbetstagare en bättre modell för skydd mot hot och risker på arbetsplatsen?

Den andra frågan handlar om staten kontra partsorganisationerna. Magnus Persson argumenterar väldigt hårt för att det måste vara statliga myndigheter som genomför det arbete som i dag genomförs av fack och arbetsgivare tillsammans, och att detta ska organiseras och finansieras på ett sätt som ännu är oklart – detta är i alla fall utgångspunkten.

Min fråga är: Är det därmed också Sverigedemokraternas och Magnus Perssons uppfattning att kollektivavtalen generellt bör ersättas med saker som staten genom myndigheter gör? Det finns ju en intim koppling, som vi diskuterar. Poängen med kollektivavtal är att organisationer tar ansvar för mycket av det som händer på arbetslivets område. Det finns politiska system där man har velat ersätta detta med att staten i stället reglerar de förhållandena. Om Sverigedemokraterna i detta fall så gärna vill att staten ska göra saker i stället för organisationerna, gäller detta också andra saker som kollektivavtal reglerar?

Anf. 58 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Ali Esbati! Nej, jag är inte så bedrövad över att jag fick lämna Byggnads. Jag har lite erfarenhet att falla tillbaka på. Det blir lite svårt att ta debatten med politiska broilrar som kanske har noll erfarenhet av arbetslivet.

Nej, vårt förslag handlar om att vi vill att alla löntagare ska omfattas av arbetsmiljöarbetet. Alla löntagare ska ha rätt att få skydd. Alla arbetsplatser ska ha rätt att få besök av ett regionalt skyddsombud eller en arbetsmiljöinspektör. Det är detta som är grunden i vår framställan.

På fråga två svarar jag nej – Sverigedemokraterna står bakom den svenska modellen fullt ut. Vi är nog det parti som strider mest för den svenska modellen, framför allt när det gäller den sociala pelaren och dylikt, där regeringen har varit ganska svag. Jag har inga problem med kollektivavtal. Jag skulle gärna se att alla svenska arbetsplatser hade kollektivavtal. Men nu är det inte så, och då gäller det att de arbetsplatser som inte har kollektivavtal inte ska ställa sig utanför arbetsmiljöarbetet.

Detta är grunden för hela vår politik: Alla löntagare i Sverige ska ha rätt till en bra arbetsplats och en bra arbetsmiljö. Det vill inte Vänsterpartiet när de med sitt förslag ställer sig bakom regeringens proposition. De vill att man ska exkludera ett antal löntagare och arbetsplatser som inte passar in i deras mall. Jag tycker att det är synd, särskilt som vi har ett ökande antal dödsolyckor på våra arbetsplatser. Man säger också nej till

exempelvis åtgärder som utökar preskriptionstiden, som Vänstern själva har drivit. Ändå röstar man nej – jag tycker att det är synd.

Anf. 59 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Jag är glad att höra att Magnus Persson inte är ledsn över att han fick lämna Byggnads. Jag är inte heller ledsn för det. Jag försökte förstå vad som föranledde den väldigt negativa inställningen till att fackliga organisationer – LO, TCO, Saco – får göra det som är deras ansvar. Men vi kanske måste lämna det.

När det gäller kollektivavtal försökte jag i mitt anförande förklara hur det funkar – tydligen inte särskilt framgångsrikt. De kollektivavtal som gäller på en arbetsplats gäller ju även de personer som inte är medlemmar i det kollektivavtalsbärande facket. Frågan är alltså: Ska den fackliga organisationen kunna medverka till att det bildas en skyddskommitté på arbetsplatsen och i övrigt kunna göra det som man förväntar sig att en kollektivavtalsbärande organisation ska kunna göra, bland annat bry sig om hur arbetsmiljön ser ut?

Det är ju inte så att om man har eller inte har kollektivavtal, om man har eller inte har en facklig medlem, om man har eller inte haft besök av ett regionalt skyddsombud får Arbetsmiljöverket plötsligt inte komma och göra en inspektion. Det har inget med den saken att göra.

Frågan är: Ska en facklig organisation som har arbetsplatser som täcks av kollektivavtal kunna vara på plats och se till att kollektivavtalet kan följas också när det gäller arbetsmiljöfrågor? Vårt svar är ja. Sverigedemokraternas svar är nej. Jag har försökt utröna varför. Det har inte gått så bra. Men det beror på, tror jag, att Magnus Persson inte är så bra på att förklara det. Jag tror att det beror på att man helt enkelt tycker väldigt illa om fackliga organisationer generellt, i linje med det som är Sverigedemokraternas politiska DNA.

Anf. 60 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Nej, jag håller inte med Ali Esbati här. Fackföreningarna är viktiga och fackföreningarna behövs. Det är politiseringen av fackföreningarna som är problemet när man exkluderar ett stort antal löntagare. Om du till exempel vill bli skyddsombud och har fel partibok nekas du att bli skyddsombud. Det är det som är grunden till hela problemet.

Det är klart att du ska kunna tillsätta egna skyddsombud på din arbetsplats, men det ska vara arbetstagarna som väljer sitt skyddsombud. De ska kunna välja Kalle Svensson, som är sverigedemokrat, eller Ali Esbati, som är vänsterpartist. De ska kunna välja vilken av dem som de vill, och det ska ingen kunna ifrågasätta. Arbetsplatsen ska själv kunna välja sitt skyddsombud.

När det gäller de regionala skyddsombuden ska de ha en opolitisk agenda och jobba för alla löntagare. Så ser det inte ut på arbetsplatser i dag. Jag vet inte hur många arbetsplatser Ali Esbati har besökt i sitt liv. Har du jobbat på till exempel en svensk byggarbetsplats och sett hur det går till? Har du varit aktiv inom facket som skyddsombud eller facklig förtroendeman och sett hur arbetet går till bakom kulisserna? Jag har varit det i ganska många år. Jag har suttit på Rönneberga kursgård och vet vad det handlar om. Jag har varit med om det själv.

Ali Esbati läser mycket, googlar och söker på nätet, men jag tror att hans egen arbetslivserfarenhet är ganska dålig i detta fall. Det gör att han har den argumentation som han har.

Sedan är det en ideologisk fråga. Ali Esbati är vänsterpartist och menar att företagen är hemska och att allt som går emot facket är jättefarligt, att det är döden för arbetarna, för i hans värld är arbetarna röstboskap som ska rätta in sig i ledet. De ska inte ha någon egen vilja och något eget självbestämmande.

Här handlar det om självbestämmande för löntagarna. Vill man vara skyddsombud ska man få vara skyddsombud, oavsett politisk koppling. Men det kan inte Ali Esbati förstå och acceptera.

Anf. 61 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman, ärade kollegor och åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i detta betänkande. Jag är också väldigt glad att en utskottsmajoritet ställer sig bakom Centerpartiets förslag till formuleringar i betänkandet.

Arbetsmiljöfrågorna är viktiga och berör oss alla i våra olika roller, som arbetsgivare, som arbetstagar och som lagstiftare. Det är frågor som vi inte ska ta lättvindigt på, i synnerhet inte i dessa dagar då brister i arbetsmiljöarbetet blivit extra synliga. Men vi ska inte heller blanda korten och använda de uppkomna bristerna som ett svepskäl för att på bekostnad av ordning och reda på svensk arbetsmarknad försöka genomföra förändringar enbart av ideologiska skäl, som i bästa fall blir ett slag i luften.

Låt mig vara tydlig: Centerpartiet står bakom den svenska modellen med skyddsombud och vill inte på något sätt avskaffa dessa. Dessa skyddsombud bidrar i allra högsta grad till att förbättra den dagliga arbetsmiljön på sina arbetsplatser. Det tycker vi är fantastiskt, och för det ska dessa skyddsombud ha ett varmt tack. Men låt oss också höja nivån och vara hederliga i debatten och inte påklistra varandra påståenden som inte stämmer över huvud taget. Det gör mig faktiskt förbannad att man från vänsterhåll inte vill ta till sig våra konstruktiva vägar framåt.

Herr talman! Dagens debatt handlar inte riktigt om detta. Dagens debatt handlar om att regeringen, trots att vi vid ett flertal tillfällen tydliggjort vår ståndpunkt, bakvägen och utan någon djupare analys vill ge de regionala skyddsombuden en utvidgad roll genom att ge de fackliga regionala skyddsombuden tillträde även till arbetsplatser där man inte har medlemmar. Detta trots att den regionala skyddsombudsverksamheten aldrig har utvärderats av en oberoende instans och att statliga pengar går till arbetet. Ingen vet hur effektiv och framgångsrik den här verksamheten egentligen är. Vi kan därför inte säga ja till ett förslag som riskerar att leda till oklara effekter på arbetsmiljöarbetet, trots Ali Esbatis vilja att vi ska basera våra ställningstaganden på mindre kompletta rapporter på Google.

Det handlar alltså inte längre om att facken ska företräda sina medlemmar, utan det kan liknas vid myndighetsutövning. Detta är inte en uppgift som kan delegeras vidare till andra aktörer. Det skapar otydlighet, och det är det vi vänder oss emot.

Herr talman! Arbetsgivarens ansvar är reglerat i vår gedigna arbetsmiljölagstiftning, och det är Arbetsmiljöverket som har i uppgift att kontrollera att regelverket följs och som dessutom har möjlighet att lägga sanktioner. Det är viktigt att vi inte frångår denna ordning.

Centerpartiet ser naturligtvis allvarligt på dödsolyckor, men det är viktigt att rätt åtgärder vidtas för att komma åt de arbetsgivare som fuskar med regelverket och utsätter sina anställda för fara. Detta är en myndighetsuppgift och inte en uppgift för de regionala skyddsombuden.

Låt oss då vara modiga och hitta kloka och effektiva förslag för att komma till rätta med problematiken, för varje individ som inte får komma hem till sina nära och kära från sitt jobb är ett misslyckande för oss alla.

Från Centerpartiets håll är vi lyhörda och spelbara för att tillsammans med andra kavla upp ärmarna i detta viktiga arbete. Men vi vill göra saker i rätt ordning och baserat på gedigen kunskap. Svårare än så är det inte. Min uppmaning till andra partier är därför att ta vår utsträckta hand, för vi är faktiskt beredda att vara en konstruktiv röst för att hitta lösningar.

Anf. 62 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Jag noterade att Alireza Akhondis definition av konstruktiva förslag i det här fallet var att yrka avslag på en proposition. Där har vi lite olika ingångar.

Jag vill bara försöka förstå det här ordentligt, för propositionen handlar ju inte om huruvida regionala skyddsombud ska finnas och verka, utan den handlar om huruvida regionala skyddsombud också ska kunna ha tillträde till vissa typer av arbetsplatser som de i dag inte har tillträde till.

Centerpartiets argumentation, i alla fall som vi hör den i dag, handlar om de regionala skyddsombudens verksamhet över huvud taget, alltså om det är rimligt att man har regionala skyddsombud eller inte som har de befogenheter som regionala skyddsombud har. Jag försökte i mitt anförande komma fram till att så ser argumentationen ut. Men man går egentligen mycket längre än propositionen i viljan att vrida tillbaka arbetstagarnas rättigheter. Det är mer en tradition i Centerpartiets politik i övrigt, men det är i alla fall viktigt att det blir tydliggjort.

Man menar att det här är problematiskt därför att det handlar om myndighetsutövning och vad det nu kan vara. Man vill därför dra tillbaka de befogenheter som de regionala skyddsombuden har i dag. Det är viktigt att detta kommer fram i den här debatten.

Det vi diskuterar nu är frågan om det som de regionala skyddsombuden i dag gör, vad man nu tycker om det, också ska kunna göras i situationer där arbetsgivaren till exempel har sett till att skrämma arbetstagarna så att det inte finns någon facklig medlem. Det är det som det handlar om.

Varför ska sådana arbetsplatser inte kunna få komma med i den gemenskap som den svenska modellen erbjuder? Varför vill Centerpartiet förvägra dem det?

Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Herr talman! Tack, Ali Esbati, för repliken!

Jag stod just i talarstolen och vädjade om att inte påklistras påståenden som över huvud taget inte stämmer. Ingenstans i det förslag som vi har lagt fram har vi ifrågasatt regionala skyddsombud och öppnat upp för ett avskaffande av dem. Vad vi har sagt nej till och vad vi yrkat avslag på är den utökade tillträdesrätten. Jag hoppas att det tydligt har framgått i debatten.

Vi har dessutom sagt att vi gärna vill se en oberoende utvärdering av de regionala skyddsombudens verksamhet. Vi har inte stängt några dörrar

åt något håll i och med det. Vid ett flertal tillfällen har vi nu sagt att vi gärna ser gedigen kunskap om dessa frågor så att vi tillsammans kan hitta konstruktiva vägar för att se till att förbättra arbetsmiljön för Sveriges arbetstagare.

Anf. 64 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Jag påklistrar inte Alireza Akhondi några andra ståndpunkter än dem han just redogjorde för i talarstolen. Det blir konstigt om man inte får referera till vad någon har sagt för att den kan blir kränkt av det.

Självklart går den motion som ni har skrivit ut på att föreslå avslag på propositionen. Men det som Alireza Akhondi sa i talarstolen handlade om de problem som finns med att regionala skyddsombud över huvud taget har den roll som de har. Om jag inte ska tolka det så undrar jag vad Alireza Akhondi menade med att detta handlar om myndighetsutövning och att det inte bör ligga på regionala skyddsombud utan hos en statlig myndighet. Jag försöker alltså reda ut vad Centerpartiet och Alireza Akhondi egentligen menar.

Jag undrar också vad den utvärdering som Centerpartiet efterlyser ska vara oberoende av. Ska den vara oberoende av det som händer i verkligheten? I verkligheten har vi ju till exempel forskning som visar att det är viktigt med närvaro på arbetsplatserna för att det systematiska arbetsmiljöarbetet ska fungera. Vi har fackliga organisationer för tjänstemän, arbetarsidan och akademiker som säger att det är viktigt för dem att detta sker.

De säger också att företag som gör rätt inte ska utsättas för konkurrens på oseriös grund. Det är vad som sker om företag ser till att skydda sig från insyn genom att skaffa sig en arbetsplats där man inte har någon facklig medlem. Då behöver de inte följa upp det kollektivavtal på området som de har skrivit under. Varför vill Centerpartiet stå upp för dessa företag?

Anf. 65 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Herr talman! Jag skrev mitt anförande själv och känner mig väldigt trygg med vad jag nyss sa i talarstolen. Jag förstår inte riktigt hur mina ord som visar på en anda av konstruktivitet och en vilja att kavla upp ärmarna för att bidra till en positiv arbetsmiljölagstiftning kan misstolkas. Den här beskrivningen har jag just nu svårt att förstå.

Vi talar här om en utvärdering. Vi som jobbar med arbetsmiljöfrågor träffar organisationer, både på arbetstagersidan och på arbetsgiversidan, och får ta del av väldigt många olika perspektiv och olika sätt att se på dessa frågeställningar. Men inget av dessa perspektiv ger hela bilden. Därför önskar vi att man tar ett helhetsgrepp för att utvärdera och se hur effektiv verksamheten har varit.

Jag tycker att det tyder på sunt förnuft och att man inte alltid låter en ideologisk kompass vara det som styr. Det visar i stället att man faktiskt är beredd att lyssna in och se vilka fördelar och nackdelar som finns med olika strukturer. Som centerpartist är jag stolt över att vi är beredda att lyssna.

Anf. 66 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att säga att arbetsmiljöfrågorna är jätteviktiga. Jag har själv jobbat som samordnare för skyddskommittén på

min tidigare arbetsplats och vet hur viktig skyddsombudens verksamhet är. Jag vet också vad de kan vara med och bidra till när det handlar om att förbättra arbetsmiljön.

Jag vill också ta upp detta ur mitt politiska perspektiv. När jag har jobbat med och diskuterat fackliga frågor inom mitt parti har jag mött flera personer som har engagerat sig i lokala fackliga organisationer och skyddsombudsfrågor. När till exempel en kompanjon säger att man inte vill ta något högre upp i systemet går det tyvärr inte för att Socialdemokraterna sätter stopp. De gör det för att få positioner högre upp. Detta har till exempel skett inom Transport och Kommunal och bara för att ombudet är kristdemokrat. Den politiska diskussionen kan vi nog inte helt bortse från när det gäller att facken utser skyddsombud.

Detta betänkande är en följd av regeringens proposition om en utvidgad tillträdesrätt för regionala skyddsombud. Regeringen har föreslagit en utvidgning av möjligheten att utse regionala skyddsombud genom en ändring i arbetsmiljölagen så att sådana skyddsombud får tillträde till fler arbetsställen.

Ett regionalt skyddsombud ska få utses för ett arbetsställe där en lokal avdelning inom ett förbund eller en med sådan avdelning jämförlik sammanslutning av arbetstagare är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren på arbetsstället, även om sammanslutningen saknar fackliga medlemmar på arbetsstället.

Vi kristdemokrater har under flera år i våra budgetmotioner lyft upp behovet av en utvärdering av de regionala skyddsombuden, som dessutom får medel från statsbudgeten, vilket flera tidigare har varit inne på. Vi menar att en sådan utvärdering bör ske innan en eventuell utvidgning av befogenheterna äger rum. När skattemedel skickas till en verksamhet är det också rimligt att vilja ha en regelbunden utvärdering som vi riksdagsledamöter kan ta del av.

Regeringen har valt att gå vidare i frågan utan förslaget om en sådan utvärdering, något vi tycker är olyckligt. Vi har därför valt att yrka avslag på regeringens förslag, vilket också har vunnit en majoritet i arbetsmarknadsutskottet. Därför kommer vi att yrka bifall till utskottets förslag i dagens betänkande men har också en motivering i ett särskilt yttrande. Vi har en annan ingång än till exempel Sverigedemokraterna, men vi tycker ändå att dagens förslag måste avslås.

I likhet med vissa remissinstanser finns det inslag i propositionen som jag ställer mig positiv till, exempelvis det Migrationsverket anför i sitt remissvar om att förslaget kan vara en relevant åtgärd för att nå arbetstagare som annars är skyddslösa. Det kan handla om utstationerade arbetstagare eller tredjelandsmedborgare. Vi inser att det finns arbetsplatser där personer utnyttjas och jobbar under dåliga och osäkra arbetsförhållanden.

Vi delar regeringens bedömning att det är viktigt för ett fungerande arbetsmiljöarbete att det finns en god samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare. Regionala skyddsombud har i sitt grunduppdrag uppgiften att aktivera det lokala arbetsmiljöarbetet och att uppmärksamma arbetsmiljörisiker.

Vi kan konstatera att rörligheten på arbetsmarknaden har ökat, vilket ställer nya krav på hur ett fungerande arbetsmiljöarbete ska se ut. Arbetstagarnas anknytning till och engagemang för arbetsplatserna har blivit svagare. Samtidigt har arbetsgivare på mindre arbetsplatser ofta inte samma

organisation kring arbetsmiljöarbetet som arbetsgivare på större arbetsplatser har.

Herr talman! Jag följde för några månader sedan ett regionalt skyddsombud vid ett besök ute på ett bygge. Det var mycket intressant att följa det, och jag tycker att de har en mycket viktig uppgift. Det är inte detta som vi i grunden ifrågasätter, utan det är den utvidgade rätten där det inte finns någon facklig medlem. Det är detta som är diskussionspunkten.

Vi har haft en diskussion med arbetsmarknadsministern tidigare om skyddsombudsrollen nu i coronatider, särskilt ute i hemtjänsten och i äldreomsorgen där många i dag känner sig mycket osäkra om de är skyddade i sitt arbete varje dag. Jag tycker tyvärr inte att regeringen har tagit tag ordentligt i denna fråga. Ministern får gärna redogöra för hur de regionala skyddsombuden kan vara med och bidra när det gäller corona.

När vi jobbar för en nollvision mot dödsolyckor finns det trots allt en kritik från remissinstanser som vi behöver ta på allvar. Bland remissinstanserna som avslår dessa detta förslag finns bland annat Svenskt Näringsliv men också Arbetsgivarförbundet KFO och Arbetsgivaralliansen. De anser att förslaget riskerar att lösgöra arbetsmiljöarbetet från den lokala nivån där de menar att det hör hemma och i stället göra det till en facklig fråga.

Den statliga utredningen *Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?*, SOU 2017:24, berörde bland många andra arbetsmiljöfrågor de regionala skyddsombuden. Utredningen adresserar det faktum att de regionala skyddsombuden samtidigt som de är finansierade av staten är anställda ombudsmän. Utredningen konstaterade dock att man utgår från att de regionala skyddsombuden ägnar sig åt de uppgifter som framgår av arbetsmiljölagen. Som stöd för detta antagande hänvisar utredningen till en rapport gjord av Högskolan Dalarna från 2011 som noterat att uppdragen som regionalt skyddsombud och facklig ombudsman i vissa fall kan gå in i varandra men att den primära uppgiften är att få igång det lokala arbetsmiljöarbetet. Vi menar att vi behöver gå vidare med att titta på dessa dubbla roller. Vi menar således att det finns frågetecken som behöver klaras ut innan det är rimligt att fatta beslut om en utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden.

Denna utvärdering menar vi bör ha som utgångspunkt att belysa hur arbetsgivare och arbetstagare upplever samarbetet inom den regionala skyddsombudsverksamheten. Syftet bör också vara att undersöka hur man kan öka förtroendet mellan arbetsgivare och regionala skyddsombud innan eventuella nya ställningstaganden tas gällande denna utvidgning av tillträdesrätten.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 67 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Skyddsombuden på arbetsplatserna fyller en oerhört viktig funktion. Det ser vi inte minst i dessa tider när skyddsombuden gör enorma insatser även i kristid för att säkra en bra arbetsmiljö för anställda, inte minst inom vård och äldreomsorg. Arbetsmiljön på varje arbetsplats ska vara säker, och självklart ska ingen behöva riskera sitt liv på jobbet. Detta är vi alla överens om.

Herr talman! Det har under debatten varit ett stort fokus på vad vi inte vill. Därför skulle jag vilja berätta vad vi liberaler vill se för förändringar för att förbättra arbetsmiljön för fler.

För det första vill vi att en utredning genomförs med en utvärdering av hela systemet. Arbetsplatser ska vara säkra för alla människor, oavsett om de är medlemmar i facket eller inte och oavsett om de arbetar på en arbetsplats där det finns kollektivavtal eller inte. Alla måste ha någonstans att vända sig när arbetsmiljön brister. Det är fortfarande tyvärr alltför många som varje år skadas eller i värsta fall dör i arbetsplatsolyckor. En utvärdering kan lära oss mer om vad som fungerar bra och vad som inte fungerar bra, så att vi kan dra lärdom av det och utveckla systemet. En sådan utredning behöver också ge svar på hur vi ska lösa dagens arbetsmiljöproblem som växer alltmer. Det handlar om psykisk ohälsa på grund av stress, på grund av mobbning och på grund av sexuella trakasserier. Det är ohälsa som ofta drabbar kvinnor.

För det andra vill vi att det ska bli enklare för arbetstagare att anmäla arbetsplatser som inte sköter sig till Arbetsmiljöverket eller till Diskrimineringsombudsmannen. Det behövs en visselblåsarfunktion dit man kan vända sig vid behov. Det är betydligt svårare att lyfta fram problem som att chefen tafsar på mig i kopieringsrummet eller betar sig på ett annat olämpligt sätt till någon nära kollega som är skyddsombud än vad det är att lyfta problem med bristande skyddsutrustning. Här kan en visselblåsarfunktion göra en mycket stor skillnad.

För det tredje vill vi att arbetsgivarna tar sitt ansvar och utser skyddsombud. Antalet fackligt anslutna har minskat, vilket leder till att fler och fler arbetsplatser inte har någon lokal facklig organisation som kan tillsätta ett skyddsombud. Då vilar ansvaret på arbetsgivaren. Vår lösning på detta är inte det som regeringen föreslår: att låta en organisation som bygger på ett frivilligt medlemskap få företräda arbetstagare på arbetsplatser där de inte har några medlemmar. Vår lösning är att arbetsgivare tydligare måste upplysas om det ansvar som de har att faktiskt utse skyddsombud på de arbetsplatser där skyddsombud saknas.

Herr talman! I dag ser arbetsmarknaden och problemen med arbetsmiljön annorlunda ut. Fler är anställda inom små företag, vilka är undantagna från kravet på skyddsombud. Arbetsmiljöproblemen ser annorlunda ut. Det har vi lärt oss, inte minst av metoo-rörelsen, där vittnesmål efter vittnesmål redogör för hur kvinnor utsätts för sexuella trakasserier från kollegor eller chefer och den psykiska ohälsa som detta kan leda till. Vi ser också att det finns stora skillnader i sjukskrivningar mellan kvinnor och män, inte minst vad gäller stressrelaterade sjukdomar och psykisk ohälsa.

Dagens system fungerar bra för att åtgärda att en sågmaskin på ett sågverk inte går att stänga av som den ska. Men vi tror inte att det fungerar tillräckligt bra på en arbetsplats där arbetsmiljöproblemet består i att anställda utsätts för sexuella trakasserier eller mobbning. Och även om det finns goda försök att sätta ljus på hur man ska arbeta med dessa frågor, till exempel genom den handbok som arbetsmarknadsministern tog fram som ordförande för TCO, anser vi att mer behöver göras.

Herr talman! Brist på utvärdering och uppföljning är det inte bara vi liberaler som påpekar. Riksrevisionen och Ekonomistyrningsverket har pekat på behovet av utvärdering av systemets effektivitet.

Grundläggande för systematiskt kvalitetsarbete är att man utvärderar, förändrar och följer upp effekterna av förändringarna, och så går hjulet runt. Det gäller det systematiska arbetsmiljöarbetet ute på arbetsplatserna, och det borde också gälla för de olika system som vi har, till exempel systemet med de regionala skyddsombuden. Därför är det mycket svårt att förstå varför det finns ett sådant motstånd mot en utvärdering av systemet. Arbetsmiljöfrågorna är för viktiga för att vi ska låta dem falla mellan stolarna.

Vi ser nu fram emot att regeringen efter dagens beslut tillsätter en utredning och ger oss svar på hur vi kan förbättra arbetsmiljön för fler inom fler områden och inom fler arbetsmiljöproblemområden.

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Lars-Joel Skott arbetade för ett mindre byggföretag i Kalix när han en novemberdag föll från en stege och slog huvudet i ett betonggolv. Lars-Joel var 56 år när han dog på jobbet. Efter sig lämnade han sin fru Margaretha. Hade Lars-Joel levt hade han och Margaretha firat tio år som gifta förra året.

Under förra året dog 46 personer på svenska arbetsplatser. Bakom varje dödsfall finns en personlig tragedi – barn som förlorat en förälder, respektive som förlorat sin livskamrat, arbetskamrater som förlorat en kär vän och kollega.

Herr talman! Ingen ska behöva dö på jobbet. Vi måste göra allt vi kan för att förhindra dödsolyckor och allvarliga tillbud i arbetslivet.

De regionala skyddsombuden har en viktig roll här – ja, vi vet från forskning och beprövad erfarenhet att deras arbete ytterst kan handla om liv och död. Statistiken talar nämligen sitt tydliga språk: Risken för ohälsa och allvarliga olyckor är högre på arbetsplatser som saknar en egen, lokal skyddsorganisation, på arbetsplatser som saknar ett eget skyddsombud eller där regionala skyddsombud inte har tillträde.

Det är mot bakgrund av detta som jag har lagt fram förslaget om att utöka tillträdesrätten på riksdagens bord. Vi vet nämligen att skyddsombuden gör stor skillnad. Ytterst är det alltid arbetsgivaren som är ansvarig för arbetsmiljön på arbetsplatsen, men staten har en mycket viktig roll i att prioritera insatser som främjar en god arbetsmiljöpolitik. Att förbättra skyddsombudens möjlighet att göra sitt jobb är en konkret insats som ni här i riksdagen, och jag, kan göra för att på riktigt förbättra arbetsmiljön för de anställda.

Före coronapandemin hade jag möjlighet att åka till Helsingborg för att tillsammans med fackförbundet Byggnads uppleva hur deras skyddsombud arbetar i södra Sverige, där avståndet till kontinenten bidrar till att många utländska företag har verksamhet. Det handlar om över 1 000 utländska och svenska byggföretag där det finns kollektivavtal men inte medlemmar i ett fackförbund. Det är företag som Byggnads inte kan besöka i dag men som man genom regeringens förslag skulle få tillträde till.

Det är på just dessa arbetsplatser som det behövs ett mer aktivt arbetsmiljöarbete, och de regionala skyddsombuden är en viktig del av det. Deras uppgift är att få igång ett lokalt arbetsmiljötänk, och de stöttar både anställda och arbetsgivare i det dagliga arbetsmiljöarbetet. De regionala skyddsombuden kan oftast upptäcka risker och farliga moment innan tillbud inträffar. De räddar liv.

Herr talman! Var tredje dödsolycka i byggbranschen sker på arbetsplatser där skyddsombuden i dag inte har tillträde. Regeringens förslag om utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud skulle på riktigt göra skillnad för att öka tryggheten på svenska arbetsplatser.

Coronapandemin har verkligen visat oss vikten av ett lokalt arbetsmiljöarbete. Arbetsgivaren är alltid ytterst ansvarig för arbetsmiljön. Det betyder att du som arbetsgivare ska säkerställa att medarbetarna har skyddsutrustning och en hållbar arbetsmiljö, men det handlar också om att den lokala samverkan med skyddsombuden måste fungera. Riskbedömningar ska göras, och här ska vi vara ärliga: Det finns brister.

Arbetsmiljöverket har på uppdrag av regeringen genomfört en nationell tillsyn av arbetsmiljön inom äldreomsorgen, vilket nämdes tidigare under debatten. Av inspektionerna som Arbetsmiljöverket har genomfört framkommer det att de flesta arbetsgivare brister i sin samverkan om arbetsmiljön och i att göra riskbedömningar. Det här är brister som måste åtgärdas; arbetsgivarna har en skyldighet att säkerställa att det systematiska arbetsmiljöarbetet fungerar och att personalen och skyddsombudet är delaktiga i att utforma sin arbetsmiljö.

Under de senaste månaderna har skyddsombud runt om i hela landet stridit för arbetstagarnas rätt till skyddsutrustning. Skyddsombuden har genom särskilda skyddsronder säkerställt att medarbetare inom våra samhällsviktiga verksamheter, där såväl sjukvården som handeln ingår, får rätt utrustning och utbildning för att minska smittriskerna. De regionala skyddsombuden har även här haft en viktig roll att fylla på de arbetsplatser som saknar ett lokalt skyddsombud. Den här krisen har verkligen visat oss hur viktigt det är med en fungerande samverkan mellan skyddsombud och arbetsgivare.

Herr talman! Många har under den här debatten talat om vikten av en god arbetsmiljö, men när det väl gäller – när möjligheten finns – röstar en majoritet i kammaren nej till en lagstiftning som även experter och forskare säger skulle göra skillnad på riktigt. Jag måste säga att det är för bedrövt.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta stå på löntagarnas sida. Vi kommer att fortsätta kämpa för att skyddsombuden har alla de möjligheter de behöver för att kunna utföra sitt livsviktiga jobb.

(Applåder)

Anf. 69 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag vet att Eva Nordmark har ett stort och långt engagemang för arbetsmiljöfrågor. Jag tror ändå att det är viktigt att nämna det.

Jag skulle dock vilja ha svar på frågan vad ministern drar för slutsatser av att man ändå har misslyckats med att få stöd för propositionen. Vi har hört argumentationen från de andra kollegorna inom ramen för januariöverenskommelsen, och det borde ändå säga någonting att man har varit så totalt lomhörd och ovillig att diskutera och ge och ta i den här frågan. Vad drar ministern för slutsatser av det?

Vi kommer strax att votera i kammaren, herr talman, och då kommer detta att falla. Vi kommer då att utvärdera det, men hur kommer ministern att vilja gå vidare utifrån det – så att vi ändå gemensamt kan ta krafttag i de här frågorna? Jag skulle såklart också kunna stå här och orda om det

ganska anmärkningsvärda i att man från Socialdemokraternas sida dessutom, för bara några veckor sedan, sa nej till längre utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott. Även övriga partier har motionerat om det. Det kan jag alltså tycka är lite egendomligt och anmärkningsvärt i sammanhanget.

Vilka slutsatser drar ministern av detta, och hur tänker ministern gå vidare så att vi gemensamt kan sätta oss ned och ha en mer konstruktiv diskussion för att komma vidare i de sakpolitiska frågorna? Det är nämligen det som är det viktigaste, herr talman.

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S) replik:

Herr talman! Tack, Mats Green! Jag får väl konstatera att det krävs ett fortsatt arbete för att diskutera dessa frågor. Jag noterar också utsträckta händer här i kammaren, och det är klart att jag uppskattar det. Någonstans handlar detta nämligen om vilka förutsättningar vi ger människor att verkligen få en trygghet och säker arbetsmiljö där ute på våra arbetsplatser.

Jag tycker att detta är väldigt viktigt, och Moderaterna har ju en tradition av att se vikten av konkurrensneutralitet på svensk arbetsmarknad. Det vi ser nu är nämligen att vi har ungefär 1 000 företag med både svensk och utländsk arbetskraft som, genom att det inte finns tillträdesmöjligheter, faktiskt kan slarva med säkerhet och arbetsmiljö – och på det sättet skaffa sig konkurrensfördelar gentemot de byggföretag som är seriösa. I och med den långa erfarenhet jag själv har från tjänstemannarörelsen, och i och med en väldigt god kontakt med många tidigare moderata ledamöter av den här riksdagen, vet jag att det inom det moderata partiet finns både en djup och gedigen kunskap och ett stort engagemang för att säkerställa konkurrensneutralitet och, ytterst, trygghet och säkerhet på våra arbetsplatser.

Jag skulle alltså välkomna om alla ni moderater som i dag sitter i Sveriges riksdag ville närma er dessa frågor konstruktivt så att vi kan mötas och ytterst se till att det blir en trygghet och säker arbetsmiljö för alla som arbetar runt om på de svenska arbetsplatserna.

Anf. 71 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Vi behöver ändå komma vidare i sakfrågan, och då har vi ett antal frågor att komma vidare med. Jag nämnde utökade preskriptionstider tidigare, och vi behöver även ta en diskussion om att värna den svenska modellen och om att involvera arbetstagare och arbetsgivare – liksom om det offentliga och myndighetsperspektivet, som behöver förstärkas så att man har större möjligheter och kan vara tydligare i sin myndighetsutövning.

Ministern nämnde ett antal arbetsplatser där man har sett svårigheter. Då får vi väl ändå konstatera att det hade varit svårt att se hur det skulle hanterats där även om man hade haft ett utökat RSO-system. Liberalernas ledamot sa här att det blir ganska egendomligt när man bland annat vill överlåta på organisationer som bygger på ett frivilligt medlemskap att hantera det som egentligen är myndighetsutövning. De har naturligtvis sin roll i detta, men framför allt behöver vi se till att myndigheterna och det offentliga tar sitt ansvar – också för trovärdigheten i systemet.

Vi måste, återigen, också se till att involvera alla de arbetstagare som har valt att inte vara medlem i en facklig organisation. Vi har som sagt många diskussioner att ta i dessa frågor, för vi behöver komma vidare sakpolitiskt.

Anf. 72 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S) replik:
Herr talman! Det var flera olika kommentarer och frågor där.

När det gäller preskriptionstiden är detta en diskussion som förs inom regeringen; vi får väl återkomma till det.

Det finns också en hel del missuppfattningar, tror jag, och kanske en del okunskap när det gäller just skyddsombudens och de regionala skyddsombudens roll. Denna verksamhet ska ju se till att värna alla löntagare på alla arbetsplatser, oavsett om man är medlem i facket eller inte. Det är väldigt viktigt att vi talar om rätt saker här.

Ni i Moderaterna visar ert engagemang i arbetsmiljöfrågor, och ni talar väldigt gott om arbetsmiljön. Jag kan dock konstatera att arbetsmiljön bara nämndes en gång i den budgetmotion för kommande budgetår som Moderaterna lade på riksdagens bord, och det var i det förslag som ni hade om att lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Ambitionen är alltså inte så väldigt hög. Ni lade också ned Arbetslivsinstitutet, som var en världsledande myndighet inom arbetsmiljöforskningen. Detta var under den tid som jag själv var engagerad inom tjänstemannarörelsen.

Om Moderaterna vill stappa fram här är jag väldigt glad över det. Men det handlar också om att gå från ord till handling och om att här i kammaren börja med att rösta för de konkreta insatser och åtgärder som faktiskt levererar resultat på riktigt.

(Applåder)

Anf. 73 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Arbete och arbetslivet kan ibland handla om liv och död, och skyddsombuden gör verkligen skillnad ute på våra arbetsplatser. Regeringen och arbetsmarknadsministern har varit tydliga med att vi ska ha en nollvision. Vi kristdemokrater har också anförut i våra motioner att det är naturligt att vi ska ha en nollvision när det gäller dödsfall i arbetslivet.

Då kan man ju undra varför antalet dödsfall inte minskar. Är detta det enda förslag som regeringen har för att minska antalet dödsfall i arbetslivet, eller kommer regeringen att komma med några mer kraftfulla åtgärder?

Kommunal har ju – delvis – kritiserat regeringen för att man nu inte gör mer för att skydda personalen i äldreomsorgen. Alla vi riksdagsledamöter fick häromdagen ett mejl från Kommunal där det stod att det fortfarande är en femtedel av alla skyddsombud som konstaterar att det saknas tillgång till skyddsutrustning.

Min fråga till ministern är varför hon inte driver på för att skyddet ska öka inom vård och omsorg och för den personalen, så att personalen känner sig trygg.

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S) replik:

Herr talman! Om det är någonting som du kan känna dig trygg med, Désirée, är det att jag står bakom löntagarna varje dag. Det är otroligt viktigt att de som är skyddsombud runt om på landets alla arbetsplatser, inte

minst inom vård och omsorg, och alla de som hanterar covid-19 kan känna sig trygga i sin roll, att de har möjlighet att kliva in med skyddsstopp om så behövs och att få sin sak prövad samt att de har tillgång till rätt skyddsutrustning. Detta är helt avgörande. Som arbetsmarknadsminister står jag bakom dem varje dag i veckan, och det är otroligt centralt att vi politiker tar hela det ansvar som vi kan ta.

Jag tror att vi efter denna kris måste utvärdera vad som gick fel och vad vi hade kunnat göra bättre. En sak som jag tror att vi kan konstatera redan i dag är att det var fel att avskaffa beredskapslagren.

Jag tror också att vi kan konstatera att vi inte var tillräckligt beredda när det gäller skyddsutrustning och behovet av sådan. Vi har genomfört en hel rad olika åtgärder för att säkerställa tillgången till skyddsutrustning. På Arbetsmarknadsdepartementet jobbade vi fram en ny förordning om ett snabbspår som handlade om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att tillsammans med Rise, i detta fall, kunna godkänna säker skyddsutrustning och på det sättet kraftfullt öka volymerna av skyddsutrustning till kommuner och regioner. Detta har lett till flera miljoner andningsmasker och visir.

Jag tror att det är otroligt centralt att vi nu gör allt som står i vår makt för att se till att säkerställa skyddsutrustningen och resurser till Arbetsmiljöverket, så att skyddsombud har rätt förutsättningar för att utföra sitt jobb. Det är där de regionala skyddsombuden kommer in. De ska användas som ett viktigt verktyg för att säkerställa att alla löntagare på Sveriges arbetsplatser har det skydd de behöver.

Anf. 75 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret!

Nu har statsministern äntligen sagt att det ska tillsättas en kommission för att se över vad som kanske inte alltid gick så bra. Detta är en del som inte har gått så bra, och jag tycker att arbetsmarknadsministern hade kunnat vara lite mer högljudd än att bara ge uppdraget till Arbetsmiljöverket. De har ju också svajat. Folkhälsomyndighetens direktiv till kommunerna har svajat. Denna otydlighet har gjort att personal har känt sig rädd. En del har inte vågat gå till jobbet, och då har det blivit ännu värre för de andra som har gått dit.

Det är väldigt mycket som återstår att reda ut i en otydlig krisorganisation. I krisorganisationer måste det finnas tydlighet, och här finns det mycket att återkomma till.

Jag skulle avslutningsvis vilja fråga varför arbetsmarknadsministern inte ville göra denna utvärdering. Jag tror att arbetsmarknadsministern visste att vi var flera partier som hade fört fram detta krav innan ministern skulle lägga fram förslaget. Vad hindrade ministern från att göra en utvärdering? Är ministern rädd att någonting ska komma fram som inte är till fördel för de regionala skyddsombuden? Och vad avser regeringen att göra med det svar på propositionen som vi nu har lämnat?

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S) replik:

Herr talman! Jag och regeringen hör samman såklart det tillkännagivande som lämnas av riksdagen, och vi kommer givetvis att gå vidare med den utvärdering som ni har lyft fram.

Jag tycker ändå att det är viktigt att säga detta. Det är ju många vackra ord, och det finns också många förhoppningar på vad jag som arbetsmark-

nadsminister ska bidra med. Det är jag glad över, för det ligger ett stort ansvar på mina axlar. Men det gör det också på denna kammare.

Vi har utrett frågan om regionala skyddsombud; det finns en hel rad utredningar och två nyligen gjorda statliga utredningar. Den senaste av dem pekar på att det förslag som jag lägger fram i dag, nämligen att utöka tillträdesrätten för regionala skyddsombud, skulle göra en stor skillnad ute på våra arbetsplatser. Man kan heller inte hålla på att utreda i all evighet, utan någonstans är det så att vi behöver gå från ord till handling. Jag är besviken på att vi i denna kammare i dag inte kan ge de muskler som skulle behövas för de regionala skyddsombuden för att se till att få en bättre arbetsmiljö på våra arbetsplatser.

Anf. 77 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka arbetsmarknadsministern för att hon i dessa tider tar sig tid att delta i debatten. Jag har märkt på arbetsmarknadsministern att hon är mycket engagerad i många frågor som rör arbetsmarknadsutskottet. Till skillnad från många andra ministrar är hon delaktig, och det tycker jag är bra.

Jag ska inte förlänga denna debatt så mycket, men jag har ett par frågor till ministern. Jag håller med henne i mångt och mycket. Jag är glad att hon besökte Skåne och byggarbetsplatserna där, som är mina gamla arbetsplatser innan jag blev riksdagsledamot.

Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern. Varför väljer man inte att gå hela vägen när man lägger fram ett sådant här förslag? Varför lägger man inte fram ett förslag som inkluderar alla svenska arbetsplatser och som ger skyddsombuden makten att besöka alla svenska arbetsplatser utan förbehåll? Det måste väl vara det mest rimliga i dag?

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S) replik:

Herr talman! Det handlar ju om att vi har en svensk modell som innebär att nio av tio omfattas av kollektivavtal. Det är väldigt viktigt att vi fortsätter att säkerställa detta. Det är den väg jag utgår från att alla i denna kammare vill se att vi ska gå, nämligen att se till att ännu fler företag, och därigenom ännu fler löntagare, ska omfattas av kollektivavtal.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Magnus Persson med anledning av mitt besök nere i Helsingborg. Jag stod i Helsingborg intill Robert, som är regionalt skyddsombud för Byggnads.

Vi såg ett bygge där det fanns kollektivavtal och där Byggnads hade tillträde. Intill fanns ett annat bygge med bara utländsk arbetskraft där Byggnads inte hade tillträde. Robert kunde peka ut för mig och visa att det var väldigt tveksamt om byggställningarna där verkligen höll måttet.

Det finns en stor risk att de ungefär 1 000 företag med svensk och utländsk arbetskraft där man inte har medlemmar fuskar med arbetsmiljön och på så sätt drar till sig konkurrensfördelar genom att slarva med de anställdas hälsa och liv.

Hur kan Sverigedemokraterna inte vilja bidra till att vi har kontroll på de här arbetsplatserna när det gäller hälsa och liv och för att säkerställa att man inte dumpar svenska löner och villkor? Varför ställer inte Sverigedemokraterna upp på det?

Anf. 79 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Detta är ganska enkelt. Med Sverigedemokraternas förslag kunde det regionala skyddsombudet Robert ha gått in på den arbetsplatsen utan förbehåll. Man hade inte kunnat neka honom det. Vårt förslag ger tillträde till alla arbetsplatser i Sverige. Det är inga konstigheter.

Att stå här och påstå att Sverigedemokraterna bidrar till lönedumpning är lite magstarkt. Det finns väl inget parti i denna kammare som är så skeptiskt mot utstationerad arbetskraft. Vi vill också till exempel ha en behovsprövad arbetskraftsinvandring. Socialdemokraterna vill också det men har fått vika sig för Miljöpartiet i den frågan. Det där känns som en lite befängd anklagelse.

Jag har en annan fråga också. I dag finns det på svenska arbetsplatser tusentals löntagare som är engagerade i arbetsmiljöarbetet och vill bli skyddsombud men nekas av fackföreningar med vetorätt på grund av att de har en politisk tillhörighet som inte är accepterad. Tycker arbetsmarknadsministern att detta är rätt i dessa tider, då vi har problem med att tillsätta skyddsombud? Det finns många arbetsplatser där ingen vill vara skyddsombud. Tycker arbetsmarknadsministern att det är rätt att neka dem att bli skyddsombud med detta argument?

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S) replik:

Herr talman! Jag börjar med det sista. Jag och Magnus Persson har diskuterat det här tidigare.

Under mina 20 år som facklig ledare inom tjänstemannarörelsen har jag mött väldigt många skyddsombud och regionala skyddsombud. De är lärare, sjuksköterskor, journalister, poliser, tekniker, ingenjörer, socialsekreterare och så vidare, och de har väldigt olika politiska uppfattningar.

Sedan är det så här: Om man är medlem i facket eller anställd på en arbetsplats måste man, oavsett var man kommer ifrån och vad man har för kön, kunna känna sig trygg med att den person som företräder en om man på något sätt blir utsatt faktiskt gör det oberoende av vem man är och var man kommer ifrån. Det är av det skälet olika fackförbund diskuterar de här frågeställningarna – hur säkerställer vi att den här personen både har mandat från sin arbetsplats och kan stå upp för den kvalitetssäkring som man behöver göra av skyddsombuden, så att man kan vara säker på att alla medlemmar blir lika företrädda? Detta är en viktig utgångspunkt.

När det gäller de regionala skyddsombudens tillträdesrätt har Sverigedemokraterna en lite otydlig linje, måste jag säga. Ni säger att regionala skyddsombud ska avskaffas och ersättas med någon form av myndighetspersoner. Men i dag har vi en kombination. Genom den svenska partsmodellen ser vi till att det finns skyddsombud och regionala skyddsombud ute på våra arbetsplatser. De ska få igång det lokala arbetsmiljöarbetet och se till att alla anställda omfattas av det. Sedan har vi en tillsynsmyndighet i form av Arbetsmiljöverket. Båda de olika delarna behövs för att säkerställa en god arbetsmiljö i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.34 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 juni

SoU16 Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Tilläggsdirektiv till utredning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, V, KD)

Votering:

38 för utskottet

17 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD, 4 V, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 3 (Assistansersättning i daglig verksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (SD, V, KD)

Votering:

38 för utskottet

17 för res. 2

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 2: 10 SD, 4 V, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

SoU19 Covid-19 och ändringar i smittskyddslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU24 Vistelsekommuners ansvar för socialtjänstinsatser

1. utskottet
2. res. (S, V, L, MP)

Votering:

30 för utskottet

25 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 1 L

För res.: 16 S, 4 V, 2 L, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -
Gulan Avci (L) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2019/20:131

3 juni

SkU14 Genomförande av EU:s direktiv om automatiskt utbyte av upplysningar som rör rapporteringspliktiga gränsöverskridande arrangemang

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Rapporteringskyldighet för inhemska skattearrangemang)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

51 för utskottet

4 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU60 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd till hälso- och sjukvården, utbildningsinsatser och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (KD)

Förberedande votering 1:

10 för res. 2

3 för res. 3

41 avstod

295 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Prot. 2019/20:131
3 juni

Förberedande votering 2:

11 för res. 1

10 för res. 2

32 avstod

296 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Jonas Sjöstedt (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

31 för utskottet

11 för res. 1

13 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

UbU20 Vitbok om artificiell intelligens

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU22 Komvux för stärkt kompetensförsörjning

Punkt 1 (Komvux för stärkt kompetensförsörjning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2 (Särvux ska upphöra som egen skolform)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

3. res. 4 (KD)

Förberedande votering:

5 för res. 3

3 för res. 4

47 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

34 för utskottet

5 för res. 3

16 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 14 S, 10 SD, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 3: 5 C

Avstod: 2 S, 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Isak From och Annika Strandhäll (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Mål för komvux och prioriteringsregeln)

1. utskottet

2. res. 5 (M)

3. res. 6 (V)

Förberedande votering:

12 för res. 5

4 för res. 6

39 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

40 för utskottet

11 för res. 5

4 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 5: 11 M

Avstod: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU18 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2019

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU21 Ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2019/20:131
3 juni

Punkt 2 (Att knyta tillstånd till hemliga tvångsmedel till en person)

1. utskottet
2. res. (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet

24 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res.: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

JuU33 Vapenfrågor

Punkt 13 (Synnerliga skäl i vapenlagen)

1. utskottet
2. res. 9 (S, V, L, MP)

Votering:

29 för utskottet

26 för res. 9

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD

För res. 9: 16 S, 4 V, 3 L, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 15 (Beviljande av vapenlicenser)

1. utskottet
2. res. 11 (KD)

Votering:

52 för utskottet

3 för res. 11

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 11: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 16 (Utökad vapengarderob)

1. utskottet
2. res. 12 (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet

24 för res. 12

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 12: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:131

3 juni

Punkt 26 (Tillsyn av skjutbanor m.m.)

1. utskottet

2. res. 22 (M, C)

Votering:

39 för utskottet

16 för res. 22

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 22: 11 M, 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU13 Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

23 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 1: 16 S, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2 (Utvärdering av de regionala skyddsombudens verksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

23 för res. 2

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 2: 16 S, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 juni

2019/20:1461 Inreseförbud för lärare

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1462 Den dansk-svenska gränsen

av *Louise Meijer* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:1463 En säker och förutsägbar elförsörjning

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2019/20:1464 Ett samlat totalförvarsdepartement

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1465 Vård av äldre som har covid-19

av *Lars Beckman* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:1466 Förvarsplatser i Viskan

av *Jörgen Berglund* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2019/20:1467 Ängelholms flygplats

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:1468 Länsstyrelsernas roll för turistnäringen

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2019/20:1469 Testning för covid-19

av *Betty Malmberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:1470 Kompensation till yrkesfisket till följd av coronapandemin

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2019/20:1471 En strategi för äldreården

av *Betty Malmberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 3 juni

2019/20:1410 Körkort som hotas av nedlagda provkontor

av *Sten Bergheden* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.17.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 19 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 43 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.34 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ersättare för statsråd	1
§ 3 Ärende för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	1
§ 5 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd till hälso- och sjukvården, utbildningsinsatser och andra åtgärder med anledning av coronaviruset	2
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU60	2
Anf. 1 EDWARD RIEDL (M)	2
Anf. 2 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	4
Anf. 3 JAKOB FORSSMED (KD)	6
Anf. 4 FREDRIK OLOVSSON (S)	8
Anf. 5 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	10
Anf. 6 ULLA ANDERSSON (V)	12
Anf. 7 MATS PERSSON (L)	14
(Beslut fattades under § 13.)	15
§ 6 Vitbok om artificiell intelligens	16
Utbildningsutskottets utlåtande 2019/20:UbU20	16
Anf. 8 GUNILLA SVANTORP (S)	16
Anf. 9 LARS PÜSS (M)	17
Anf. 10 PER LODENIUS (C)	18
Anf. 11 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	19
Anf. 12 MARIA NILSSON (L)	21
Anf. 13 MARIA GARDFJELL (MP)	22
(Beslut skulle fattas under § 13.)	24
§ 7 Komvux för stärkt kompetensförsörjning	24
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU22	24
Anf. 14 LARS PÜSS (M)	24
Anf. 15 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	25
Anf. 16 PER LODENIUS (C)	27
Anf. 17 DANIEL RIAZAT (V)	29
Anf. 18 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	30
Anf. 19 GUNILLA SVANTORP (S)	31
Anf. 20 MARIA NILSSON (L)	32
Anf. 21 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP)	34
(Beslut fattades under § 13.)	35
§ 8 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2019	35
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU18	35
(Beslut fattades under § 13.)	35
§ 9 Ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlysning	35
Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU21	35
Anf. 22 JOHAN FORSSELL (M)	35
Anf. 23 ADAM MARTTINEN (SD)	36
Anf. 24 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	37
Anf. 25 JOAKIM SANDELL (S)	39

Anf. 26 HELENA VILHELMSSON (C).....	40
(Beslut fattades under § 13.).....	41
§ 10 Vapenfrågor	41
Justitiekammarens betänkande 2019/20:JuU33	41
Anf. 27 JOAKIM SANDELL (S).....	41
Anf. 28 STEN BERGHEDEN (M).....	43
Anf. 29 ADAM MARTTINEN (SD).....	46
Anf. 30 JOHAN HEDIN (C)	48
Anf. 31 ADAM MARTTINEN (SD) replik	49
Anf. 32 JOHAN HEDIN (C) replik.....	50
Anf. 33 ADAM MARTTINEN (SD) replik	50
Anf. 34 JOHAN HEDIN (C) replik.....	50
Anf. 35 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	51
Anf. 36 JOAR FORSSELL (L)	53
Anf. 37 JOAKIM SANDELL (S) replik.....	55
Anf. 38 JOAR FORSSELL (L) replik	55
Anf. 39 JOAKIM SANDELL (S) replik.....	55
Anf. 40 JOAR FORSSELL (L) replik	56
(Beslut fattades under § 13.).....	56
§ 11 Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden	56
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2019/20:AU13	56
Anf. 41 JOHAN ANDERSSON (S)	56
Anf. 42 ALI ESBATI (V).....	58
Anf. 43 MATS GREEN (M)	61
Anf. 44 ALI ESBATI (V) replik	62
Anf. 45 MATS GREEN (M) replik	63
Anf. 46 ALI ESBATI (V) replik	63
Anf. 47 MATS GREEN (M) replik	64
Anf. 48 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	64
Anf. 49 MATS GREEN (M) replik	65
Anf. 50 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	65
Anf. 51 MATS GREEN (M) replik	66
Anf. 52 MAGNUS PERSSON (SD)	66
Anf. 53 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	67
Anf. 54 MAGNUS PERSSON (SD) replik	68
Anf. 55 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	68
Anf. 56 MAGNUS PERSSON (SD) replik	68
Anf. 57 ALI ESBATI (V) replik	69
Anf. 58 MAGNUS PERSSON (SD) replik	69
Anf. 59 ALI ESBATI (V) replik	70
Anf. 60 MAGNUS PERSSON (SD) replik	70
Anf. 61 ALIREZA AKHONDI (C).....	71
Anf. 62 ALI ESBATI (V) replik	72
Anf. 63 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	72
Anf. 64 ALI ESBATI (V) replik	73
Anf. 65 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	73
Anf. 66 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	73
Anf. 67 MALIN DANIELSSON (L).....	75
Anf. 68 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	77
Anf. 69 MATS GREEN (M) replik	78

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S) replik	79
Anf. 71 MATS GREEN (M) replik	79
Anf. 72 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S) replik	80
Anf. 73 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	80
Anf. 74 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S) replik	80
Anf. 75 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	81
Anf. 76 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S) replik	81
Anf. 77 MAGNUS PERSSON (SD) replik	82
Anf. 78 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S) replik	82
Anf. 79 MAGNUS PERSSON (SD) replik	83
Anf. 80 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S) replik	83
(Beslut fattades under § 13.)	83
Ajournering.....	84
Återupptaget sammanträde.....	84
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 juni.....	84
SoU16 Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning	84
SoU19 Covid-19 och ändringar i smittskyddslagen	84
SoU24 Vistelsekommuners ansvar för socialtjänstinsatser	85
SkU14 Genomförande av EU:s direktiv om automatiskt utbyte av upplysningar som rör rapporteringspliktiga gränsöverskridande arrangemang.....	85
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	85
FiU60 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd till hälso- och sjukvården, utbildningsinsatser och andra åtgärder med anledning av coronaviruset.....	85
UbU20 Vitbok om artificiell intelligens.....	86
UbU22 Komvux för stärkt kompetensförsörjning	86
UbU18 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2019.....	87
JuU21 Ett förenklat förfarande vid vissa beslut om hemlig avlyssning.....	87
JuU33 Vapenfrågor	88
AU13 Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden.....	89
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	90
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor	90
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.17.	91